

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů a právních věd

Pastorální teologie

Karol Lovaš

**OTÁZKY KŇAZSKÉHO ŽIVOTA A PASTORÁCIE V ROKOCH
1945–1948 VO SVETLE ČASOPISU DOBRÝ PASTÝŘ**

Diplomová práce

Vedúci práce: Doc. Aleš Opatrný, Th.D.

PRAHA 2009

Ďakujem za cennú podporu Doc. Alešovi Opatrnému, Th.D., pod vedením ktorého som mohol svoju diplomovú prácu písať. Ďakujem otcovi převorovi PhDr. Jindřichovi Zdeňkovi Charouzovi, Th.D., O.Praem, že mi bol nápomocný svojím prístupom. Ďakujem spolubratovi Tadeášovi za to, že si prácu prečítal, za jeho rady a najmä jeho trpezlivosť. Ďakujem svojej sestre Monike.

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracoval samostatne a v zozname literatúry a prameňov som uviedol všetky informačné zdroje, ktoré som použil.

V Prahe, 20. 4. 2009

Obsah

Úvod.....	4
1. POLITICKO-SPOLOČENSKÁ SITUÁCIA V ČSR PO 2. SVETOVEJ VOJNE A JEJ VPLYV NA ŽIVOT CIRKVI.....	6
1.1 Politicko-spoločenská situácia v ČSR po 2. svetovej vojne	6
1.2 Postavenie cirkvi v období rokov 1945–1948.....	8
2. PREDSTAVENIE ČASOPISU DOBRÝ PASTÝŘ	17
2.1 Vydavatelia a cieľová skupina.....	17
2.2 Autori	19
3. PREDSTAVENIE ZÁKLADNÝCH TÉM, OBSAHOVÁ STRÁNKA ČASOPISU	23
3.1 Krátke články	23
3.1.1 Štatistické údaje	23
3.1.2 Správy z domova	26
3.1.3 Správy zo sveta	27
3.1.3.1 Slovensko	27
3.1.3.2 Rusko	29
3.1.3.3 Čína.....	30
3.1.3.4 Maďarsko	32
3.1.3.5 Správy z misií	32
3.1.3.6 Islamizácia Európy	33
3.2 Dlhšie články	34
3.2.1 Články na osobné posvätenie.....	34
3.2.2 Články odborného charakteru z oblasti biblických vied.....	35
3.2.3 Články odborného charakteru z oblasti pastorálnej teológie	36
4. SPRACOVANIE VYBRANÝCH TÉM DOBRÉHO PASTÝŘE A ICH AKTUALIZÁCIA, DNEŠNÝ POHĽAD NA VYBRANÉ TÉMY.....	38
4.1 Pastорácia detí a mládeže	38
4.2 Pastорácia chorých	45
4.3 Pastорácia väzňov	46
4.4 Pastорácia nekatolíkov	47
4.5 České pohraničie v rokoch 1945–1948 očami časopisu Dobrý Pastýř	50
4.6 Charita vo farnosti	54
4.7 Dôležitosť tlačového apoštolátu	55
4.8 Katolícky pozdrav	58
4.9 Celibát.....	61
4.10 Potraty.....	66
4.11 Kremácie.....	68
4.12 Náboženská typológia podľa Braita.....	70
4.13 Sentire cum ecclesia (spolucítiť s cirkvou).....	73
Záver	79
Zoznam použitých skratiek	83
Zoznam použitej literatúry	84
Resumé.....	86
An english annotation	87

Úvod

Otázky kňazského života a pastorácie majú svoje miesto v každej dobe. Vo svojej diplomovej práci by som rád túto tému zmapoval v období rokov 1945–1948 vo svetle časopisu Dobrý Pastýř. Je mojím cieľom ukázať, ako boli kňazský život a pastorácia vnímané, aké témy v tomto období dominovali, s čím sa zaoberali vtedajší teológovia, ale aj „obyčajní“ kňazi v pastorácii. Ako vyzeralo dianie doma i vo svete očami redaktorov a spolupracovníkov Dobrého Pastýře. V rozsahu jednotlivých vydaní nájdeme články tematické, ale tiež časovo a dobovo podmienené. Je mojím zámerom predstaviť časopis a články, ktoré sú svojím obsahom aktuálne aj dnes a prípadne ich porovnať so súčasnou realitou. Budem sa snažiť využívať dobové pramene, ktoré nám môžu poskytnúť vierohodný obraz o vtedajšej situácii. V rámci nich mám záujem dávať priestor priamym citátom, ktorých prítomnosť sa mi zdá byť prínosná a dôležitá pre prácu samotnú. Vzhľadom na časové obdobie, v ktorom Dobrý Pastýř vychádzal, dovoľm si upozorniť na dobovú štylistiku a gramatiku, ktoré som sa rozhodol nemeniť, lebo len tak majú možnosť dokresliť celkovú atmosféru, ktorú som sa snažil v práci zachytiť. Budem postupovať synchronne a tematicky.

Čitateľovi predstavím okrem bohatej obsahovej stránky časopisu aj tých, ktorí majú na tomto obsahu svoj podiel, teda vydavateľa a autorov, redaktorov. Mená mnohých z nich nebudú neznáme ani súčasnému čitateľovi. V tej dobe to boli väčšinou vychádzajúce, alebo už etablované teologické „hviezdy,“ ktorých ďalší vývoj zabrzdil až nastupujúci komunistický režim. Väčšina z nich skončila vo väzeniach a internačných táboroch, ktoré so sebou priniesli päťdesiate roky.

Pre mňa osobne nebolo niekoľko mesačné „prehrabávanie“ sa v starých vydaniach Dobrého Pastýře stratou času. Naopak, podnetnou výzvou na pravdivý osobný život v cirkvi a s cirkvou. Úprimnosť a snaha o osobnú premenu, ktorá jediná môže viesť aj k premene cirkvi, bola hlavným motívom, ktorý som si uvedomil pri štúdiu jednotlivých vydaní časopisu.

Boh áno, cirkev nie, je heslo mnohých dnešných ľudí. Ale nielen ich. Bolo to aj heslo nejedného človeka v povojnovom Československu. Preto nám môžu pomôcť postoje vtedajších kňazov a ich skúsenosti pre zvládnutie súčasnej situácie v cirkvi. Niekedy máme pocit, že dané problémy musíme riešiť len my, že sú príliš ťažké, neschopné zvládnutia. Časopis Dobrý Pastýř je dôkazom, že nie sme v tomto prípade „prvolezcami,“ ale že tu bol už niekto pred nami, kto pomerne výstižne ukázal nielen cestu, ale ponúka aj konkrétne

návody, ako ju zvládnuť. Stačí len odhodiť predsudky spojené s „prehrabávaním sa v starinách,“ ktoré nám nemajú čo povedať, otvoriť svoju myseľ a srdce a nechať sa osloviť.

1. POLITICKO-SPOLOČENSKÁ SITUÁCIA V ČSR

PO 2. SVETOVEJ VOJNE A JEJ VPLYV NA ŽIVOT CIRKVI

Pre lepšie pochopenie a zorientovanie sa v otázkach predmetu samotnej práce, začneme krátkym historickým prehľadom udalostí rokov 1945–1948. Pomôže nám to lepšie vniknúť do problematiky doby, v ktorej Dobrý Pastýr vznikol a necelé štyri roky vychádzal.

1.1 Politicko-spoločenská situácia v ČSR po 2. svetovej vojne

Po druhej svetovej vojne, v máji roku 1945, došlo k obnoveniu Československa. Územie Podkarpatskej Rusi bolo pripojené k sovietskej Ukrajine. Tisíce obyvateľov maďarskej a nemeckej národnosti bolo odsunutých na základe tzv. Benešových dekrétov. Táto skutočnosť má dodnes svoje historicko-kultúrne dôsledky. Podľa údajov z roku 1946 prišlo do Bavarska od skončenia vojny do sčítania z 29. októbra 1946 spolu 871 864 sudetských Nemcov, ktorí boli vyhnaní.¹

Osobitnú kapitolu v chápaní zmeny orientácie československej politiky smerom na Sovietsky zväz tvorí osobnosť prezidenta Eduarda Beneša. Vo svojich Pamätiach vydaných v roku 1947 spomína, ako ho mnohí varovali, že zo strany Sovietskeho zväzu príde sklamanie. Že sa až príliš ponáhľala so svojou orientáciou na Rusko. „My sami v Londýne jsme však dostávali z domova zprávy, že většina našeho lidu komunistická není, ale že plně chápe a schvaluje náš postup, moji cestu, naši smlouvu, krátce: chápe problematiku poválečné politiky evropské, rozumí, že potom, co se stalo v roce 1938 a 1939 a vzhledem k tomu, že po válce budeme sousedy Sov. Svazu, naše zahraniční vláda se orientuje správně a že národ doma její politiku, včas se se Sov. svazem dohodnout, plně schvaluje.“² Eduard Beneš sa dlho snažil, aby Vatikán nadviazal diplomatické styky s jeho exilovou vládou v Londýne, ktorej predsedal. Na svoje memorandum pre Svätý Stolec, ktoré odovzdal 12. mája 1943 prezidentovi Spojených štátov amerických, Rooseveltovi, dostal ale odmietavú odpoveď. „Pokud jde o krok učiněný Vaší Excelencí, směřující k navázání neoficiálních styků mezi Československou vládou nedávno utvořenou v Londýně a Svatou stolicí, Jeho Eminence jest přesvědčená, že Vaše excelence porozumí,

¹ Porov. BAUER Franz (a kol.): Tisíc let česko-německých vztahů, Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, 197.

² BENEŠ Edvard: Paměti, Praha: Orbis, 1948, 423–424.

jak delikátní jest současná situace a jak nesnadné by bylo v současné době poskytnouti československému lidu výhody takových styků. Jeho Eminence jest toho názoru, že doba příhodná pro takový vývoj dosud nenadešla.“³ Vatikán tak urobil až na jeseň roku 1944. To už sa ale Eduard Beneš plne orientoval na Sovietsky zväz: „A tu kladu opäť podstatnou otázku: je možné soužití mezi sovětským socialistickým systémem a novou přebudovanou demokracií, která zásadně už princip zveřejňování výrobních prostředků a soukromého zisku přijala, a která by jej v praktické politice vedle jiných tzv. socialistických cest a prostředků odvážně a přitom rozumně a vývojově uplatňovala? Ano nebo ne? Odpovídám opäť, že ano! Cesta je tu opravdu otevřena.“⁴ Diplomatické styky s Vatikánom sa naplno obnovili 22. septembra 1945, a to na najnižšej diplomatickej úrovni. Do Prahy pricestoval „*chargé d'affaires*.“ Od roku 1946 boli diplomatické styky na úrovni internunciatúry. Benešova urazená ješitnosť, ako ju charakterizuje prof. Antonín Hrdina, sa prejavila aj v tom, že doyenom (dekanom) diplomatického zboru už nebol predstaviteľ Svätého Stolca, tak ako to bolo zvykom v demokratických krajinách, ale veľvyslanec Sovietskeho zväzu.⁵ Táto malá kapitola vo vzťahoch medzi štátom a Svätým Stolcom predznamovala aj ďalšie udalosti a vývoj v krajine.

Zlomovými sa stali parlamentné voľby v roku 1946. Boli to prvé parlamentné voľby v povojnovom Československu. Posledné voľby sa konali v roku 1935 vo vtedy demokratickom prvorepublikovom Československu. Pokiaľ v nich získala Komunistická strana Československa 10,32% hlasov voličov a v parlamente obsadila 30 kresiel, vo voľbách v roku 1946 sa stali komunisti jasnými víťazmi. Ich víťazstvo „prinieslo porážku buržoázii a víťazstvo robotníckej triedy.“ V Česku získali 93 (40,17%) a na Slovensku 21 (30,37%) mandátov. Spolu tak z 300 mandátov získali v parlamente 114. Národní socialisti mali 55, ľudovci 46, slovenskí demokrati 43, sociálna demokracia 37, Strana slobody 3 a Strana práce 2 mandáty. Prekvapením bolo víťazstvo Demokratickej strany na Slovensku. Získala až 62% (999 622) hlasov voličov. Komunisti získali na Slovensku 489 596 hlasov.⁶

Terčom politických machinácií a neskôr tiež represálií sa stala práve Demokratická strana na Slovensku. V septembri roku 1947 polícia, ktorá bola pod kontrolou komunistov, oznámila odhalenie „protištátneho sprisahania na Slovensku.“ Represálie značne urýchlil „februárový prevrat“ v roku 1948, ktorý otvoril dvere nastoleniu monopolu moci KSČ. Väčšina nekomunistických ministrov podala vtedy demisiu a skončila vo väzení. Medzi

---

³ BENEŠ Eduard: op. cit., 496.

⁴ Tamže 428.

⁵ Porov. HRDINA Ignác Antonín: Texty ke studiu konfesního práva III. Československo, Praha: Nakladatelství Karolínium, 2006, 89.

⁶ Porov. PEHR Michal: Volby 1946, Na pozvání Masyrykova ústavu, Praha: Masyrykův ústav, 2007, 22.

nimi napr. Ján Ursíny, podpredseda Demokratickej strany a vlády. Dvadsaťpäť predstaviteľov demokratickej strany bolo v roku 1948 odsúdených, z toho jeden na 30 rokov väzenia.⁷

Februárové udalosti využili komunisti, ktorí rozpútali v krajine vopred pripravený plán na uzurpáciu celkovej moci a nastolenie diktatúry. Konali sa zinscenované provokácie a podpisové akcie proti odstupujúcim ministrom. Začali sa organizovať Ľudové milície, ako aj iné ozbrojené zložky, ďalej tzv. akčné výbory, ktorých jediným cieľom bolo očistiť verejný život od „reakčných živlov.“ Po februári 1948 nastala v Československu neobmedzená vláda KSČ. Boli likvidovaní všetci čo i len potencionálni nepriatelia novonastoleného zriadenia: živnostníci, roľníci, katolícka cirkev, ale i veľká väčšina existujúcej inteligencie.⁸

1.2 Postavenie cirkvi v období rokov 1945–1948

Postavenie katolíckej cirkvi v uvedenom období malo svoj osobitný charakter na Slovensku. Dochádzalo tu k obzvlášť silnému pnutiu medzi štátom a cirkvou. Cirkev bola dehonestovaná predovšetkým v súvislosti s práve skončenou etapou Slovenského štátu. Akékoľvek katolícke aktivity boli hneď označované za pripravovaný prevrat, ako o tom píše Stanislav Balík a Jiří Hanuš.⁹ O ťaživej situácii informovali prezidenta republiky na svojom prijatí 10. januára 1946 slovenskí biskupi. Vyjadrili obavu „o požehnanú budúcnosť našej spoločnej vlasti, ak sa v krátkom čase nezahoja rany, ktoré katolícka Cirkev na Slovensku utrpela bezvýhradným poštátnením cirkevných a rehoľných škôl, cirkevných a rehoľných internátov a ich majetku, hataním činnosti čisto katolíckych spolkov a združení, obmedzením katolíckej tlače, utrpením mnohých našich ľudí. Sú aj iné okolnosti, ktoré tiež rušive pôsobia pri vykonávaní konsolidačnej práce, ktoré si dovoľujeme odovzdať v osobitnom spise. Chceme veriť, že to boli zásahy iba prechodného rázu a že sa opäť obnovia všetky základné práva Cirkvi na všetky jej inštitúcie pre dobro nášho národa a štátu, čím sa naša spolupráca na mravnej i hmotnej výstavbe vlasti stane ozaj plodnou a blahodárnou.“¹⁰ Prezident Beneš biskupov ubezpečil, že žijú v štáte

---

⁷ Porov. BARTOŠEK Karel: Stredná a juhovýchodná Európa. Čierna kniha komunizmu, zločiny, teror, represálie, Bratislava: Agora, 1999, 353.

⁸ Porov. PEHR Michal, VELEK Luboš, KYSELA Jan: Osmičkové roky v českých dejinách, Praha: Senát Parlamentu České republiky, 2008, 12–13.

⁹ Porov. BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: Katolícka cirkev v Československu 1945–1948, Praha: CDK, 2007, 15.

¹⁰ Slovenští biskupové u pana presidenta, in: Dobrý Pastýř 5 (1946) 78–79.

demokratickom, kde sú cirkev a náboženstvo rešpektované a budú rešpektované, pretože si ctíme slobodu presvedčenia, povedal doslova prezident.¹¹

Odlišná bola situácia v Čechách. Tu dochádzalo k obnove cirkevných škôl, katolíckych spolkov a tlače. Časopisy *Rozsévač* a *Neděle* vychádzali v stotisícových nákladoch. Známe sú tiež časopisy *Katolík*, *Akord*, *Vyšehrad*... Opäť začali fungovať: Svatováclavská liga, Česká liga akademická, Moravan - sdružení moravských akademiků, Ústředí katolického studentstva, Sdružení katolické mládeže. Činnosť mohli rozvíjať aj tretie rády, mariánske družiny, Orol a katolícke skautské oddiely.¹²

Česká katolícka cirkev sa na rozdiel od slovenskej ocitla po vojne na strane víťazov. Prvý povojnový minister školstva, ktorý bol jedným zo spoluautorov cirkevnej politiky komunistickej strany, Zdeněk Nejedlý, verejne vyhlásil, že v ťažkých rokoch okupácie obstálo katolícke kňazstvo z hľadiska národného naozaj výborne.

V rokoch 1946–1947 boli postupe pápežom Piom XII. menovaní za biskupov Karel Skoupý (Brno), Josef Beran (Praha), Josef Hlouch (České Budějovice) a Štěpán Trochta (Litoměřice). Na biskupskom svätení arcibiskupa Berana bol dokonca prítomný predseda vlády Klement Gottwald so suitou svojich ministrov. O rok neskôr bol Beran dekorovaný v rámci osláv druhého výročia oslobodenia Československa Červenou armádou pamätným odznakom II. Národného odboja. Dekoroval ho minister vnútra Václav Nosek 9. mája 1947.¹³ Komunisti boli presvedčení, že sa im podarí Berana získať pre spoluprácu. Bol favoritom nielen Vatikánu, ale aj komunistickej strany. Počas svojho pobytu v koncentračnom tábore v Dachau sa totiž zblížil so spoluväzňami, z ktorých mnohí boli presvedčenými komunistami. Za jeho pomoc v Dachau mu po návrate prejavovali svoje priateľstvo. Zahrňovali ho najrôznejšími poctami a vyznamenaniami.¹⁴ V tom čase bol arcibiskup Beran stále presvedčený o náboženskej slobode v Československu. V tomto duchu informoval na návšteve *ad limina apostolorum* aj sv. otca Pia XII. 8. februára 1947. O kritickej situácii katolíkov na Slovensku referoval pápežovi trnavský apoštolský administrátor a neskorší biskup Ambróz Lazík. Z Ríma prišiel s odporúčaním, aby sa slovenskí katolíci čo najtesnejšie primkli k českým katolíkom a to nielen v záujme cirkvi, ale aj v záujme vnútorného ukludnenia situácie v Československej republike.¹⁵

15. apríla 1947 bol vynesený rozsudok smrti pre bývalého prezidenta vojnového slovenského štátu a katolíckeho kňaza, ThDr. Jozefa Tisa. Popravený bol o dva dni neskôr,

¹¹ Porov. Slovenští biskupové u pana presidenta, in: Dobrý Pastýř 5 (1946) 79.

¹² Porov. BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: op. cit., 16.

¹³ Porov. VAŠKO Václav: Dům na skále/1, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 16–25.

¹⁴ Porov. POLC Jaroslav: Česká Církev v dějinách, Praha: Katolícká teologická fakulta Univerzity Karlovy, 1999, 357.

¹⁵ Porov. VAŠKO Václav: Dům na skále/1, 27.

18. apríla 1947 potom, ako nebola akceptovaná jeho žiadosť o udelenie milosti zo strany prezidenta Eduarda Beneša. O milosť žiadali okrem iných katolícki biskupi, evanjelická cirkev augsburského vyznania a Svätý Stolec. Z významných osobností kardinál Griffin a veľvyslanec Veľkej Británie v Prahe Philipp Nichols. So súhlasom Tisa žiadal o milosť aj jeho obhajca. Doporučila ju aj obžaloba a tiež povereník ministerstva spravodlivosti. Naopak komunisti organizovali spolu s bývalými odbojármi rezolúcie za Tisovu popravu. Komunistický návrh neudeliť milosť, si napokon osvojila väčšina ministrov vlády. Prezident Beneš sa s jej rozhodnutím stotožnil a milosť Jozefovi Tisovi neudielil.¹⁶ V tom čase bola v plnom prúde príprava mohutných svätovojtešských osláv, ktoré sa mali začať už o päť dní, 23. apríla 1947. Celkovo sa tohoto maratónu manifestácie katolicizmu zúčastnili v Čechách a na Morave asi dva milióny ľudí. Slovensko bolo kvôli protičeským náladám vynechané ako oblasť, kam putovali ostatky svätca, rovnako tak sa neuskutočnila plánovaná púť Spolku svätého Vojtecha v Trnave do pražskej katedrály a na iné posvätné miesta v Čechách v máji toho istého roku. Len vďaka cirkvi na Slovensku sa podarilo zabrániť výbuchom emócií a prípadným násilnostiam.¹⁷

Na konci roku 1947 prijal prezident Beneš delegáciu československých biskupov (Beran, Čárský, Skoupý). Upozornili ho na pripravovaný, pre cirkev likvidačný zákon o pozemkovej reforme a školský zákon. Arcibiskup Beran hovoril o hromadiaciach sa útokoch tlače, namierených proti Vatikánu a pápežovi Piovi XII. Prezident vyjadril presvedčenie, že sporné otázky sa vyriešia. Zdôrazňoval pritom znášanlivosť.

„Považuji vaše slova za prejav veškerého kléru jak českého, tak také slovenského. A přál bych si, aby opravdu všichni si byli vědomi a aby opravdu všichni věděli, že jsem od prvního začátku, hned od konce války a vždy zdůrazňoval nutnost naprosté tolerance v otázkách náboženských a nutnost spolupráce všech bez jakéhokoli rozdílu, jestliže vývoj poměrů má přinést prospěch státu. A to zdůrazňuji dnes stejně, jako jsem zdůrazňoval, a vždy tuto zásadu budu dodržovat. Pokud jde o vaše stížnosti, zjistím si věc a vynasnažím se, aby se neopakovalo, co snad bylo rázu urážlivého. Nedávno vyšli moje Paměti. V těch každý může vidět moje stanovisko i k církevním věcem. Je tam také moje memorandum, které jsem dal poslat Vatikánu prostřednictvím presidenta Roosevelta. Tam je vidět, jaké zásadní stanovisko jsem zastával za války. A toto stanovisko zastávám také dnes. Chápu obtíže, které máte a které jsou způsobovány zvláště velkou demoralizací po válce. Ale naproti tomu pravím, a můžeme obecně vidět, že se také zesiluje a prohlubuje náboženský

---

¹⁶ Porov. VAŠKO Václav: Dům na skále/1, 46–49.

¹⁷ Porov. POLC Jaroslav: op. cit., 362.

život a náboženská víra vůbec. To jistě víte všichni a doufám, že u nás bude i pro tyto věci značné pochopení (...).“¹⁸

2. februára 1948 bolo v Prahe stretnutie všetkých kresťanských cirkví. V ten istý deň vydal svoj osobitný obežník pre kňazov svojej diecézy arcibiskup Beran. Opatrne v ňom formuloval mierovú politiku zameranú na vernosť k cirkvi a k ľudu krajiny.

Menej opatrný bol už Beran 25. februára 1948, kedy sa v krajine naplno začala komunistická diktatúra. Vyzýval k zodpovednosti a k udržaniu právneho poriadku. Upozorňoval, že môže dôjsť k bratrovražedným bojom.

18. marca 1948 vydal Ústredný akčný výbor Národnej fronty Vyhlásenie o náboženskej slobode. Tá bola na papieri v plnej miere garantovaná. Dokonca boli odsúdené akékoľvek samovoľné zásahy do cirkevného školstva a všetky akty, ktoré by náboženskú slobodu mohli porušiť. Pri Ústrednom výbore Národnej fronty bola 15. apríla zriadená Komisia pre cirkevné a náboženské otázky. Na jej čele stál minister spravodlivosti Alexej Čepička. Okrem oficiálnych zástupcov cirkvi spolupracovali s komisiou aj režimú poplatní kňazi, Josef Plojhar a Josef Beneš.

21. apríla 1948 vydal opäť obežník pre kňazov svojej diecézy arcibiskup Beran. Jasne v ňom odmietol stotožňovať komunizmus a kresťanstvo. Naliehavo žiadal, aby kňazi neprijímali poslanecké, alebo ministerské mandáty v žiadnej strane. Upozorňoval na prípadné snahy odtrhnúť kňazov a veriacich od biskupa. Poukázal na judášov, ktorí sa už vyskytli.

2. mája 1948 bol v Olomouci vysvätený za biskupa Karel Matocha. Československí biskupi sa pri tejto príležitosti stretli na rokovaní. Zvolili spomedzi seba biskupa Štěpána Trochtu a Ambróza Lazíka, aby ich zastupovali pri rokovaníach s predstaviteľmi štátu. Biskupi svorne deklarovali zákaz akejkoľvek politickej činnosti kňazov. Zákaz sa týkal aj prípadného zapájania sa do protištátnej činnosti. Napriek tomu bolo práve toto rozhodnutie biskupov zámenkou štátu pre ďalšie spory.¹⁹

9. mája 1948 bola prijatá nová ústava krajiny. Na papieri zaručovala náboženskú slobodu. Prax bola ale iná. Po prvýkrát prišla ústava krajiny s termínom „bez vyznania.“ Okrem práva občanov na akúkoľvek náboženskú vieru ponúkala možnosť byť bez vyznania. Podobne ako ústava z roku 1920 aj tá nová neupravovala postavenie cirkví a náboženských spoločností. Neobsahovala žiadne protináboženské body. Napriek tomu obsahovala sporné ustanovenie, podľa ktorého sa nedovoľuje zneužívať náboženské úlohy k nenáboženským účelom. To bol zárodok budúceho konfliktu medzi štátom a cirkvou.²⁰

---

¹⁸ O návštevě čsl. biskupů u presidenta republiky, in: Dobrý Pastýř 49 (1947) 782–783, 782.

¹⁹ Porov. VAŠKO Václav: Dům na skále/1, 63–75.

Vo svojich snahách ako reagovať na politiku komunistov neboli biskupi jednotní. Existovali dva prúdy reprezentované na jednej strane arcibiskupom Josefom Beranom, na druhej strane stál biskup Štěpán Trochta. Pokým Beran bol vo svojich názoroch príliš rigoróznym, veril, že nový režim dlho nevydrží, biskup Trochta mal odlišný názor. Bol presvedčený, že prípadnou neústupčivou politikou, by si mohla cirkev zkomplikovať aj tak dosť ťažké postavenie.²¹ Napätá bola situácia aj na pôde cirkevnej komisie v rámci cirkevno-politických rokovaní. Na schôdzi v dňoch 10. až 25. mája 1948 odznela aj nasledujúca výmena názorov medzi jej predsedom Alexejom Čepičkom a biskupom Štěpánom Trochtom. Čepička opakovane požadoval lojalitu cirkvi k režimu, za čo sľuboval rešpekt štátu voči cirkvi a biskupom a zabezpečenie pevného miesta v socialistickej spoločnosti. Ak nie, potom musí cirkev očakávať boj, a ten by znamenal jej koniec, nechal sa počuť Čepička.

Pre dokreslenie uvádzame krátky úryvok z rozhovoru biskupa Trochtu a ministra Čepičku, tak ako ho vo svojej knihe *Neumlčená* cituje Václav Vaško:

Trochta: „Písmo říká: A brány pekelní ji nepřemohou!“

Čepička: „Opravdu? To je tam výslovná zmínka o Československu? (...) Podívejte se, nikdo vám nemůže zajistit takové možnosti rozvoje jako my, protože stát má prostředky, peníze, můžeme vám dát podporu.“

Trochta: „Aby bylo mezi námi jasno. Tady jednají dvě síly. Jedna známá a druhá neznámá. My jsme známí, my jsme tady skoro dva tisíce let. My víme, co jsme a vy také víte, co jsme. Ale co jste vy, to nevíme. To, co nám slibujete, není nikde zaručeno, není jisté, že sliby dodržíte. Ono nejde jenom o Československo, podobná jednání jsou v Maďarsku, v Polsku. Kdybychom my s vámi udělali dohodu, nevíme, jaké to bude mít mezinárodní důsledky. Bylo by to ostatně poprvé, kdy by církev uzavřela s komunistickým režimem dohodu.“²²

Cez veľkonočné sviatky (28. marca 1948) pred požehnaním *Urbi et orbi* predniesol svoju pamätnú reč ohľadne situácie v Československu aj pápež Pius XII. Zdôraznil, že prišla veľká hodina kresťanského svedomia. „Ve vašem svědomí, jež se probudilo k plnému uvědomění si své odpovědnosti, není místa pro slepou důvěřivost těm, kteří nejdříve oplývají slibováním úcty k náboženství, ale potom se bohužel ukáží popěrači všeho toho, co je nám nejposvátnější. Ve vašem svědomí není místa pro strach, pro

---

²⁰ Porov. VAŠKO Václav: *Neumlčená II.*, Praha: Zvon, 1990, 20–21.

²¹ Porov. VAŠKO Václav: *Dům na skále/1*, 78.

²² VAŠKO Václav: *Neumlčená II.*, 28–29.

pohodlnost, pro nerozhodnost těch lidí, kteří v této rozhodující hodině si myslí, že mohou sloužit dvěma pánům. Vaše svědomí ví, že uskutečnění sociální spravedlnosti a míru mezi národy se nemůže nikdy dosáhnout a zabezpečit, zavírají-li se oči světlu Kristovu a otevírají-li se naopak uši bludnému slovu agitátorů, kteří popřením Krista a Boha kladou (...) vratký základ své činnosti.²³

Cirkevno-politická situácia sa napriek slovám pápeža doma stále zhoršovala. 30. mája 1948 boli voľby do Národného zhromaždenia. Komunisti oslavovali svoje víťazstvo. Kandidáti Národnej fronty zvíťazili s jasnou prevahou v Čechách i na Slovensku.

7. júna 1948 abdikoval prezident Eduard Beneš. Novou hlavou štátu sa o sedem dní, 14. júna, stal dovtedajší predseda vlády Klement Gottwald. Bol nadšený slávnostným Te Deum, ktoré sa na jeho počesť konalo v katedrálnom chráme v Prahe. Charakterizoval to ako dobrý náznak pre budúcnosť, že dôjde k dohode. Kritiku si ale Gottwald vypočul od svojich vlastných ľudí. Obhajoval sa tvrdením, že cirkev svojimi obradmi vyjadrila súhlas s najnovším dianím v krajine. Proti tomu sa ale rázne postavil arcibiskup Josef Beran. Čoraz viac sa vyhocovala situácia na spoločných rokovaníach cirkevnej komisie, ktorú viedol Alexej Čepička. 18. júna stretávanie jej členov dokonca prerušil. Vyhlásil pritom doslova, že socializmus bude bez cirkvi, ale cirkev bez socializmu nie. Kto to nevie pochopiť, tomu niet pomoci, povedal. 6. júla 1948 ukončil vzťahy so štátom na úrovni zmienenej komisie aj arcibiskup Josef Beran. Konštatoval, že sľubom vlády už nemožno ďalej veriť, a preto žiadal, aby bola existencia cirkevných škôl zaručená zákonom, a aby boli stiahnuté späť likvidačné opatrenia týkajúce sa cirkevnej tlače, spolkov a majetku.

Začal sa otvorený boj proti arcibiskupovi Beranovi. Otvorený boj proti cirkvi už existoval. V novembri roku 1948 sa traja biskupi, Beran, Čárský a Trochta, zúčastnili v Ríme na návšteve *ad limina apostolorum*. Z Ríma si priniesli odporúčania od pápeža Pia XII., aby sa cirkev nepúšťala do otvoreného boja so štátom, pokiaľ nebudú vytvorené podmienky na jej prípadné prežitie „v katakombách.“ Z Ríma priniesli aj mnohé úľavy v rámci Kódexu cirkevného práva. Na základe nich mohli byť niektoré právomoci, vyhradené pápežovi, prenesené na biskupov alebo tiež na kňazov pre prípad, že by sa štátna moc snažila znemožniť styk biskupov so Svätým Stolcom. Týmto opatreniam sa hovorilo „mexické fakulty.“ Počas prenasledovania ich poskytol na začiatku 20. storočia mexickej cirkvi pápež Pius X. Mexické fakulty sa neskôr v inscenovaných procesoch v päťdesiatych rokoch stali predmetom *corpus delicti*, na základe ktorého sa katolícka cirkev snažila v spolupráci s Vatikánom rozložiť domáce ľudovodemokratické zriadenie.²⁴

²³ VAŠKO Václav: Neumlčená II., 17.

²⁴ Porov. VAŠKO Václav: Dům na skále/1, 81–94.

Vyjadrenia komunistických predstaviteľov boli voči cirkvi čím ďalej ostrejšie. Na rokovaní Ústredného akčného výboru Národného frontu 15. júla 1949 padol návrh, aby sa namiesto na biskupov, obracala strana a vláda vo veciach cirkevných priamo na ľud a vlasteneckých kňazov. Minister Alexej Čepička podporil v tejto otázke predsedu vlády Antonína Zápotockého: „Vatikán tvoří nedílnou součást kapitalistického vykořisťovatelského řádu a vůči socialismu zaujímá postoj „zběsilého nepřítele a odpůrce.“ (...) Kdo se pokusí provést na našem území rozkaz úhlavného nepřítele našeho státu, Vatikánu, ať počítá s tím, že pozbývá práva nazývat se Čechem nebo Slovákem.“²⁵

Na schôdzi rozšíreného predsedníctva ÚV KSČ 25. apríla 1949 v Prahe definoval prezident Klement Gottwald otvorene cirkev ako jasného nepriateľa číslo jeden. Podľa prezidenta zostáva cirkev jediným zdrojom nepriateľských akcií. Klement Gottwald doslova na rokovaní povedal: „Je třeba si uvědomit, že po únoru a po rozbití legálních organizací, které ovládla naše reakce a které jí sloužily za legální plášť k ilegálnímu boji proti režimu, zůstává církev jediným zdrojem nepřátelských akcií. Tím nebezpečnější báze je toto, jelikož se opírá o náboženství, o dobrou organizaci, o kvalifikované kádry, které celibátem drží pohromadě. Musíme vidět nepřítele. Nesmíme v tomto případě ztráct nervy, s tím třeba počítat, a boj svedeme. Řekli jsme už, že nechceme svěst formální boj na zlom, na takový *únor* církve, to ještě nechceme, ale musíme pro to vytvořit předpoklad a ten boj, který vede církev proti nám, že zvedeme a že budeme vést ránu tak, že taktiku nebudou určovat oni, ale my.“²⁶ O päť mesiacov neskôr na porade krajských tajomníkov KSČ hlásil generálny tajomník strany Rudolf Stránský prvé úspechy: „My jsme vzali biskupům půdu. Vzali jsme církvi všechn tisk. Všude do konzistoří jsme dosadili komisaře. Zavřeli jsme církevní školy, letos nebyla otevřena ani jedna církevní škola. Teď postupně jim bereme kláštery. Zavíráme kněze. Před půl rokem kdybychom odsoudili faráře na 8 let do žaláře, jaký by to byl ohlas. Dnes se to setkalo s pochopením. Široká vrstva katolíků chápe naši politiku. Teď např. další důležité opatření – nový platový zákon pro kněze. Budeme o tom ještě jednat, za jakých podmínek a komu dáme plat (...). Administrativně zatím zakročujeme proti těm, kteří štvou, nejvýraznějším způsobem přestupují naše zákony, ty zavíráme. Bylo by dobré, kdybyste měli připravené takové černé listiny těch největších štváčů v krajích a okresech. Pamatovat na to, když ne dnes, tedy zítra to budeme potřebovat.“²⁷ Nastupujúce 50. roky boli v podaní Komunistickej strany jasným potvrdením predsavzatí Alexeja Čepičku, Klementa Gottwalda a Rudolfa

²⁵ VAŠKO Václav: Neumlčená II., 92.

²⁶ CHAROUZ Jindřich Zdeněk: Šest hrdinských let. Internační tábor Želiv 1950–1956, Želiv: Opatství Želiv, 2008, 1–2.

²⁷ VAŠKO Václav: Neumlčená II., 97.

Slánskeho. Práve táto trojica mužov spolu s ministrom Zdenkom Nejedlým určovala cirkevnú politiku v štáte v období, kedy vychádzal a bol zakázaný aj Dobrý Pastýř.

Klement Gottwald (1896–1953): V rokoch 1945–1948 vystriedal viacero funkcií. Podieľal sa na vypracovaní Košického vládneho programu. 4. apríla 1945 bol námestníkom predsedu košickej vlády, zvolený bol za predsedu Národnej fronty. Po voľbách 1946 sa stal predsedom vlády. 14. júna 1948 bol zvolený za prezidenta Československej republiky. Gottwaldovi sú ako jednému z hlavných aktérov pripisované februárové prevratové udalosti z roku 1948, ako aj celková generálna línia socialistického smerovania ČSR.²⁸ Klement Gottwald sa stal tiež symbolom nezákonnej moci v krajine, ktorú svojou autoritou zastrešoval. Len v období od októbra 1948 do roku 1952 vyniesol Štátny súd asi 27 tisíc rozsudkov za „protizákonnú činnosť.“²⁹ Už za života sa objavovali zákulisné správy o jeho alkoholizme. Tie sa definitívne potvrdili po jeho smrti. Svoje svedectvo podal napr. Antonín Novotný, neskorší československý prezident. „Že Gottwald pil, to je fakt. Kolikrát na předsednictvu nemohl ani mluvit. Nebo jak se rozhodovalo; kdo bude popraven. Soudruh Gottwald říkal: Je jich jedenáct, nejméně devíti musíme dát hlavu dolů.“³⁰ Na poslednej rozlúčke s Gottwaldom sa na Václavskom námestí v Prahe zúčastnilo niekoľko sto tisíc ľudí. Jeho telo bolo zabalzamované a až do spopolnenia v roku 1962 uložené v mauzoleu na Vítkově.³¹

Alexej Čepička (1910–1990): Vzdelaním bol právnik. Jeho politický vzostup začal v roku 1945. Pomohlo mu v ňom nesporne aj manželstvo s dcérou Klementa Gottwalda. V roku 1947 sa stal ministrom vnútorného obchodu. Od roku 1948 bol ministrom spravodlivosti a generálnym tajomníkom Ústredného akčného výboru Národnej fronty. Po prezidentovi Gottwaldovi bol jedným z najmocnejších mužov v krajine. Po zjazde sovietskej komunistickej strany v roku 1956 bol postupne zbavovaný všetkých straníckych a iných funkcií. V roku 1963 bol ako predstaviteľ „kultu osobností“ dokonca vylúčený zo strany.³² V oblasti vzťahu štátu a cirkvi bol Čepička nekorunovaným pánom. Do obdobia jeho vlády nad cirkvami patria veľké cirkevné procesy. Komunistická provokácia nazvaná „číhošťský zázrak“ sa skončila smrťou kňaza Josefa Toufara.³³

Rudolf Slánsky (1901–1952): Od roku 1945 bol generálnym tajomníkom ÚV KSČ. Svoj život spojil so stranou už od útlej mladosti. Slúžil jej verne tridsať rokov,

²⁸ Porov. ILUSTROVANÝ ENCYKLOPEDICKÝ SLOVNÍK (a-i), Praha: Academia, 1980, 745.

²⁹ Porov. KAPLAN Karel, KOSATÍK Pavel: Gottwaldovi muži, Praha-Litomyšl: Paseka, 2004, 61.

³⁰ Tamže 74.

³¹ Porov. tamže 70.

³² Porov. VAŠKO Václav: Neumlčená II., 25.

³³ Porov. KAPLAN Karel, KOSATÍK Pavel, op.cit., 140–141.

rešpektujúc všetky stranické uznesenia. Komunistami bol nakoniec v zmysle hesla, že každá revolúcia požiera svoje deti, v roku 1952 popravený ako záškodník, špión a sionista.³⁴ Až do roku 1950 považoval pritom Slánský politické procesy za normálny jav, ktorý slúži k triednemu boju a súhlasil s nimi.³⁵ Po procese so Slánskym politické čistky pokračovali. Postihnuté boli stovky funkcionárov, vrátane tých, čo mali židovský pôvod. Objavovali sa názory, že židia by nemali byť volení do žiadnych stranických funkcií, žid by nemal byť ani členom strany. Prezident Gottwald vydal nariadenie o vysporiadaní sa s rodinnými príslušníkmi odsúdených a popravených. Ústredný výbor strany návrh schválil a následne aj realizoval. Jeho obsahom bolo okrem iného vyst'ahovanie najbližších členov rodín odsúdencov, zradcov a zločincov do druhého až tretieho okresu. Mohli si pritom zobrať len najnutnejšie bytové zariadenie a zvršky. Dospelí mohli byť zamestnaní v malých závodoch alebo v poľnohospodárstve, resp. v domácich prácach a pod. Takto vyst'ahovaní museli byť pod stálou kontrolou. Najbližším príbuzným odsúdených a zradcov sa automaticky zrušilo členstvo v strane.³⁶

---

³⁴ Porov. KAPLAN Karel, KOSATÍK Pavel, op.cit., 79.

³⁵ Porov. tamže 94.

³⁶ Porov. tamže 119–120.

2. PREDSTAVENIE ČASOPISU DOBRÝ PASTÝŘ

Druhá kapitola má za cieľ predstaviť vydavateľa, cieľovú skupinu a autorov časopisu Dobrý Pastýř.

2.1 Vydavatelia a cieľová skupina

Vydavateľom Dobrého Pastýře bol Exercičný dom redemptoristov vo Frýdku v Českej republike. Tu mala sídlo aj redakcia, administratíva a expedícia časopisu. Dobrý Pastýř bol týždenník s cirkevným schválením. Jeho prvé číslo vyšlo 19. júna 1945. Posledné 29. februára 1948. Cieľovou skupinou boli kňazi. Heslom časopisu bolo: „Posväcením kněžstva posvätiť národ, posväcením národa posvätiť svet.“ Dobrý Pastýř si kládol za svoj cieľ byť pomocníkom kňazovi v ťažkých úlohách doby. Na prvom mieste chcel prispievať k jeho posväcovaniu, a to článkami k tomu povzbudzujúcimi, v neposlednom rade prostredníctvom príkladov horlivých a svätých kňazov. Horlivému a svätému kňazovi mal potom Dobrý Pastýř, ako svoj druhý cieľ napomáhať v jeho konkrétnej pastoračnej práci, a to sériou praktických článkov, ale tiež pravidelnými rubrikami: Rok kněze, Pastorační pomůcky, Pastorce dítěte, Katolická akce, Pastorce nemocných, Rozhledy, Literatura.

Rok kněze: Pravidelné oznamy, témy pre homílie, liturgické poznámky, pokyny pre prácu v škole, v spovednici, tlačový apoštolát a podobne.

Pastorační pomůcky: Súčasťou každého vydania časopisu boli rôzne pomôcky ako napríklad plagáty, obrázky, modlitby, či texty pobožností.

Katolická akce: Táto rubrika prinášala pre kňaza rady, ako byť akčný a pritom si uľahčiť prácu. Vychádzala z učenia pápeža Pia XI.

Pastorce nemocných: Súčasťou časopisu bola táto rubrika raz za mesiac. Prinášala praktické rady a pomôcky pre túto oblasť pastorácie.

Rozhledy: Bol to základný prehľad diania vo svete.

Literatura: Išlo o priebežne poskytovanú sumarizáciu českej a zahraničnej teologickej a neteologickej literatúry, posúdenej z katolíckeho hľadiska.³⁷

---

³⁷ Porov. SCHIKORA Rudolf: Co chceme?, in: Dobrý Pastýř 1 (1945) 1–2.

V treťom čísle časopisu uverejnili vydavatelia list J.E. kniežaťa-arcibiskupa olomouckého, Dr. Leopolda Prečana. Vo svojom liste víta snahy tých, čo sa rozhodli pre vydávanie časopisu. Obsah listu dáva do veľkej miery odpoveď na otázku, aký zámer má vydavateľ a jeho spolupracovníci. „Mám radosť, že chcete vydávať asketicko-praktický týdeník pro katolícké kněžstvo. Zvláště mne těší, že kladete největší důraz na posvěcení kněží. Je pravda, i kdyby kněz sebe více pracoval, ale bez pomoci a milosti Boží, bude nadarmo pracovat. A naopak, kdyby knězi byla nemožná zevnější činnost, jedno nám nikdo nemůže vzít: snahu se posvětit. A svatý kněz takřka vyznačuje milost Boží a posvěcuje věřící. Více duší zachráníme jedním slovem vycházejícím ze srdce svatého, než nejkrásnějším kázáním bez vnitřního posvěcení. Takový kněz by byl podle sv. Pavla: *aes sonans et cymbalum tiniens.*“³⁸ Arcibiskup pripojil všetkým spolupracovníkom, čitateľom a kňazom svoje požehnanie a prísľub modlitby za to, aby vo svojom predsavzatí vydávať Dobrého Pastýře vydržali a aby ich úsilie prinieslo stonásobné ovocie.

Ako už bolo zmienené, Dobrý Pastýř vychádzal necelé štyri roky. Posledné číslo vyšlo 29. februára 1948, teda len deň po „pražskom prevrate.“ Do 1. decembra toho istého roku zastavili komunisti vydávanie celej rady katolíckych časopisov, medzi inými *Rozsévač*, *Neděle* a *Katolík*. Zastavené bolo aj vydávanie detských a mládežníckych časopisov všetkým cirkvám bez rozdielu. V Československu vychádzalo spolu 133 cirkevných a náboženských časopisov. Ministerstvo informácií vydalo v júli 1948 výnos, podľa ktorého každé periodikum musí byť „kvôli hospodáreniu s papierom“ schválené ministerstvom. 1. novembra 1950 vyšlo prvé číslo mesačníka katolíckeho duchovenstva *Duchovný Pastýř*. Mal byť nástrojom prevýchovy československého kléru. Angažovali sa v ňom okrem iných režimu poplatní kňazi, Plojhar a Beneš. Vydavateľom časopisu bolo najprv Hnutie vlasteneckých kňazov (do roku 1953). V rokoch 1953–1966 to bol Celoštátny mierový výbor katolíckeho duchovenstva v Československu. Mierový výbor katolíckeho duchovenstva ČSSR vydával časopis v rokoch 1967–1968. Od roku 1952 bol vydávaný Ústredným cirkevným nakladateľstvom.³⁹

Je otázkou, odkiaľ zobrala komunistická propaganda názov *Duchovný Pastýř*. „Prozatím nelze dokázat velmi pravděpodobnou domněnku, že volba názvu časopisu byla provedena s ohledem na slovenský *Duchovný pastier - časopis katolíckého duchovenstva*, který od r. 1917 v Trnavě vydával Spolok sv. Vojtěcha. Také tento časopis, existující dodnes (znění podtitulu se v průběhu času drobně měnilo), se v době komunismu stal

---

³⁸ PREČAN Leopold: Hlas arcipastýře, in: Dobrý Pastýř 3 (1945) 21.

³⁹ Porov. NOVOTNÝ Vojtěch: Teologie ve stínu, Praha: Karolinum, 2007, 98–101.

nástrojem „uvědomělého“ kněžstva a jeho redakce jím byla obsazena zhruba ve stejné době, kdy začal vycházet časopis český. Pro uvedenou domněnku hovoří skutečnost, že také české *Katolické noviny* byly záměrně pojmenovány podle slovenského periodika vydávaného týmž spolkem. Souviselo to se snahou komunistů „reinterpretovat“ po svém dříve existující skutečnosti - čili, řečeno jejich slovy, „chceme jim vzít vše, co dosud mají“ (Katolickou akci, Charitu, *Katolické noviny*).⁴⁰

Jednou z hypotéz pro názov časopisu môže byť aj skutočnosť, že komunisti vybrali názov *Duchovný Pastýř* po tom, ako zakázali dva roky predtým Dobrého Pastýře, ktorý mal svoju úroveň, prestíž a stálych čitateľov. Mysleli si, že časopisom *Duchovný Pastýř* aspoň dočasne „oklamú,“ zatvoria na chvíľu ústa kritike cirkvi o neslobode v tlačovej oblasti. Podobnosť názvov mohla v prvom momente zmiast' aj samotných čitateľov, ale len na chvíľu, pokiaľ si nový časopis, ponúkaný komunistami, prelistovali.

2.2 Autori

Šéfredaktorom časopisu Dobrý Pastýř bol redemptorista P. **Rudolf Schikora** C.Sc.R. Aj on, podobne ako i ďalší z radu prispievateľov časopisu, skončil krátko po jeho zrušení v roku 1948 v internácii. Miestom jeho nedobrovoľného pobytu sa stal želivský kláštor. Práve tu dopísal svoj trojdielny katechizmus *Cesta, Pravda, Život*.⁴¹ P. Rudolf Schikora bol nielen šéfredaktorom časopisu, ale aj jeho zakladateľom. Začiatky jeho tlačového apoštolátu siahajú do obdobia, keď pôsobil v Hlučíne. Tu založil exercičný dom a začal vydávať brožúry na aktuálne témy, ktoré poskytoval farnostiam. Keď bol v roku 1938, za Hitlerovej vlády, Hlučín pripojený k Nemecku, odchádza Schikora do Frýdku. Kúpuje tu u mariánskeho kostola dom a pozemok a začína s výstavbou exercičného domu. Paralelne pokračuje vo svojom tlačovom apoštoláte. V roku 1945 začína vydávať časopis pre kňazov, Dobrý Pastýř, rozširuje *Nový zákon* a životopisy svätých pod titulom *Naše svetla*.⁴² Zomiera v roku 1962 v Šemplovci, kde pôsobil ako duchovný správca sestier Notre Dame.

Spolupracovníkmi Dobrého Pastýře boli kňazi a teológovia zvučných mien, čo má svoju výpovednú hodnotu o úrovni samotného časopisu. Medzi pravidelných prispievateľov patrili:

---

⁴⁰ NOVOTNÝ Vojtěch: op. cit., 101.

⁴¹ Porov. CHAROUZ Jindřich Zdeněk: op. cit., 14.

⁴² Porov. REDEMPTORISTÉ: Rudolf Schikora, <http://cssr.cz/cz/page/151>, (29. 10. 2008).

Antonín Dvořák (1907–1999), saleziánsky kňaz. Pôsobil v saleziánskych ústavoch vo Fryštáku a v Ostrave. Vykonával funkciu novicmajstra a riaditeľa ústavu v Ořechově u Polešovic a v Hodoňoviciach. V roku 1948 bol vymenovaný za inšpektora saleziánskej kongregácie a presťahoval sa do Prahy. V roku 1950 prežil obsadenie pražského kláštora. Odsunutý bol najprv do Oseku, neskôr do Želiva. V roku 1953 bol v Jihlave odsúdený na 21 rokov väzenia. Prešiel si väznicami: Mírov, Leopoldov, Valdice, pracoval v jáchymovských baniach a v baniach na Příbramsku. Po svojom prepustení v roku 1965 pracoval ako robotník. V roku 1968 bol prítomný na rokovaní o legalizácii reholí. Od roku 1971 pôsobil ako duchovný správca sestier boromejok v Moravských Budějoviciach.⁴³

Silvester Maria Brait (1898–1962), dominikánsky kňaz a teológ, básnik, esejista, literárny kritik. Svoje teologické štúdiá zavŕšil v roku 1930 v Ríme. Pôsobil ako profesor teologickej estetiky a mystiky na rehoľnom „učilišti“ v Olomouci. Za nacistickej okupácie bol profesorom a riaditeľom olomouckého kňazského seminára. V rokoch 1926–1948 bol vedúcim redaktorom náboženskej revue *Na hlubinu* a kultúrnej revue *Výhledy*. Redigoval zbierku životopisov svätých *Vítězové*. Podieľal sa na preklade a vydaní *Theologickej Sumy* Tomáša Akvinského. Vybuďoval edíciu náboženských kníh *Krystal*, v ktorej vyšla stovka spisov. Jeho vrcholným dielom je apologeticko-dogmatická štúdiá s názvom *Cirkev* (1946). V roku 1950 bol zatknutý a odsúdený k trestu odňatia slobody na pätnásť rokov. Z väzenia sa vrátil v roku 1960.⁴⁴

Jan Evangelista Urban (1901–1991), františkánsky kňaz, teológ a publicista. Od roku 1918 bol členom františkánskeho rádu, od roku 1924 kňazom. Bol zakladateľom a organizátorom osvetového katolíckeho diela *Studium Catholicum*. Založil tiež laický apoštolát tretieho rádu sv. Františka na Svaté Hoře. V rokoch 1933–1948 viedol časopis *Serafínsky svet*. V roku 1949 bol zatknutý a odsúdený na štrnásť rokov väzenia.⁴⁵ Jeho celé teologické dielo bolo zamerané na formáciu vnútorného života, ktorý ale nie je odtrhnutý od života reálneho, ktorý žijeme na tomto svete. Jeho myslenie (bol doktorom filozofie) možno v rámci súčasnej filozofie a teológie zaradiť do prúdu hermeneutiky, konkrétne hermeneutiky ducha.⁴⁶

---

⁴³ Porov. HANUŠ Jiří: Malý slovník osobností Českého katolicismu 20. století, CDK, Brno, 2005, 34–35.

⁴⁴ Porov. tamže 19.

⁴⁵ Porov. tamže 161.

⁴⁶ Porov. VENTURA Václav: Jan Evangelista Urban - život a dílo, CDK, Brno, 2001, 178.

Antonín Šuránek (1902–1982), kňaz a teológ. Študoval teológiu v Olomouci, tu bol v roku 1926 aj vysvätený za kňaza. Pôsobil ako špirituál v seminári. V roku 1946 bol promován na doktora teológie. V roku 1951 bol zatknutý a internovaný v želivskom premonštrátskom kláštore. Následne bol odsúdený do väzenia. Po svojom prepustení pracoval ako robotník v kameňolome v Štramberku. V roku 1968 nastúpil opäť ako špirituál do obnoveného olomouckého seminára. O dva roky na to ale prišiel o štátny súhlas a odišiel na odpočinok. Je autorom životopisu A. C. Stojana. Zomrel v povesti svätosti. Od 90 rokov prebieha proces jeho blahorečenia.⁴⁷

Dominik Pecka (1895–1981), kňaz, teológ, filozof, prozaik, esejista. V roku 1918 bol vysvätený za kňaza. Pôsobil v duchovnej správe v rokoch 1926–1941 a 1945–1946 ako stredoškolský profesor na gymnáziách v Jihlave a v Brne. V rokoch 1949–1950 bol docentom sociológie na teologickom učilišti v Brne. Roky 1954–1960 prežil vo väzeniach Pankrác, Valdice a Mírov. Cyrilometodská bohoslovecká fakulta v Olomouci mu udelila v roku 1969 čestný doktorát teológie. Ako filozof sa z tomistického pohľadu venoval antropológii a kresťanskej etike. Je autorom monografie o Josefovi Florianovi (1976).⁴⁸

Jan Merell (1904–1986), kňaz, novozákonný biblista a pedagóg. Študoval v Prahe, Ríme a na parížskej Sorbone. V rokoch 1938–1939 bol docentom biblistiky na Teologickej fakulte Univerzity Karlovej. V dobe nemeckej okupácie bol väznený v koncentračnom tábore v Dachau. V rokoch 1945–1950 pôsobil ako profesor na Teologickej fakulte UK v Prahe a prednášal aj v Litoměřiciach. V rámci svojho oboru sa venoval papyrológii. Je redaktorom a spoluautorom *Malého slovníka bohovédneho* (1963).⁴⁹

Josef Hlouch (1902–1972), kňaz, teológ, biskup. Od roku 1934 doktor teológie. V roku 1945 profesor pastorálnej teológie na fakulte v Olomouci. O dva roky neskôr bol menovaný biskupom v Českých Budejoviciach. Od roku 1952 bol internovaný vo svojej rezidencii, neskôr aj na iných miestach. V dobe Pražskej jari sa znovu ujal svojho úradu. Aj dnes sa vydáva zbierka jeho každodenných zamyslení, *Minutěnka*, ktoré napísal počas núteného pobytu v Koclířově (1964).⁵⁰

---

⁴⁷ Porov. HANUŠ Jiří: op. cit., 154.

⁴⁸ Porov. tamže 116.

⁴⁹ Porov. tamže 98.

⁵⁰ Porov. tamže 51.

František Tomášek (1899–1992), arcibiskup pražský, teológ, kardinál. V roku 1922 bol vysvätený za kňaza. Od roku 1944 pracoval ako asistent pre pedagogiku a katechetiku na Cyrilometodskej bohosloveckej fakulte v Olomouci. Tu získal doktorát a v roku 1946 sa tu pre svoj obor aj habilitoval. O rok neskôr pôsobil ako mimoriadny profesor pre pedagogiku a katechetiku. V roku 1949 ho pápež Pius XII. menoval za svätiačeho biskupa olomouckého. V roku 1951 bol zatknutý a tri roky väznený v Želive. Od roku 1965 bol apoštolským administrátorom pražskej arcidiecézy. Ako biskup sa zúčastnil na Druhom vatikánskom koncile. V roku 1976 bol menovaný kardinálom. Od roku 1977 bol pražským arcibiskupom. Všeobecne bol považovaný za morálnu autoritu svojej doby.⁵¹

Oto Mádr (*1917), kňaz, teológ, publicista. Študoval teológiu v Prahe a na rímskej Gregoriane. Tu obhájil doktorát z morálnej teológie. V roku 1951 bol zatknutý a odsúdený na doživotie za údajnú velezradu a špionáž. V rokoch 1968–1969 bol rehabilitovaný. Nastúpil na pražskú teologickú fakultu. Stal sa osobným poradcom a spolupracovníkom kardinála Tomáška. V 70.-tych rokoch bol v pastorácii a pracoval na prekladoch dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu. Od roku 1978 bol na dôchodku. Venoval sa vydávaniu katolíckeho samizdatu.⁵²

Josef Zvěřina (1913–1995), kňaz, teológ, estetik, historik umenia, publicista. Filozofiu a teológiu študoval na Lateránskej univerzite v Ríme. V roku 1948 získal doktorát na Karlovej univerzite. V roku 1952 bol zatknutý a odsúdený na 22 rokov väzenia. Po prepustení v roku 1965 pracoval v rôznych zamestnaniach. V rokoch 1968–1970 ako pedagóg na bohosloveckej fakulte v Litoměřiciach. Bol členom tajného poradného grémia kardinála Tomáška. Spolu s Otom Mádom založil *Teologický sborník*, neskôr premenovaný na *Teologické texty*. V období normalizácie viedol tzv. bytové teologické semináre. Vo veľkej miere sa venoval publikačnej činnosti. Bol jedným z prvých signatárov Charty 77. V roku 1988 mu bol udelený čestný doktorát na univerzite v Tübingene.⁵³

Ako prispievatelia časopisu Dobrý Pastýř, sa objavujú tiež mená kňazov: P. J. Kunov, P. Václav Šebek, P. Václav Zima, P. Antonín Bradna a iní. V mnohých prípadoch sú články podpísané len skratkami a iniciálami, pseudonymami, alebo nie je uvedený žiadny autor.

---

⁵¹ Porov. HANUŠ Jiří: op. cit., 158.

⁵² Porov. tamže 89.

⁵³ Porov. tamže 178.

3. PREDSTAVENIE ZÁKLADNÝCH TÉM, OBSAHOVÁ STRÁNKA ČASOPISU

Dobrý Pastýř bol časopisom obsahovo pestrým a bohatým. Čitateľovi ponúkal články informatívne a mienkotvorné. Môžeme ich rozdeliť na:

- články krátke (štatistické údaje, správy z domova a zo sveta)
- články dlhšie (články odborného charakteru).

Svojím prístupom k spôsobu informovania vtedajšieho čitateľa môžeme v zmysle vyššie uvedeného skonštatovať, že časopis nielen informoval, nielen formoval mienku čitateľa, ale ho aj odborne vzdelával. Jednotliví autori mali teologickú, ale aj pisateľskú erudíciu. Spôsob informovania o aktuálnych udalostiach možno nazvať objektívnym. Dobrý Pastýř nevymýšľal udalosti. O udalostiach vždy „len“ informoval. Nesnažil sa robiť na svojich stránkach žiadnu politiku. Ale keď bolo treba, zaradil články s apologetickým podtónom. Apologetickú podobu mali predovšetkým články venované pravoslávnej a husitskej cirkvi.

3.1 Krátke články

Tieto články mali svoj význam vo svojej aktuálnosti. Vzhľadom k časovému odstupu mnohé stratili svoju výpovednú hodnotu, naopak, niektoré ju práve s odstupom času získali. Do tejto kategórie patria štatistické údaje, krátke správy z domova a zo sveta.

3.1.1 Štatistické údaje

Tento druh informácií nám môže dnes poslúžiť predovšetkým na priblíženie doby a okolností života cirkvi v Československu povojnovom období. Z hľadiska historických súvislostí a nastupujúceho likvidačného ťaženia štátu voči cirkvi môžeme považovať za dôležité štatistické údaje ohľadne počtu bohoslovcov. Tie hovoria, že v akademickom roku 1942–1943 bolo v seminári v Českých Budějoviciach 81 bohoslovcov a 13 rehoľníkov. V rokoch 1944–1945 bolo vysvätených dvadsaťštyri kňazov, v seminári ich študovalo

pätnäšť. Olomoucký seminár hlásil celkom 135 bohoslovcov.⁵⁴ Brnenský alumnát hlásil k 1. júlu 1945 126 študentov. Správy z Prahy hovoria o pätnástich vysvätených kňazoch, z toho boli traja z Litoměříc. Celkový počet zostávajúcich seminaristov v Prahe sa pohybuje okolo šesťdesiat.⁵⁵ Spomínané čísla sú dôkazom toho, že pred nástupom komunistickej moci bola situácia v otázke kňazských povolání priaznivá.

Relatívne priaznivá bola situácia v roku 1945 aj z hľadiska viery obyvateľstva. Až 63,8% ľudí v Čechách a na Morave verilo v Boha. 16% ľudí jeho existenciu pripúšťalo. 11,8% ľudí v Boha neverilo a 8,4% o Bohu vôbec nepremýšľalo. Bibliu malo doma 35,4% obyvateľov. Len 4,6% v nej pravidelne čítalo. Pravidelne chodil do kostola v Čechách a na Morave každý piaty občan, pričom štvrtina obyvateľov starších ako 18 rokov do kostola vôbec nechodila.⁵⁶ Pravidelne sa modlilo 27,7% opýtaných, 28,8% sa modlilo občas, 14% sa modlilo pri zvláštnych príležitostiach a 29,1% sa nemodlilo nikdy. V posmrtný život verilo podľa výskumu len 38,4% ľudí, existenciu posmrtného života pripúšťalo 20,7%, nepremýšľalo o tom 12,5% a v posmrtný život neverilo 28,4% opýtaných.⁵⁷ Pre porovnanie, ku katolíckej viere sa podľa informácií štatistického úradu hlásilo v roku 1921 až 82% obyvateľstva, v roku 1930 to bolo 78,5%, v roku 1965 bolo 76,4% obyvateľov katolíkov a v roku 1991 sa tieto počty znížili na 39%.⁵⁸ Ešte v roku 1950 bolo z počtu obyvateľov 8 896 133 až 6 792 651 katolíkov, t.j. 76,4%! V roku 1991 to bolo už zmienených 39% a podľa sčítania v roku 2001 sa ku katolíkom hlásilo z celkového počtu 10 230 060 už len 2 740 780 veriacich katolíkov, t.j. 26,8%.⁵⁹

Dôkazom toho, že katolícka cirkev bola pred nástupom komunistickej moci životaschopná, a to aj napriek tomu, že bolo povojnové obdobie, sú správy Matice svatokopeckej. Podľa údajov, ktoré zverejnila začiatkom júla 1945, bol do jej radov prijatý desaťtisíc člen. Na slávnosti na Svatom Kopečku 1. júla 1945 sa zúčastnilo viac ako 30 000 veriacich.⁶⁰ Z výročnej správy kresťanských spolkov olomouckej diecézy: Apoštolát cyrilometodějský (ACM), Díla šíření víry (DŠV) a Apoštolát modlitby (AM) sa dozvedáme, že v roku 1944 činili zbierky týchto spolkov takmer 2 milióny 415 tisíc korún! Necelé dva milióny boli odoslané na zahraničné misie, ostatné finncie boli použité na

⁵⁴ Porov. Naši bohoslovci, in: Dobrý Pastýř 6 (1945) 68–69.

⁵⁵ Porov. Naši bohoslovci, in: Dobrý Pastýř 7 (1945) 84.

⁵⁶ Porov. Náboženská statistika u nás, in: Dobrý Pastýř 39 (1946) 620.

⁵⁷ Porov. Výzkum veřejného mínění o náboženských otázkách, in: Dobrý Pastýř 18 (1946) 289–290.

⁵⁸ Porov. Tab. 6: Náboženské vyznání obyvatelstva podle výsledků sčítání v letech 1921, 1930, 1950, 1991 (v %), [http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/F86DA18D33F397A4C1256E6800471FB3/\\$File/tabulka6.pdf](http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/F86DA18D33F397A4C1256E6800471FB3/$File/tabulka6.pdf), (1. 3. 2009).

⁵⁹ Porov. Tab. 1: Skladba obyvatelstva podle náboženského vyznání v roce 1950 a v letech 1991 a 2001, http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/o/4110-03--obyvatelstvo_hlasici_se_k_jednotlivym_cirkvim_a_nabozenskym_spolecnostem, (1. 3. 2009).

⁶⁰ Porov. Matice svatokopecká, in: Dobrý Pastýř 9 (1945) 111.

tlačový apoštolát a lacné a dôstojné vydanie *Písma Svätého* pre ľud.⁶¹ Aj tieto čísla dokazujú akčný náboj vo vnútri katolíckej cirkvi.

Akčná nebola len katolícka cirkev. Darilo sa aj cirkvi československej. Podľa štatistického úradu mala v roku 1947 viac ako jeden milión veriacich. Len na náboženskej dani odvieďla v roku 1945 štátu desať miliónov korún. V tom istom roku začala so svojou prácou v pohraničí. Vznikali tu nové rozvíjajúce sa obce. Celkový prírastok veriacich za prvý polrok 1946 predstavoval 11 500 ľudí.⁶² 23. januára 1947 prijal novozvolených biskupov československej cirkvi prezident Eduard Beneš. V príhovore k nim povedal, že ich úlohou má byť činnosť, ktorá nebude viesť k izolácii, bojovnosti, ale k spolupráci a zblížovaniu. „Naznačujete ďalej ve svém memorandu možnosť a snahu po spolupráci s ostatnými cirkvami. V tom také vidím to uklidnění a prohloubení, o němž mluvím. Já to vítám. Můžete dobře přistupovat ke spolupráci, a to jak se Západem, tak také s Východem. Zdůrazňuji: i se Západem i s Východem. Ale přitom musíte rozlišovat náboženství a politiku a odlučovat od sebe oba pojmy. A nesmíte také zapomínat, že jsme se i politicky a sociálně ještě dosti neuklidnili po první světové válce, kterou jsme prodělali, a již přišla válka druhá. Všude se dnes jeví známky toho, že lid projevuje touhu a potřebu po duchovním a náboženském životě. Tento návrat k náboženskému životu zde je a tento návrat se projeví také v politickém životě a v požadavcích, jež budou vnášeny na politické strany. Vy se přitom dovoláváte staré české tradice. Můžete se tudíž dnes uplatňovat v klidné a pozitivní práci. Znovu však připomínám, že je třeba tolerance. Dnes již netřeba přicházet s bojovným programem. Pokud jde o spolupráci s ostatními cirkvami, rád bych ji viděl, rád bych viděl také určité slučování cirkví. U vás jest snad možno diskutovat o sloučení s cirkvami evangelickými. Slučování cirkví je ovšem hudba budoucnosti, může jíti jenom postupně. Prozatím půjde tedy alespoň o spolupráci. A tu zase pravím, že je třeba vésti si objektivně.“⁶³ Beneš vedel o čom hovorí. Bojovnosť československej cirkvi sa prejavila napr. v júli 1945. Na národnú slávnosť pri príležitosti 530. výročia upálenia majstra Jána Husa pozývala do Chodova spolu s cirkvou českobratsko-evanjelickou týmto plagátom: „Hlásime se k svatému odkazu Mistra Jana Husa, největšího z Čechů. 4. července uplyne 530 let, kdy v německé Kostnici římskí křižáci vrahové vydali na hranici velikého mučedníka Kristova, největšího z Čechů, bojovníka za pravdu boží, za pravdu a spravedlnost lidu, Mistra Jana Husa; nejslavnějšího bojovníka za svobodu, toho, prosím, vydali, aby byl za živa upálen. Jak tu byl potupen v Kostnici český národ, který se téměř celý hlásil k Mistru Janu Husovi a který se postavil pod jeho prapor s rudým

⁶¹ Porov. Z výroční zprávy ACM, DŠV a AM diecéze olomoucké, in: Dobrý Pastýř 6 (1945) 67.

⁶² Porov. O cirkvi československé, in: Dobrý Pastýř 24 (1947) 385.

⁶³ President Beneš k cirkvi československé, in: Dobrý Pastýř 8 (1947) 126–127.

kalichem, aby s ním vedl otvoreně boj proti poráženecké tradici svatováclavské, která nás vždy vrhala pod germánské jho (...). Jsme přesvědčeni, že do týdne se k nám připojí každý věrný Čech, milující pravdu.“⁶⁴ Odpověďou Dobrého Pastýře bola séria apologetických článkov vyzdvihujúcich sv. Václava a svätováclavskú tradíciu.

V jednom z vydaní Dobrého Pastýře boli pod titulkom „Smutná čísla“ uverejnené správy o počte rozvodov. Podľa údajov štatistického úradu bolo v roku 1937 rozvedených v Českej republike 4 837 manželstiev, v roku 1945 počet stúpol na 7 898.⁶⁵ Pre porovnanie, v tom istom roku bolo v Amerike 502 000 rozvodov. V roku 1938 ich bolo len 248 000. Počet rozvodov stúpala každým rokom aj v Anglicku. Pokiaľ v roku 1914 ich bolo 800 v roku 1946 ich bolo až 20 000.⁶⁶ Tieto čísla boli všeobecne považované za alarmujúce. Čo by vtedajší čitateľ povedal na údaje Českého štatistického úradu z roku 2007? Rozvedených bolo spolu 31 129 českých manželstiev.⁶⁷ Zostaňme ešte chvíľu pri „smutných číslach“. Štatistiky zločinov z roku 1946 hovorili, že na území Čiech a Moravy bolo celkovo spáchaných 124 170 trestných činov, z nich bolo až 81 272 úspešne vyšetrovaných (60%). Podľa druhu zločinov vyzerali čísla takto: 411 vražd a zabití, 408 prípadov lúpeže a vydierania, 374 potratov, 989 ťažkých mravných deliktov, 440 prípadov homosexuality, 17 897 krádeží a vlúpaní, 9 649 podvodov a 39 739 ostatných krádeží. Väčšina páchatel'ov všetkých 411 vražd bola vo veku 20-25 rokov. Asi 10 000 prípadov trestných činov pripadá na mládež od 14–18 rokov.⁶⁸ Podľa aktuálnych štatistík sme spomínané „smutné čísla“ už dávno prekonali. Pokiaľ v roku 1946 bolo spáchaných 124 170 trestných činov, v roku 1999 ich bolo až 427 000! V roku 2000 bolo registrovaných o 8% trestných činov menej: 391 000. Objasnenosť sa pohybovala na čísle 44%. V porovnávanom roku 1946 bolo objasnených až 60% trestných činov.⁶⁹

3.1.2 Správy z domova

Okrem štatistických údajov sa v časopise Dobrý Pastýř objavovali aj prevzaté články z celoštátnych novín. *Rudé Právo* z 1. augusta 1945 nám prináša dôkaz o vývoji v myslení prívržencov komunistického režimu. Napriek tomu, že sú v ňom komunisti charakterizovaní ako ateisti, dôslední odporcovia náboženských predstáv a výkladov sveta,

⁶⁴ V zájmu pravdy a cti nášho národa, in: Dobrý Pastýř 14 (1945) 177.

⁶⁵ Porov. Smutná čísla, in: Dobrý Pastýř 14 (1947) 221.

⁶⁶ Porov. Manželské rozvody v USA a Anglii, in: Dobrý Pastýř 48 (1946) 767.

⁶⁷ Porov. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Rozvody podle místa pobytu, [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/EA00270E38/\\$File/401908rc01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/EA00270E38/$File/401908rc01.pdf)

⁶⁸ Porov. Statistika zločinců, in: Dobrý Pastýř 27 (1947) 434-435.

⁶⁹ Porov. MOŽNÝ Ivo: Česká společnost, Praha: Portál, 2002, 175.

nestotožňujú sa s názormi tzv. „pokrokovu zmýšľajúcich,“ ktorí vidia v náboženstve nezmysel a vynakladajú veľa energie len na jeho kritiku. Komunista, podľa *Rudého Práva*, vidí v náboženstve historický stupeň pokroku. Hlásia sa preto k tradícii veľkých duchov, napr. Komenského a Dobrovského aj keď prvý bol českým bratom a druhý jezuitským bohoslovcom. Podobne kladný vzťah majú komunisti ku katolíckym kňazom doby obrodeneckej, pretože títo vytvárali predpoklady kultúrneho rozvoja, oslobodenia a národnej samostatnosti ľudu. K náboženstvu sa chovajú tolerantne a vedia, že nie je možné zakázať alebo znemožniť náboženský hromadný cit. Takýto pokus by bol len prejavom tupej neslobodomyselnosti, ako to robil idiotský hitlerizmus, napísalo doslova *Rudé Právo*.⁷⁰

Názory komunistov z roku 1945 netrvali ale dlho. Už o rok neskôr nájdeme v rovnakej rubrike „Z domova“ správu o odstraňovaní krížov zo škôl. „Ježto lze počítati s tím, že tato akce v nejkratší době bude podniknutá všude, bude třeba s naší strany vyvinouti protiakci, kterou si pro počátek představujeme ve formě společného novinářského postupu. Redakce všech katolických časopisů, které obdrží tento příspěv, uveřejní co nejdříve ve svém listě článek o významu Svatého Kříže. Bude v něm zejména vyzdviženo, jakou oporou byl nám Svatý Kříž v uplynulých letech a jaké útěchy skýtal nejen nám, ale jmenovitě všem vězňeným. Bylo by velmi vítáno, kdyby v každém článku mohly býti uvedeny konkrétní případy (příklady a svědectví) věznených, čím vším jim Svatý Kříž byl v jejich utrpení a opuštěnosti. Článek by mohl končiti even. výzvou, aby i čtenáři – bývalí vězňové – zaslali svoje vzpomínky, které by byly povzbuzením druhým a výzvou uhájiti Svatému Kříži místo v našich školách.“⁷¹

3.1.3 Správy zo sveta

Čitatelia časopisu boli pravidelne informovaní aj o daniach vo svete. Podrobne bola mapovaná situácia na Slovensku, v Rusku, Číne, Maďarsku. Čitateľovi boli prinášané správy z misií, ako aj správy o hrozbe islamizácie Eropy.

3.1.3.1 Slovensko

Práve zo Slovenska prišiel do Dobrého Pastýře názor, že žiadna politická strana by sa nemala volať „katolícka.“ Toto označenie prísluší len cirkvi a jej ustanovizniám, nie ale

---

⁷⁰ Porov. Komunisté a náboženství, in: Dobrý Pastýř 13 (1945) 174.

⁷¹ Kříže ve školách, in: Dobrý Pastýř 14 (1946) 223.

politickéj strane. „Sám Dr. Tiso by mohol povedať, ako ťažko súhlasila svätá Stolica s jeho voľbou a aký odpor kládol nebohý štátny sekretár kardinál Maglione jeho uznaniu ako prezidenta. Tiež by mohol povedať, koľko ráz vyslovila svätá Stolica nesúhlas s jeho zákonmi a koľko ráz ho vyzvala, aby sa zriekol a odstúpil. To isté urobili aj najvyššie cirkevné kruhy Slovenska, ktoré ho opätovne vyzvali ešte v septembri roku 1944, aby odstúpil. Tiso sa vždy zdráhal a odvolával sa na to, že ak by on odstúpil, prišiel by na jeho miesto Tuka, Mach alebo iný, a tým by sa Slovensko vydalo Nemcom napospas.“⁷²

Čitatelia dostali správy aj o novom gréckokatolíckom mesačníku *Misionár*, ktorý začal vychádzať v roku 1946. Vydával ho kláštor redemptoristov v Michalovciach. Najdôstojnejší pán biskup Pavel Gojdič si vrúcne želal, aby všetky jeho ovečky, roztrúsené po celej ČSR od Užhorodu až po Aš, odoberali tento časopis, a tak udržiavali súdržnosť so svojim pekným obradom a zachovali si lásku k svojej matke, prešovskej diecéze. Predplatné *Misionára* na jeden rok bolo 30 korún.⁷³ V tom istom roku vyšlo na Slovensku aj nové vydanie *Písma Svätého*. Vydal ho Spolok svätého Vojtecha. Preklad urobili univerzitný profesor Štefan Zlatoš a profesor Anton J. Šurianský. Bolo to tretie slovenské vydanie Písma. Prvé je Palkovičovo z roku 1829 vydané v Ostrihome, druhé vydanie urobil Spolok svätého Vojtecha v roku 1913 (malo veľký formát a farebné obrázky), tretie vydanie vyšlo teraz v dvoch verziách: menší, vreckový formát na japonskom papieri je určený pre knižný trh a väčší formát na kvalitnom bielom papieri je členskou podielovou knihou Spolku. Vydaný bol v náklade 165 000 kusov.⁷⁴ V roku 1947 bolo na Slovensku, Spolkom svätého Vojtecha, obnovené aj vydávanie jediného slovenského teologického odborného časopisu *Duchovný Pastier*. Išlo o mesačník so 48 stranami. Časopis mal svoju teologickú, stavovskú, kazateľskú a katechetickú časť. Ročné predplatné činilo 150 Kčs.⁷⁵

A čo sa napr. na Slovensku v roku 1947 čítalo? Aj takúto informáciu dostal český čitateľ. Najväčšej pozornosti sa tešil preklad Papiniho knihy *Život Kristov*, z českých kníh to boli náučné diela Vyšehradu: *Příroda-velké divadlo*, *Muž bolesti* a *Papežská politika*. Veľmi úspešné boli v tom istom roku výstavy katolíckej tlače po celom Slovensku. Napr. v Krásne nad Nitrou sa v priebehu týždňa predali knihy za 15 000 Kčs. Z výťažku zriadili farskú knižnicu so 70 hodnotnými zväzkami. Na výstave kníh v Bardejove sa len za prvé popoludnie predali knihy za 6 000 Kčs.⁷⁶

Český čitateľ mal informácie aj o svätení nového gréckokatolíckeho biskupa Dr. Vasila Hopka. Svätenie 11. mája 1947 vykonal pražský arcibiskup Dr. Josef Beran spolu

⁷² Porov. *Církev a politika*, in: *Dobrý Pastýř* 15 (1945) 206.

⁷³ Porov. *Náboženský časopis gréckokatolíkov na Slovensku*, in: *Dobrý Pastýř* 3 (1946) 46.

⁷⁴ Porov. *Také na Slovensku nové vydání Písma Sv.*, in: *Dobrý Pastýř* 51 (1946) 812.

⁷⁵ Porov. *Obnovený slovenský kněžský časopis*, in: *Dobrý Pastýř* 6 (1947) 96.

⁷⁶ Porov. *Výstavy katolíckeho tisku na Slovensku*, in: *Dobrý Pastýř* 3 (1947) 48.

s košickým biskupom Čárskym a prešovským grécko-katolíckym biskupom Gojdičom za prítomnosti banskobystriického biskupa Dr. Škrábika a rožnavského biskupa Pobožného. V zastúpení československej vlády sa dostavil minister dopravy Dr. Ivan Pietor, za Slovenskú národnú radu jej podpredseda Cvinček a za zbor povereníkov prof. Lukačovič a Ladislav Novomeský.⁷⁷ Správy o gréckokatolíkoch na východnom Slovensku písali, že popri diecéznych kňazoch sú v pastorácii prítomní aj baziliáni (Prešov, Trebišov, Buková Hôrka) a redemptoristi (Michalovce, Sabinov, Stropkov). Ordinárom všetkých gréckokatolíkov v celom Československu bol prešovský biskup, bazilián, Pavel Gojdič so svojim pomocným biskupom Vasilom Hopkom.⁷⁸

Dobrý Pastýř informoval aj o poslednej rozlúčke s obľúbeným biskupom Pavlom Jantauschom. Zomrel v 77 roku života. Na rozlúčke 2. júla sa okrem iných zúčastnili J.E. Dr. Karel Skoupý, J.E. Dr. Stanislav Zela, infulovaný prelát Dr. Karlík a prebošt Dr. Jemelka. Prítomní boli aj predstavitelia štátu. Za nového administrátora trnavskej diecézy menoval Svätý Stolec dovtedajšieho apoštolského protonotára, generálneho vikára, kanonika a trnavského dekana Msgr. Dr. Ambróza Lazíka. Lazík sa osvedčil nielen ako generálny vikár, ale aj ako rektor kňazského seminára v Bratislave.⁷⁹

3.1.3.2 Rusko

Správy z Ruska hovorili o veľkých počtoch veriacich. Kostoly sú v Moskve podľa správy La Croix z 20. júna 1946 navštevované vo veľkých počtoch. Väčšinou ale ľuďmi vo veku 40 až 70 rokov. „Na venkove praktizuje lid náboženství více. Mladá generace byla silně dotčena agitacemi bezbožníků. V poslední době se hodně mluví o privilegovaném postavení, jež Stalin vyhradil Církvi pravoslavné a jejímu patriarchovi Alexejovi. Opravdu se tato Církev těší svobodě ve vykonávání kultu. Ale její úloha, právě jako kdysi za carského režimu, je omezována na konání liturgie a je jí zakázáno vměšovat se do jiných otázek lidského života. Nikdy nebylo kněžstvo více uzavřeno do sakristie. To způsobí nevyhnutelně propast mezi kultem a životem.“⁸⁰ Roku 1917 bolo v Rusku 68 000 pravoslávnych chrámov, 50 960 kňazov a 15 210 diakonov. Pravoslávna cirkev mala štyri duchovné akademie, v ktorých študovalo 860 poslucháčov. V 36 seminároch sa pripravovalo na kňazskú službu 20 500 seminaristov. V roku 1940 sa situácia zhoršila. Počet kňazov sa znížil na 5 665. Za päť ďalších rokov sa ale v roku 1945 ich počet opäť

⁷⁷ Porov. Řeckokatolický biskup Dr. V. Hopko vysvěcen v Prešově, in: Dobrý Pastýř 21 (1947) 337.

⁷⁸ Porov. Mezi řeckokatolíky, in: Dobrý Pastýř 49 (1947) 783.

⁷⁹ Porov. Slovensko se rozloučilo s obľíbeným arcipastýřem. Dr. Lazík apoštolským administrátorem v Trnavě, in: Dobrý Pastýř 29 (1947) 465.

⁸⁰ Náboženská situace v Rusku, in: Dobrý Pastýř 27 (1946) 427.

zvýšil a to na 30 000. Podľa leningradského metropolitu bolo v tomto období v Rusku 72 pravoslávnych biskupov. 68 z nich spravovalo zároveň aj diecézy. V roku 1947 študovalo na duchovnej akadémii v Moskve 97 a v Leningrade 36 poslucháčov. Veľa ich bolo odmietnutých. A čo museli splňať tí, ktorí sa chceli stať v tomto období pravoslávny duchovnými? Do základného teologického kurzu bol prijatý každý, kto mal za sebou sedemročné navštevovanie štátnej školy alebo rovnocenné súkromné vzdelanie. Záujemca musel ovládať hlavné modlitby ako *Otčenáš*, *Zdravas*, *prípravu na sv. prijímanie*, *Verím v Boha*, *Desatoro* a *osem blahoslavenstiev*. Kandidát sa musel vedieť orientovať v liturgických knihách a musel vedieť správne písať rusky. Tento základný kurz bol určený diakonom. Trval dva roky. Podobne dva roky trval aj kurz stredný a vyšší pre kňazov. Celková úroveň nebola dobrá. Učilo sa zo zastaralých kníh a chýbali aj odborné kádre.⁸¹ V Moskve fungoval v roku 1947 jediný katolícky kostol. Duchovnú správu v ňom zaistoval asumptionista, francúzsky kanadčan z Ameriky, Georges A. Laberge. Mal asi 35 rokov. Každú nedeľu bol kostol preplnený. Veriaci zaplnili lavice a stáli, tlačiac sa aj uprostred kostola a v jeho bočných lodiach. Väčšinou išlo o stareny, sem-tam sa objavil aj nejaký starec. Boli to Rusi, Baltánie alebo nejaký Poliak. Zbytok tvorili príslušníci francúzskeho veľvyslanectva a v období moskovskej konferencie Američania. V kostole sa zdržovali aj agenti, ktorí sledovali, kto vchádza.⁸² Vatikánske kruhy zverejnili informáciu, že katolícki biskupi v krajinách sovietskeho vplyvu boli zmocnení v roku 1948 vykonávať svoje pastierske povinnosti bez predchádzajúceho súhlasu Svätého Stolca. Pápež udelil toto právo biskupom, pretože bol znemožňovaný ich styk so Svätým Stolcom.⁸³ Správy zo Sibíru v tom istom roku hovorili, že v pracovných táborech tu už bolo sústredených viac ako milión katolíkov z Litvy, Lotyšska, Poľska a Nemecka.⁸⁴

3.1.3.3 Čína

Správy prichádzajúce z Číny boli viac ako zaujímavé. Svojou bulou z 11. apríla 1946 pápež zriadil v tejto krajine „normálnu“ cirkevnú správu. Čína prestala byť misijným územím. Celé územie bolo rozdelené na dvadsať cirkevných provincií s rovnakým počtom arcibiskupstiev. 79 bolo sídelných biskupstiev a 38 apoštolských prefektúr. V Číne pracovalo v roku 1946 3064 cudzích kňazov a 2073 domorodých. Počet katolíkov predstavoval štyri milióny. V šestnástich vyšších seminároch bolo vychovávaných

⁸¹ Porov. Klerus pravoslávnej ruskej cirkve, in: *Dobry Pastyr* 6 (1948) 96.

⁸² Porov. Rusko, in: *Dobry Pastyr* 22 (1947) 354–355.

⁸³ Porov. Pravomoc biskupů v zemi sovětské sféry, in: *Dobry Pastyr* 9 (1948) 142.

⁸⁴ Porov. Katolická církev v Sibíri, in: *Dobry Pastyr* 7 (1948) 109.

a vzdelávaných 1164 bohoslovcov, v 108 seminároch žilo 5386 študentov. Na dvoch katolíckych univerzitách a jednom univerzitnom inštitúte študovalo 3689 študentov. Na ostatných katolíckych školách študovalo asi 450 000 žiakov. Napriek týmto číslam, nebola situácia v Číne vnímaná ako dobrá.⁸⁵ „ Jak oznámila již dříve agentura Fides, neskončilo v Číně pronásledování katolíků po skončení japonské okupace. Komunismus zaujal z počátku vůči katolíkům postoj kladný, avšak to bylo jen dotud, pokud si neupevnil posice. Potom se zmocnil výchovy mládeže a konečně přišlo pronásledování. Bylo vyhnáno mnoho kňeží z jejich působišť. Byly zabráný kostely, fary a školy. Jeden klášter Trapistů je před konfiskací a mniši od října v žaláři. Mnozí katolíci se již začínají viklat ve víře. Nejhorší je, že katolíci nemají možnost soustavně vychovávat svou mládež. Všechna mládež totiž musí chodit do škol komunistických a nové školy zakládat nelze.“⁸⁶ V roku 1946 informoval Vatikánsky rozhlas o kompletnom preklade *Svätého Písma* do čínštiny. Išlo vôbec o prvý kompletný preklad Starého a Nového zákona.⁸⁷ Pred definitívnym ovládnutím Číny komunistami nebolo žiadnou zriedkavosťou vidieť vo vláde, či v diplomatických službách kresťanov. Čínsky vyslanec v Petrohrade povedal svojmu krajanovi, bývalému ministrovi zahraničných vecí Čínskej republiky, Lu-Tseng-Tsiangovi, ktorý zastupoval Čínu na mierovej konferencii v roku 1918 a ktorý pôsobil v roku 1946 ako benediktín s rehoľným menom P. Celestín slová, ktoré sú aktuálne aj v súčasnosti. Je až zarážajúca ich aktuálnosť po toľkých rokoch. Treba si ich pripomenúť najmä dnes, keď Európa pomaly stráca svoju vlastnú identitu, vzťah k svojim koreňom, k vlastnej histórii. „Síla Evropy nespočívá ani v jejích zbraních, ani v její vědě, nýbrž v jejím náboženství. Během vaší diplomatické kariéry budete mít příležitost pozorovat náboženství křesťanské. Dělí se na různá odvětví a společnosti. Zvolte si tu větev, jež je nejstarší a nejvíce se blíží počátku křesťanství a zabývejte se jí. Studujte její nauku, zachovávejte její přikázání, buďte poslušen jejich představených, sledujte zblízka všechna její díla. A později, až dokončíte svou kariéru, budete snad mít příležitost jít ještě dále. V této nejstarší větvi vyberte si společnost také nejstarší. Můžete-li, vstupte do ní, staňte se jejím učedníkem, žijte životem vnitřním, jenž jest velikým tajemstvím. A až pochopíte a poznáte tajemství tohoto života, až se zmocníte srdce a síly náboženství Kristova, doneste je a darujte je Číně.“⁸⁸

---

⁸⁵ Porov. Čína přestává být územím misijním, in: Dobrý Pastýř 25 (1946) 398.

⁸⁶ Tamže 399.

⁸⁷ Porov. Podle zprávy Vatikánského rozhlasu, in: Dobrý Pastýř 50 (1946) 800.

⁸⁸ Svědectví čínského diplomata, in: Dobrý Pastýř 36 (1946) 575.

3.1.3.4 Maďarsko

Cirkev nebola zo strany komunistov prenasledovaná len na čínskom území. Zlú situáciu hlásilo v roku 1947 aj Maďarsko. Omedzovaná tu bola sloboda organizácií a spoločovania. Katolícke spolky boli zakazované, presne tak ako bola už dávnejšie zrušená kresťanská sociálna strana. „Komunistický ministr vnitra zrušil väčšinu katolíckych spolku a zabavil jejich majetek. Schůze čistě náboženského rázu bývají často zakazovány v poslední chvíli. A den co den uveřejňují úřední listy bez komentářů jména nových spolku, které byly zrušeny. Dva velké katolícké denníky, známé oposicí vůči nacismu, jsou zakázány a 6 a půl milionu čtenářů těchto novin musí se spokojiti s dvěma týdeníky s omezeným počtem výtisků. Došlo k rozsáhlým konfiškacím knih, zvláště přednášek a popisů cest po Svaté zemi. Na indexu zakázaných knih se octl nejen Katolícký slovník, nýbrž i díla biskupa Procházsky a básníka Mecs Laszlo. Podle zprávy budapešťského rozhlasu dokončil ministr výchovy Ortutay rozpravy o vydání učebnic. Jejich výsledkem je vznik státního školního nakladatelství. Školní knihy, dosud užívané, se vezmou postupně z oběhu (...).“⁸⁹

3.1.3.5 Správy z misií

Podľa týchto správ spravovala do konca júla 1946 *Propaganda fidei* 556 misijných diecéz po celom svete, z nich devätnásť sa nachádzalo v Európe. Na misijnom území žilo 22 746 986 katolíkov. V Ázii približne osem miliónov, v Afrike sedem miliónov, v Amerike tri milióny, v Oceánii dva milióny a v Európe 866 000 katolíkov. Katechumenov bolo asi tri milióny. Na misiách pôsobilo 15 000 kňazov-cudzincov a 6 000 domorodých kňazov. Seminaristov bolo 11 191.⁹⁰

V Nórsku žilo podľa správ 3 000 a vo Švédsku 6 000 katolíkov.⁹¹ V celom Fínsku bolo 2 000 katolíkov. Bola tam jediná katolícka škola spravovaná americkými rehoľnými sestrami Najsvätejšej krvi. Paradoxne práve do tejto školy posielal svojich chlapcov aj vtedajší sovietsky veľvyslanec v Helsinkách.⁹²

Misie neboli záležitosťou len príslušníkov katolíckej cirkvi. Predovšetkým americkí adventisti a metodisti napr. vyzbierali za roky 1946–1947 pre protestantské misie spolu

⁸⁹ Maďarsko, Dobrý Pastýř 22 (1947) 354.

⁹⁰ Porov. Misie, in: Dobrý Pastýř 48 (1946) 767.

⁹¹ Porov. Katolícká Cirkev v Nórsku, Švédsko, in: Dobrý Pastýř 37 (1947) 593.

⁹² Porov. Katolíctví finové, Dobrý Pastýř 7 (1948) 109-110.

38 829 804 dolárov.⁹³ Veľmi húževnatí boli v USA aj katolícki veriaci. Ku koncu roku 1947 ich tu žilo 25 300 000. Financovali výchovu a výuku 23 000 seminaristov a rehoľníkov, 175 000 vysokoškolských študentov, 503 000 stredoškolských študentov a 2 187 000 žiakov základných katolíckych škôl. Spolu sa na katolíckych školách v USA vzdelávalo 2 898 000 študentov a žiakov. Katolícke školy neboli pritom v Amerike podporované štátom. Katolíci mali v USA aj 1049 svojich nemocníc, v ktorých pracovalo 22 000 rehoľných sestier a bratov a 160 000 platených zamestnancov a dobrovoľníkov. V katolíckych nemocniciach bolo zamestnaných 44 000 lekárov. Ošetrovaných bolo na päť miliónov pacientov.⁹⁴

3.1.3.6 Islamizácia Európy

V časopise Dobrý Pastýř sa už v roku 1947 objavila obava z hrozby islamizácie Európy. O expanzii islámu do Európy pojednávala správa, podľa ktorej trinásť mohamedánskych misionárov z Indie absolvovalo pobyt v Londýne. Ich cieľom bolo naučiť sa hlavne európskym jazykom a rozísť sa po Európe, od čoho si sľubovali značný úspech.⁹⁵ Ten sa skutočne dostavil. Dnes žije v Európe 44 miliónov moslimov. Za posledných 30 rokov sa ich počet strojnásobil. Najviac, až päť miliónov, ich žije vo Francúzsku. Podľa prognóz amerického profesora Philipa Jenkinsa bude do roku 2100 každý štvrtý Európan moslim. Na celom svete ich spolu žije 1,5 miliardy. Podľa údajov z roku 2008 je ich po prvý krát viac ako katolíkov.⁹⁶ Počet katolíkov všetkých obradov, žijúcich na obrovskom území islamu bol v polovici 20. storočia len 7 miliónov. Toto číslo sa odvtedy pravdepodobne veľmi nezmenilo. Určite nie smerom k zvýšeniu počtu. „Príčinou pre ktorú Cirkev doteraz neprenikla do tohto „bieleho ostrova“, nie je ani nedostatok pevnej vôle misionárov, ani skutočnosť, že mohamedána je ťažko obrátiť, ale skôr úplná neznášanlivosť islamskej spoločnosti ako takej. Nech sú už zákony týchto krajín akékoľvek, mohamedán, ktorý sa dá pokrstiť alebo sa s takýmto úmyslom priblíži k misionárovi, stane sa terčom opovrhnutia a často padne i do nebezpečenstva života. V Pakistane ako aj v iných islamských krajinách mnohí mohamedáni študujú na

⁹³ Porov. Američtí protestanté, in: Dobrý Pastýř 49 (1947) 786.

⁹⁴ Porov. Katolícké školství v USA, Pět milionů osob léčeno v katolíckých nemocnicích, in: Dobrý Pastýř 7 (1948) 110–111.

⁹⁵ Porov. Expansita Islamu, in: Dobrý Pastýř 37 (1947) 592.

⁹⁶ Porov. HNONLINE: Islam naberá na síle, priznáva Vatikán, <http://hn.hnonline.sk/c1-23676170-islam-nabera-na-sile-priznava-vatikan>, (13.3. 2009).

katolíckych vysokých školách. Misionári sa musia obávať, aby sa daktorý z nich nestal kresťanom, lebo to by znamenalo koniec školy a misijnej činnosti vôbec.⁹⁷

Druhý Vatikánsky koncil sa venoval islamu vo vieroučnej konštitúcii o cirkvi *Lumen Gentium* a v deklarácii o pomere cirkvi k nekresťanským náboženstvám *Nostra aetate*. Tu môžeme čítať: „Církev se dívá s úctou také na muslimy, kteří se klanějí jedinému Bohu, živému a o sobě jsoucímu, milosrdnému a všemohoucímu, stvořiteli nebe a země, který promluvil k lidem. Jeho rozhodnutím, i tajemným, se snaží podrobit celou duší, jako se Bohu podrobil Abrahám, na něhož se islámská víra ráda odvolává. Ježíše sice neuznávají jako Boha, ale uctívají jako proroka, ctí jeho panenskou matku Marii a někdy ji i zbožně vzývají. Kromě toho očekávají den soudu, kdy Bůh vzkřísí všechny lidi a odplatí jim. Proto si váží mravního života a Boha uctívají zejména modlitbou, almužnami a postem. Jelikož během staletí povstalo mezi křesťany a mohamedány nemálo rozbrojů a nepřátelství, vybízí posvátný sněm všechny, aby zapomněli na to, co bylo, aby se upřímně snažili o vzájemné porozumění a aby společně chránili a podporovali sociální spravedlnost, mravní hodnoty, mír a svobodu pro všechny lidi.“⁹⁸

3.2 Dlhšie články

Tieto články môžeme rozdeliť do niekoľkých kategórií: články na osobné posvätenie, články odborného charakteru z oboru biblických vied, články odborného charakteru z oboru pastorálnych vied.

3.2.1 Články na osobné posvätenie

Do tejto kategórie možno zaradiť články P. J. Kunova adresované kňazom, ktoré mali slúžiť pre ich osobné posväcovanie: (Svatí bud'ťež v č. 1/1945; č. 2/1945; č. 3/1945; č. 4/1945; č. 5/1945; č. 6/1945; č. 6/1945; č. 7/1945; č. 8/1945; č. 9/1945; č. 11/1945; č. 18/1945; č. 22/1945, Pro srdce kněžské v č. 6/1946; č. 7/1946, séria článkov pod názvom Svatý Josef a kněz v č. 8/1946; č. 9/1946; č. 10/1946; č. 11/1946; č. 12/1946; č. 13/1946 a Vojevůdce v jesličkách v č. 51/1946).

Články s duchovným odkazom pre kňazov uverejňoval v časopise Dobrý Pastýř aj P. Antonín Šuránek: (Bud' vítána krásná myšlenko v č. 17/1945; Adventní zvonění v č. 47/1946; Apoštol národů v č. 51/1946; Boží armáda v č. 43/1946; Budovatel chrámu

⁹⁷ HERTLING Ludwig: Dejiny katolíckej cirkvi, Ontario: Dobrá kniha, 1983, 428.

⁹⁸ DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: Deklarace o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra Aetate* (ze dne 28. října 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 545–555, čl. 3.

v č. 40/1946; Duch pravdy bude svědčiti o mně v č. 21/1946; Dva vladaři v č. 42/1946; Dvěma pánům sloužit v č. 44/1946; Já jsem s vámi po všechny dny v č. 23/1946; Když zástupové na něho dohlédali v č. 26/1946; Mesiáš, spravedlivý kníže míru v č. 48/1946; Na hoře Tábor v č. 10/1946; Nad hrobem kněze v č. 30/1946; Pertransit beneficiendo v č. 37/1946; Po letech v č. 41/1946; Proč? v č. 39/1946; Proste a vezmete, aby vaše radost byla úplná v č. 20/1946; Přivedli mu hluchoněmého a prosili ho v č. 34/1946; Radujte se v Pánu stále v č. 49/1946; Řekněte malomyslným v č. 40/1946; Sedmiboletná v č. 36/1946; Sestry Panny Marie v č. 45/1946; Srdce pastýřské, srdce hledající v č. 25/1946; Svatý Michal patron exercičních domů v č. 38/1946; Tajemná činnost Ducha svatého v posvěcené duši v č. 22/1946; Víme, co praví? v č. 18/1946; Výchdi na cesty a ke plotům v č. 18/1946; Zármutek naplnil srdce vaše v č. 19/1946; Znamení Syna člověka v č. 46/1946; Není jiného místa pod nebem v č. 1/1947; Rodina Boží v č. 2/1947; Apoštol nezdolné důvery v č. 3/1947; Tak rychle... Tak rychle! č. 4/1947; Na počátku... Viděl Bůh, že je to dobré... č. 5/1947; Muž, který „chodil s Bohem“ v č. 6/1947; Heros víry, naděje a lásky v č. 7/1947; Pokání činem v č. 8/1947; Kritické okamžiky v č. 9/1947; Ve světle předobrazů v č. 10/1947; Ego sum qui sum v č. 11/1947; Síla slabých v č. 12/1947; Můj lid sliboval a zapomněl... v č. 13/1947; První pozdravy v č. 14/1947; Pohraniční fluidum v č. 15/1947; Spoluúčastník v trpělivosti a v královské důstojnosti Ježíše Krista v č. 17/1947; Bratři, radujte se z utrpení v č. 18/1947; Pozdrav prvního papeže rozptýlenému stádu v č. 19/1947; Apoštol pravdy a lásky v č. 20/1947; Emitte Spiritum tuum v č. 21/1947; Posvěcené rty v č. 22/1947; Největší neštěstí národa v č. 23/1947; Dobré začátky... v č. 24/1947; Duch Hospodinův a duch zlý v č. 25/1947; Chudý a mocný Šimon Petr v č. 26/1947; Král, který pláče... v č. 27/1947; I králové stárnou a umírají v č. 28; Letem izraelským světem... v č. 29/1947; Proroci, Boží bojovníci v č. 30/1947; Et reliqua v č. 31/1947; Chvalozpěv mučedníků v č. 32/1947; Záplava tiskovin, moudrosti málo v č. 33/1947; Bartoloměj, pokorný spolupracovník Boží v č. 34/1947; Umění trpět, umění žít v č. 35/1947; Bůh bude mít poslední slovo v č. 36/1947; Dřevo vítězné a léčivé v č. 37/1947; Prorok a apoštol v č. 38/1947; Juda, kladivo Boží v č. 40/1947; Jak žili a umírali hrdinové v č. 41/1947; Hrdinové a zrádci v č. 42/1947).

3.2.2 Články odborného charakteru z oblasti biblických věd

Odborné články z oblasti biblických věd boli parketou príspevkov Dr. Jana Merella: (Dnešní stav kritiky, zvláště textové, Nového zákona v č. 46/1946; Nový překlad

žalmů v č. 14/1946; Několik nesprávně užívaných textů na kazatelně a nový překlad žaltáře v č.16/1946; „Gloria in altissimis Deo...“ v č.2/1947; Starý a nový žaltář v č. 20/1947, č. 21/1947; Svatý Josef v evangeliu a apokryfech v č. 11/1947).

O biblických hodinách, ako ich viesť a naplniť, písal Dr. Josef Procházka: (č. 2/1947; č. 3/1947; č. 4/1947; č. 5/1947; č. 6/1947; č. 7/1947).

3.2.3 Články odborného charakteru z oblasti pastorálnej teológie

Otázkam z pastorálneho života kňaza a farnosti sa venoval Dr. Josef Hlouch: (Mimořádná náprava manželství v č.4/1945; Obnova svátostného manželského souhlasu v č. 22/1945; Poděkování za žně v č. 8/1945; Předpoklad povznesení odpoledních pobožností v č. 9/1945; Školní dívky při pobožnostech v č. 10/1945; Úcta svatých v č. 20/1945; Jak pojistím svou farnost v č. 1/1946; Na odchodnou ze školy v č. 21/1946; Rodina v č. 49/1946, Čeština při mši svaté a při obřadech v č. 12/1947; Kongregace koncilu vyzývá k účasti na mši svaté v č. 25/1947; Kterých prostředků mají kněží zvláště používat na posvěcení svých duší v č. 11/1947, č. 13/1947).

Homiletické kapitoly prinášal František Srubek: (č. 4/1946; č. 5/1946; č. 6/1946; č. 7/1946; č. 8/1946; č. 9/1946).

Nad zvýšením účinnosti kázania sa zamýšľal P. Floián Coufal: (č. 1/1946, č. 2/1946, č. 4./1946).

Výklad svätej omše urobil Dr. Anton Melka: (č. 33/1947; č. 44/1947; č. 45/1947; č. 46; č. 47/1947; č. 48/1947; č. 49/1947; č. 50/1947; 51/1947; č. 52/1947).

Praktické rady ako viesť farskú kartotéku mohol nájsť čitateľ v príspevkoch z pera Josefa Nogela: (č. 12/1946; č. 13/1946; č. 14/1946; č. 15/1946).

O záveti kňaza ako téme písal JuDr. Jindřich Richter: (č. 17/1946; č. 18/1946; č. 19/1946).

Školským témam sa v Dobrom Pastýři venoval František Tomášek: (Prázdninový apoštolát eucharistických kroužků v č. 4/1945; Dopňková náboženská výchova v Junáku v č. 7/1945; Orel nebo Junák v č. 22/1945; Hodinový rozvrh učiva v č. 45/1946; Organizace katolické mládeže v 3/1946; Rekreační tábory mládeže v č. 24/1946; Vydání nového katechismu v č. 9/1946, č. 17/1947).

Témy spojené s mládežou dominovali aj v článkoch P. Antonína Dvořáka: (Pastorace dítěte v č. 1/1945; Salesián Ecce Sacerdos magnus v č.8/1946; Tu es Sacerdos in aeternum v č. 29/1946). Mládeži sa venoval v článku Pastorace mládeže aj P. Silvester Brait v č. 20/1945).

Stála rubrika „Pro zpovědníky“, kde nachádzali kňazi-spovedníci potrebné informácie, dôležité správy a rady: (č. 34/1946; č. 36/1946; č. 40/1946; č. 42/1946; č. 47/1946).

Celé číslo 16/1947 bolo venované sv. Vojtechovi. Na 28 stranách, vrátane fotografickej dokumentácie, bola komplexne predstavená osobnosť tohoto veľkého svätca a patróna českej zeme. Autori, Daňha, Heidler, Krajča a iní, predstavili Vojtecha ako vzor, ako pomocníka, ako mučeníka a pražského biskupa, ako pastiera a misionára a v neposlednom rade ako mariánskeho ctiteľa. Jednou z tém bol aj sv. Vojtech vo východopruských ľudových povestiach.

Apologetickú podobu mali články venované pravoslávnej a husitskej cirkvi: (V zájmu pravdy a cti nášho národa v č. 14/1945; Svatováclavská tradice podle pravdy v č. 15/1945; K Husovým oslavám v č. 21/1946; Otázka husitská v č. 22/1946; Hus - sv. Cyril a Metoděj v č. 25/1946; Pravosláví a čechové v č. 1/1946; č. 2/1946; Církev Československá a Pravoslavná v č. 35/1946).

Filozofický pohľad na materializmus priniesli Dr. J. Zvěřina a Dr. B. Vašek: (č. 21/1946; 36/1946; 36/1946; 38/1946).

4. SPRACOVANIE VYBRANÝCH TÉM DOBRÉHO PASTÝŘE A ICH AKTUALIZÁCIA, DNEŠNÝ POHĽAD NA VYBRANÉ TÉMY

Časopis Dobrý Pastýř nám prostredníctvom svojho obsahu ponúka možnosť pozrieť sa, ako sa v období rokov 1945–1948 riešili mnohé, aj dnes stále aktuálne otázky. Ako sa k nim stavali vtedajší kňazi, ako ich vnímala cirkev. Prostredníctvom tém: Pastorácia detí a mládeže, Pastorácia chorých, Pastorácia väzňov, Pastorácia nekatolíkov, Pastorácia v pohraničí, Charita vo farnosti, Tlačový apoštolát, Katolícky pozdrav, Celibát, Potraty, Kremácie, Náboženská typológia a prostredníctvom uvažovania Dr. Silvestra Braita na tému odmietania cirkvi českým človekom, „Sentire cum ecclesia“ (Spolucítiť s cirkvou), mám záujem priblížiť dobu, v ktorej Dobrý Pastýř vychádzal a spôsoby myslenia vtedajších predstaviteľov kňazstva a ponúknuť čitateľovi aj porovnanie s dnešnou dobou.

4.1 Pastorácia detí a mládeže

Táto téma na stránkach Dobrého Pastýře našla svoje stabilné a pravidelné miesto, a to aj kvôli vtedy čoraz aktuálnejším hrozbám vytesňovania náboženstva mimo školu. Biskupi na túto skutočnosť upozorňovali pravidelne, a to nielen prostredníctvom pastierskych listov veriacim, ale aj prostredníctvom memoránd, ktoré adresovali vláde. Dr. Ignác Veselý sa preto na stránkach Dobrého Pastýře sústredil na pripomínanie skutočnosti, že český národ je národom Komenského, a keď nemá byť tento prívlatok iba prázdnu frázou, je nutné tiež tento jeho odkaz aj žiť. Cituje pritom jeho diela, v ktorých sa Komenský jasne opiera

o Boha. Vyžaduje na škole nielen, aby *Písmo Sväté* bolo na všetkých školách začiatkom, ale i koncom snaženia a aby sa deti pri všetkých predmetoch viedli k Bohu. Škola má byť podľa Komenského dielňou ľudskosti. Stane sa ňou ale len vtedy, ak sa bude snažiť vychovávať ľudí rozumom múdrych, skutkami opatrných a srdcom zbožných. Tieto tri veci je potrebné vstěpovať vo všetkých školách mládeži, napísal Komenský vo svojej *Didaktike veľkej*. Svoje nároky má tiež na učiteľa. V knihe *Zákony školy dobre sporádané* vysvetľuje, že učitelia musia byť muži zbožní, čestní a usilovní. Naši učitelia musia byť presvedčení, že sú na vysokom stupni dôstojnosti a že im je zverený vznešený úrad, nad ktorý nie je pod slnkom väčšieho, totiž vytvárať obrázky Božie podľa podobnosti s Bohom, konštatoval Komenský. Na inom mieste dodáva, že učiteľ sa má predovšetkým, pod trestom večného zatratenia, snažiť vystríhať, aby niekoho odvrátil od zbožnosti.

Naopak, má sa snažiť, aby boli všetci zbožní. Ak to nedokáže, všetka jeho práca je márna, mieni J. A. Komenský. Učiteľom ukladá tiež prípravu k sviatostiam. Autor článku sa aj na základe týchto niekoľkých a ďalších myšlienok snažil upozorniť, že ak by sa náboženstvo dostalo mimo školu, bol by to jasný dôkaz potupenia pamiatky učiteľa národov. V neposlednom rade by to odporovalo litere samotného zákona, ktorý má za cieľ položiť nové základy školy v duchu demokratických tradícií. Ale aká by to bola tradícia, ktorá by nedbala na pranie väčšiny rodičov, aby ich deti boli vyučované v škole náboženstvu? Pýta sa v závere svojho postrehu Dr. Veselý.⁹⁹

Uvedomujúc si možné naplnenie zmieneneho zákona „o jednotnej škole“ v praxi, poskytuje Dobrý Pastýř v jednotlivých číslach odborné, praktické rady, ako nestratiť mládež zo svojho zorného uhla, ako vzbudzovať jej záujem o veci náboženské. P. Silvester M. Braito napr. pripomína, že každá farnosť má dva katolícke domy: kostol a faru. Kňaz sa má snažiť, aby boli oboje čo najviac otvorené ľudu, ale najmä mládeži. „Naše fary nám nepatří. Jsou to budovy církevní. Tím méně patří lakomým, nevrlym a neochotným hospodyním, které se bojí práce, kdyby se tam mělo díti něco kromobyčejného. Čekáním až někdo přijde do farní kanceláře, odučením si několika hodin, odříkáním si nějakého slaboučkého kázání, moji drazí bratři, nezadržíme vlnu valící sa přes nás a přes náš lid a naše chrámy a udržené dosud posice,“¹⁰⁰ varoval vo svojom článku Braito. Pripomenul, že ľudia bolí myslieť. „Odnaučili se mysleti. Myslí za ně noviny, řečníci a různí jejich vodcové. Metafysické a tím i spíše nadpřirozené nemá pro lidi porušené podobné přitažlivosti jako smyslové a přizemní a jenom přirozené, hlavně když vyhovuje tomuto porušenému. Nadpřirozené stále žádá nespokojenost s tímto porušeným, stále je chce léčiti, a to snášejí lidé jen velmi neradi. Nestačí pastorece jednoho kázání nedělního, zvláště když se omezuje na rozředění nedělní perikopy a drží se jen nedělní perikopy, protože pak snad většina křesťanských pravd nikdy nepřijde k projednání. Naše pomocné tiskové prostředky byly často hluboko pod průměrem našich protivníků obsahově i technicky. Zase ovšem nemůžeme konkurovat – a s tím musíme počítati – s tiskem, který dovede lehtati smyslnost, sensacektivost a to, co je dravčího v člověku.“¹⁰¹ Na inom mieste zase Braito vysvetlil, že dnešná rodina vo svojom celku už kresťansky nevychováva. Nie je možné sa spoliehať len na výchovu kňaza či katechéta. Náboženská výchova nesmie byť o známkach. K výchove podľa Braita patrí predovšetkým bohatší styk s mládežou, a to v rámci mimoškolskej pastorácie. Ako príklad uvádza kresťanské cvičenia, detské besiedky

⁹⁹ Porov. VESELÝ Ignác: Komenský a vyučování náboženství ve školách, in: Dobrý Pastýř 11 (1945) 156–158.

¹⁰⁰ BRAITO Silvester Maria: Pokus o pohled na situaci a její léky, in: Dobrý Pastýř 12 (1945) 149–151, 151.

¹⁰¹ Tamže 149.

a besiedky pre mládež. Ako pomôcky pripomína aj katolícke knihy a tlač. „Kostel ovšem nesmí jen být místem k odbývání bohoslužeb jednou za týden, a fara nedobytným hradem s krásnými sály, jenž si hospodyně hlídají, aby jim to někdo nezamazal a nezablátil... Podobně také netřeba lomiti rukama nad různými organisacemi, která nám chtějí odvádět nebo ve skutečnosti již odvádějí mládež. Máme totiž jednu organizaci, která jest nejideálnějším sdružováním všech, totiž svou církev, která má místa, prostředků pro všechny doby, pro všechny lidi, pro všechny stavy. V této církvi jest pak jedna nesmírná síla k zachycení všech lidí, a touto silou je pastore. Pastore intensivní, speciální pastore jest největší silou církve. Od začátků církve dávali apoštolové pokyny, jak vésti, získavati, vychovávatí věřící. Epištoly, skutky apoštolské, dějiny prvé církve, listy otců apoštolských, jsou plny těchto pokynů.“¹⁰²

P. Antonín Dvořák poskytuje niekoľko praktických námetov k pastorácii detí. Ten, kto pracuje s deťmi by si mal vždy a za každých okolností nájsť na ne chvíľku času. Pred stretnutím s deťmi treba vždy venovať čas modlitbe. Obrátiť sa s prosbou o pomoc na Boha Otca, Ježiša Krista a Ducha svätého ako aj Pannu Máriu, sv. Jozefa, anjelov strážnych a na krstných patrónov detí. Medzi deti treba vždy prichádzať s radostnou tvárou. Radostný tón v rámci vyučovacej hodiny otvára srdcia detí. Deti musia vedieť, že ich má kňaz, alebo katechéta rád. Dvořák odmieta používanie telesných trestov. Odporúča ozbrojiť sa trpezlivosťou. Ako úspešnú metódu práce s deťmi spomína používanie opytovacích viet, prostredníctvom ktorých sa dieťa môže motivovať.¹⁰³ František Tomášek ponúka ako jednu z foriem prázdninového apoštolátu eucharistické krúžky. Ide o krúžky verných, ktorí nikdy nechcú zradiť Ježiša. Ich povinnosti spočívajú v ochrane svojej duše pred hriechom, v pravidelnej rannej a večernej modlitbe, pravidelnej nedeľnej svätej omši, pravidelnej mesačnej sv. spovede, pravidelnej modlitbe Zdravas Mária, v snahe, aby aj druhí milovali Krista, dennej modlitbe aspoň jedného desiatka ruženca za rodičov, súrodencov a členov eucharistického krúžku, zúčastňovanie sa pravidelných pobožností eucharistických krúžkov.¹⁰⁴

František Tomášek zdôrazňuje, aby sa nezabúdalo ani na kurzy duchovného života pre mládež, na ktorých by mohli mladí ľudia dostať odpovede na nezodpovedané otázky, ktoré stoja pred nimi v čase dospievania. Pre dievčatá a chlapcov odporúča tiež pripravovať exercície.¹⁰⁵ Salesián Oldřich Med z Fryštáku vyzval kňazov, aby sa nebránili zakladať vo farnostiach krúžky mládeže, a to v rámci tzv. KAM (Katolícká akce mládeže).

¹⁰² BRAITO Silvestr Maria: Pastore mládeže, in: Dobrý Pastýř 20 (1945) 266–270, 266.

¹⁰³ Porov. DVOŘÁK Antonín: Pastore dítěte, in: Dobrý Pastýř 1 (1945) 5–8.

¹⁰⁴ Porov. TOMÁŠEK František: Prázdninový apoštolát Eucharistických kroužků, in: Dobrý Pastýř 4 (1945) 40–41.

¹⁰⁵ Porov. Tomášek František: Organise katolícké mládeže, in: Dobrý Pastýř 3 (1946) 33–35.

Vyučovanie náboženstva nemá byť podstatou stretnutí, ale má ním byť voľný rozhovor. V rámci neho sa má nenásilne prepojiť náboženstvo so životom. „Mluvte o živote, jak běží kolem, jak se v něm mladí lidé topí, a nechejte mluvit je. Oni znají život po mnohých stránkách lépe než my, a je dobré nechat se poučit. Učitel musí být pokorný, chce-li mít autoritu.“¹⁰⁶ Med odporúča hovoriť otvorene o problémoch farnosti, čo v konečnom dôsledku povedie k aktivite na oboch stranách.

V článku podpísanom menom Bernard sa dozvedáme, že v kostoloch vídať hlavne starenky, v lepšom prípade i mužov-starcov, márne je ale nájsť mládež. Mládež na bohoslužby nechodí, mládež nepočuje kázania a snáď sa už ani nemodlí, mieni autor. „Církev v našich krajích podobá se bezdětné rodině, která vymře. Jenže jsou dvojí bezdětné rodiny: ty, kde manželé potomstvo mít nemohou, a ty, kde potomstvo mít nechtějí, aby se o ně nemuseli starat. Zamysleme se, kterému z obou druhů bezdětných manželství se podobáme.“¹⁰⁷ Bernard sa prihovára za osobný prístup. „Nechtějí v nás mít učitele nebo mravokárce, nýbrž otce, kterého nemrzí jejich návštěva, kterému není na obtíž jejich společnost, ba naopak, je mu radostí jejich přítomnost, a tak rád je přijímá jako oni jej radostně navštívili. Je třeba osobního přátelství s každým zvláště. I když se nám pro jednotlivce nedostává času, aspoň milovat musíme každého tak, jako bychom měli jen jeho. A musíme mu umět prokázat, že jsou to jen povinnosti, jenž nám brání věnovat se mu více, ale pokud je na nás, že nelitujeme žádné oběti. Věnujeme-li se mládeži, musíme napodobnit nebeského Otce, který každého z nás tak miluje, jako bychom byli jediným člověkem na světě. Bez zájmu o duši každého jedince, bez starostlivosti o každého hochu nemá naše působení cenu. Vzpomeňme jen na sv. Pavla! Jak osobní, jak srdečný poměr měl k jednotlivcům svých církevních obcí! Jak miloval každého jednotlivce! Ustavičně na ně myslel a modlil se za ně.“¹⁰⁸ Za každých okolností treba byť k mladému človeku taktný. Najprv sa treba stať priateľom mladého človeka, aby naše prípadné napomínanie alebo dobre mienené rady boli účinné. Zachytiť mladého človeka je cesta ako sa dostať k človeku pracujúcemu. „Ve Francii a v Belgii vidíme na dnešní generaci mladých katolíků, jaké ovoce nese, věnuje-li se duchovenstvo svědomitě a s láskou mládeži, chopí-li se jí ještě před pubertou, nejpozději ve 14. roce a dovede-li s ní udržovat důvěrný, otcovsko-přátelský styk i přes dospívání až do dospělosti, kdy si mladí lidé založí rodiny a budou sami otci dětí.“¹⁰⁹

¹⁰⁶ MED Oldřich: O práci mezi mládeží, in: Dobrý Pastýř 44 (1946) 695–698, 697.

¹⁰⁷ BERNARD: Co od nás chce mládež, in: Dobrý Pastýř 2 (1947) 24–29, 24.

¹⁰⁸ Tamže 25.

¹⁰⁹ Tamže 28–29.

Jednou z tém, ktorou sa Dobrý Pastýř na svojich stránkach zaoberal bola aj téma sexuálnej výchovy. Kedy, a v akom veku s ňou začať? P. M. Štván usudzuje, že pre 17-18 ročných je to už neskoro. „Jistě jest všem pedagogům i autorovi známo, že v páté třídě obecné školy není již žádných nevědomých – vyjma snad některé zaostalé. Rovněž tak je jistě známo, že masturbace v první třídě obecné školy se také již vyskytuje, a že sa také často na periferii měst přichází v 10-12 letech kompletní sexuální styk. Za těchto okolností chytí přijít s radou až v 17-18 letech, to je úplně zbytečné! To už je dávno, dávno pozdě.“¹¹⁰ P. Štván sa zamýšľa, odkiaľ má chlapec čerpať správne informácie. Od kamarátov? Ak je slušne vychovaný, tak sa hanbí. Od rodičov? To sa mu zdá zase trápne. Kňaz? Toho sa bojí. A tak je mladý muž odkázaný na svoje dohady, prípadne vysvetlenia kamarátov. Aké sú, to si vie každý predstaviť, podotýka autor. Preto je podľa neho dôležité, aby bol aj na túto úlohu dôkladne pripravený kňaz-vychovávateľ. Aby tak predišiel sile prostredia, v ktorej sa chlapec nachádza a vstrebáva z nej jedy. Kňaz musí prísť s protijedom. Nemá ísť o žiadne prednášky zo sexuológie, ale o jasné vysvetlenie toho, čo je práve potrebné. Neznáme vždy dráždi, pripomína Štván. Dráždivosť ale stratí na intenzite, keď sa záležitosť jasne a pokojne vysvetlí, podložená prípadne ešte nábožensky. Autor si uvedomuje, že vychovávateľ môže snáď problém odsunúť. Ale môže tak urobiť hľadajúci chlapec? Pýta sa. Je povinnosťou vychovávateľa riešiť aj takéto témy, pretože má svetlo a nesmie ho ukryť, ale v pravý čas ním zasvietiť.¹¹¹ Krátko pred svojím zrušením stihol Dobrý Pastýř vo svojom predposlednom čísle uverejniť ešte výsledky ankety o katolíckej mládeži. Vzhľadom na následné zrušenie boli zverejnené len výsledky za Slovácko a Valašsko. Stav mládeže v týchto dvoch oblastiach sa charakterizuje ako uspokojivý a to aj napriek tomu, že návštevy kostola a prijímanie sviatostí je viac-menej nepravidelné. Náboženstva sa drží skôr mládež z poľnohospodárskeho prostredia, a to kvôli nedostatku finančných zdrojov. Jedným z dôvodov odcudzenia sa mládeže je nezáujem samotných kňazov (Slovácko). Valašsko zase hlási, že mládež je už v škole napájaná nevereckým duchom, ktorí šíria učiteľia. Ako liek sa ponúka jednotné organizovanie mládeže.¹¹²

Aj z uvedených publikovaných článkov vyplýva, že kňazi a teológovia v rokoch 1945–1948, si bytostne uvedomovali dôležitosť pastorácie mládeže. Boli pripravení „bojovať“ o mladého človeka, o spásu jeho duše. S prichádzajúcim nástupom komunistickej moci pociťovali ale na vlastnej koži reštrikčné a likvidačné opatrenia zo strany vlády. Na nedobrá situáciu v oblasti školstva upozornili biskupi už vo svojom

¹¹⁰ ŠTVÁN: O sexuální výchově, in: Dobrý Pastýř 7 (1948) 97–98, 97.

¹¹¹ Porov. tamže 98.

¹¹² Porov. Anketa o katolícké mládeži, in: Dobrý Pastýř 8 (1948) 119–121.

Pastierskom liste zo 14. novembra 1945. „Jeden z nejdůležitějších úkolů, které církevní zákony ukládají biskupům, jest pečovati o to, aby se dětem ve školách dostávalo křesťanské výchovy a aby ve škole nebylo nic, co by škodilo náboženskému životu dítek. Zapřísaháme vás, křesťanští rodiče, abyste chránili i s největšími osobními obětmi křesťanská práva ve škole. Podnikajte vše, aby náboženské vyučování ve škole zůstalo zachováno a nebylo nijak zkracováno, aby se při vyučování nepodávalo dětem nic, co by škodilo jejich víře a otravovalo jejich duchovní růst, aby církevní školy byly zachovány a nové zřizovány.“¹¹³

Ako už bolo uvedené, biskupi sa neobracali len na veriacich, ale aj na samotnú vládu. Urobili tak niekoľkokrát. Okrem iného v roku 1946, 1947 a 26. januára 1948. Ani na jeden zo svojich listov nedostali odpoveď. V poslednom svojom memorande vládu vyzývali:

„V zájmu demokracie a z ohledu na skutečnou vůli i uskutečněné přání většiny národa neničte nikomu zákonem svobodu přesvědčení a svobodu náboženskou, stále ještě zaručovanou dosud platící ústavou, a nerušte sliby slavnostně dané a stvrzené jak v Košicích, tak i na nejvyšších místech. V nynější světové tak vážné situaci nepřipravujte náš stát, jemuž věrni jsme a věrni zůstatí chceme, o dobrou pověst jako státu demokratického v cizině. Uvažte dobře, jak právě toho využije státu našemu nepřátelská propaganda, která se chápá každé příležitosti, aby mohla prohloubiti ještě propast mezi námi a Slováky. Berete na sebe velkou odpovědnost! Nerozdmychujte kulturní boj, který by musel nastati po uzákonění předlohy přes všechno ujišťování, že si nikdo u nás kulturního boje nepřaje. Nesměli bychom mlčet, abychom nebyli zrádci svého národa, jenž by jistě vnitřními rozpory nesmírně trpěl a jenž by nezbytně hynul mravně i kulturně. Voláme úpěnlivě, neničte ovoce tolika obětí, zpečetěných krví umučěných a utrýzněných, kteří trpěli, umírali za vnitřní pokoj a blaho nás všech.“¹¹⁴

Komunistická moc ale po „februárovom prevrate“ ešte viac pokračovala vo svojej likvidačnej politike voči cirkvi. Aj preto došlo k výrazným ekonomickým reštrikciám, ktoré mali byť dosiahnuté v rámci pozemkovej reformy. Cirkvi bola vládny nariadením skonfiškovaná všetka pôda. Zostali len fary, kostoly a záhrady v rozlohe maximálne dvoch hektárov. Cirkev tak začala byť plne závislá na pomoci štátu, čo mal vyriešiť zákon

---

¹¹³ HRDINA Ignác Antonín: op. cit., 72.

¹¹⁴ Memorandum čs. Episkopátu vládě ve školské otázce, in: Dobrý Pastýř 6, (1948) 81–82.

č. 218/1949 zbierky.¹¹⁵ Po zbavení cirkvi ekonomickej samostatnosti pristúpil komunistický režim k toľko obávanému zoštátneniu cirkevných škôl, a to prostredníctvom „zákona o jednotnej škole“ z 21. apríla 1948. Podľa správy vypracovanej ministerstvom zahraničia pre ministerstvo školstva malo byť len v oblasti katolíckeho školstva zlikvidovaných v Čechách a na Morave 53 obecných škôl, 45 meštianskych škôl, 12 učiteľských ústavov, 12 gymnázií a niektoré špecializované školy. Možnosť obnovy cirkevných škôl prišla až s ponovembrovými zmenami roku 1989.¹¹⁶

Vzhľadom na to, že Česká republika nemá uzavretý so Svätým Stolcom konkordát, školská otázka je riešená v súčasnosti v rámci vládnych zákonov a nariadení. Tie umožňujú zriaďovanie cirkevných škôl, vyučovanie náboženstva a pod. akreditovaným cirkvám a náboženským spoločnostiam (zákon č. 3/2002 zb). Zákon č. 561/2004 zb. už termín cirkevná škola nepozná, hovorí o škole „zriaďovanej inou právnickou osobou.“

Päťdesiate roky potvrdili obavy cirkvi prezentované aj prostredníctvom Dobrého Pastýře. Mnohé námety a postrehy sa na niekoľko desaťročí preniesli do tzv. podzemnej cirkvi, resp. zostali nerealizovateľné, nakoľko ich autori boli prenasledovaní a väznení. I cez to nezostali nečinní a predovšetkým v čase normalizácie (70. roky až do roku 1989) prichádzajú nielen rehole s tajnou formáciou a výukou teológie (františkáni, dominikáni, jezuiti, saleziáni). Bytové teologické kurzy vedú úspešne aj dvaja bývalí redaktori Dobrého Pastýře, Josef Zvěřina a Oto Mádr. „Vzpomínky Zvěřinových studentů se zhodují v tom, že byl při přednášení trpělivý a mírný, ale při zkoušení velmi náročný a přísný, neváhal studenty i devětkrát odkázat na jiný termín. Dogmatickou teologii učil v rozdělení do jednotlivých traktátů. Pro účastníky připravoval studijní materiály, které neustále přepracovával a rozšiřoval podle toho, jak to výklad a zájem studentů žádal. Přepisování na blány a cyklostylování zařizovali pro sebe jednotlivé studijní skupiny samy. Přítomní studenti si Zvěřinovy přednášky také nahrávali na magnetofon. Největším a nejucelenějším Zvěřinovým skriptem je jeho dvoudílná *Teologie agapé*.“¹¹⁷

Svoje skupiny tajných študentov mal aj Oto Mádr. Patrili medzi nich: Bohumír Janát, Lenka Karfíková, Libor Ovečka SDB, Jolana Poláková, Mireia Ryšková, Ivan Štampach, Václav Ventura a iní. Mádr pozýval na svoje prednášky tiež zahraničných teológov. Medzi tých, čo prišli patrili aj Alfons Auer, Franz Furger, Walter Kasper, Hans Küng, Johan B. Metz, Paul Valadier...¹¹⁸

¹¹⁵ Porov. HRDINA Ignác Antonín: op. cit., 122.

¹¹⁶ Porov. tamže 125.

¹¹⁷ NOVOTNÝ Vojtěch: op. cit., 91–92.

¹¹⁸ Porov. tamže 93.

4.2 Pastорácia chorých

Tejto téme sa venuje P. Antonín Dvořák, riaditeľ saleziánskeho ústavu v Ořechově. Čitateľovi dáva do pozornosti, aké dôležité miesto zastáva v živote kresťana modlitba. Najväčšiu moc má pritom práve modlitba trpiaceho človeka, na čo sa ale dnes zabúda. Spomína svoju osobnú skúsenosť z návštev chorých, z ktorých niektorí štyri až päť rokov nevideli kňaza. Sú kňazi, ako tvrdí, ktorí vôbec nevedia, koľko chorých majú vo farnosti. A pritom modlitba, je ten najväčší kapitál. Oveľa dôležitejší ako hmotný kapitál, na ktorom si toľkokrát zakladáme a stavíme svoje aktivity. Ako návod odporúča autor navštíviť aspoň raz za mesiac všetkých chorých, ktorých máme vo farnosti. Môžeme im ponúknuť úmysly, za ktoré chceme spoločne prosiť. P. Dvořák, autor článku, uvádza konkrétny, hmatateľný príklad apoštolátu chorých. Keď exercičný dom prosil chorých o pomoc a viac ako 13 000 ľudí sa modlilo za apoštolské práce, zvýšil sa náklad tlačovín o viac ako 100 percent.

A ako by mala návšteva kňaza pri lôžku chorého vyzerat' P. Dvořák dáva niekoľko praktických rád. Návštevy by mali byť krátke, ale o to častejšie. Zvlášť pri osobách ženského pohlavia by nemali byť návštevy dlhé, kňaz by si mal strážiť svoju dobrú povesť a vyhýbať sa možnému pohoršeniu. Do miestnosti treba vždy vstupovať s optimizmom a veselým výrazom v tvári. Treba prejavit' záujem o stav chorého a nechať ho, pokiaľ je to možné, vyrozprávať sa. Až následne prichádza na rad naše povzbudenie, ktoré dotyčný očakáva. Môže nám k tomu pomôcť krátky poučný príbeh, povzbudenie zo života svätých alebo vhodne aplikovaný výrok zo *Svätého Písma*. Výber povzbudenia má za cieľ, aby si dotyčný povzbudenie mohol zapamätať, prípadne mohol s ním ďalej vo svojom vnútri pracovať. Preto má byť krátky a výstižný. Netreba zabúdať na to, prehodiť sem-tam v reči niečo veselé, čo pacienta dokáže vytrhnúť z jeho utrpenia. Chorému je dôležité pripomenúť, že jeho utrpenie má zmysel, že ho nevyraďuje z miestnej komunity, že nie je už nepotrebný, ale práve naopak. Treba hovoriť o jeho schopnosti byť nápomocný nielen cirkvi na zemi, ale aj dušiam v očistci, pre ktoré môže vyprosovať chorý, cez svoje utrpenie a námahy, osobitné milosti. Ak je to možné, treba pomôcť aj hmotne, a to osobne alebo prostredníctvom Charity. Takýmto spôsobom sa podľa autora veľakrát získa celá rodina, najmä ak je vlažná vo viere.

Nesmierne dôležité je nezabúdať na chorých kňazov. Mylne sa môžeme domnievať, že chorý kňaz si snáď vystačí sám a našu pomoc a útechu v chorobe nepotrebuje. Opak je ale pravdou. Ako lekár potrebuje lekára, keď je chorý, tak aj kňaz potrebuje v chorobe povzbudenie zbožného kňaza, pretože aj on sa potrebuje pripraviť na

chorobu a smrť, konštatuje P. Dvořák. V pastorácii chorých vidí dôležitý aspekt, ktorý plynie nielen pre chorého, ale aj pre toho, kto návštevu vykonáva. Chorý má radosť z návštevy a kňaz môže mať radosť z toho, že sa mu podarilo radosť spôsobiť. Táto radosť prináša so sebou radosť trvalú, sprevádzanú Božím požehnaním.¹¹⁹

Pastorácia chorých sa dnes čoraz častejšie aj v prípade Českej republiky dostáva na profesionálnu úroveň, ktorú predstavujú nemocniční kapláni pôsobiaci, resp. spolupracujúci s jednotlivými zdravotníckymi zariadeniami. Duchovní môžu slobodne navštevovať chorých v nemocničných zariadeniach a to na základe práva chorého na návštevu. Daná záležitosť nie je upravená žiadnou zákonnou normou a majú na ňu právo aj duchovní registrovaných, nie len akreditovaných cirkví. Rešpektuje sa pritom právo chorého slobodne vykonávať svoje náboženstvo, čomu nemajú nemocničné zariadenia brániť.

4.3 Pastorácia väzňov

Autor pod menom Robertus pripomína obyčaj, podľa ktorej slúži pražský arcibiskup vždy cez Vianoce svätú omšu pre väzňov v kaplnke na Pankráci. To ale neznamená že by tým aj pre ostatných kňazov vyriešil tento druh pastorácie, zdôrazňuje autor. Poukazuje na skutočnosť, že pastorácia väzňov je veľmi zanedbávaná, resp. vôbec sa nevykonáva a to aj napriek tomu, že vo väzenských ustanoveniach sú odstavce o náboženských úkonoch. Preto odporúča, aby sa kňazi venovali aj tomuto typu činnosti. Nabáda ich k aktivite, aby sa zaujímali v konkrétnych väzenských ústavoch o možnosti spolupráce. Zanedbávať by sa nemala ani starostlivosť o prepustených väzňov. Netreba zabúdať ani na spoluprácu s väzenskou knižnicou, ktorú možno zásobovať vhodnou literatúrou.¹²⁰ „O vánocih a velikonocích neb jindy dostane duchovní správce dovolení k rozdělení dáreků. (Jablka, nějakou sladkost a cigaretu). Rádi přispějí i farníci. Také sami nelitujme groše. Ty duše opravdu stojí za to! (Pamatujme, že i dozorcí nejsou nepřátelé tabakové režie a mají také děti.) (...). Slzy vděčnosti vám budou odměnou od našich bratrů a sester, přebývajících v nehostinném prostředí. Budou vám pomáhat modlitbami. Snad právě naše slovo, zaseté do jejich duše ve vězení, bude po návratu do občanského života přinášet užitek stonásobný.“¹²¹ Autor, ako máme možnosť čítať vyššie uvedené riadky, kladie dôraz na modlitbový potenciál väzňov. Otázka pre biskupské a vikariátne vizitácie,

¹¹⁹ Porov. DVOŘÁK Antonín: Apoštolát trpících, in: Dobrý Pastýř 2 (1945) 9–11.

¹²⁰ Porov. ROBERTUS: Pasorace vězňů, in: Dobrý Pastýř 2 (1948) 28–30.

¹²¹ Tamže 30.

ako sa prakticky vykonáva pastorácia väzňov, zostala nezodpovedaná. O mesiac po uverejnení článku bol totiž časopis zrušený.

V súčasnosti je v Českej republike pastorácia väzňov koordinovaná v rámci Ekumenickej rady cirkví a to prostredníctvom združenia „Vězenská duchovní péče.“ Nárok na ňu majú akreditované cirkvi. Duchovnú starostlivosť väzneným garantujú tiež viaceré medzinárodné dohody, platné aj v Českej republike. Na Slovensku je väzenská pastorácia koordinovaná prostredníctvom biskupského vikára, ktorý spadá pod vojenského ordinára.

4.4 Pastorácia nekatolíkov

Tento druh pastorácie je na stránkach časopisu označený ako najťažší. Cirkevní učitelia pripomínajú jeho nutnosť. Podľa jedného významného spisovateľa, na ktorého sa odvoláva neznámy autor (článok je podpísaný skratkou „Ss“), v mestách a priemyselných centrách treba venovať pastorácii nekatolíkov minimálne polovicu svojho času. Autor rozlišuje dva spôsoby: nepriamu a priamu pastoráciu. Nepriama spočíva v tom, že dobre a kvalitne pripravujeme rôzne pobožnosti, obrady a slávnosti (Vzkriesenie, Božie telo), ktoré môžu sledovať a často i sledujú aj nekatolíci. Dôstojným a prítiažlivým prevedením duchovného programu ich môžeme nadchnúť a pritiahnúť. Priamu pastoráciu vidí autor článku v konkrétnom styku s nekatolíkmi, predovšetkým s deťmi. Tie často zostávajú na náboženstve spolu s katolíckymi deťmi, resp. prichádzajú s nimi aj na faru. Tu ich treba zaujať, podchytiť, venovať im svoj čas, prípadne nejaký ten obrázok.¹²² V rámci starostlivosti o dospelých nekatolíkov rozlišuje autor spolu s Dr. Foltynovským štyri základné prostriedky:

1.) Modlitba: charakterizuje ju ako najmocnejší prostriedok. Keď všetko sklame, možnosť modlitby vždy zostáva. Okrem súkromnej modlitby, obetovania kňazských hodínok, spomienke pri svätej omši, treba sa za nekatolíkov modliť aj verejne. Zaopatrenie chorého je tiež priestorom na prosbu o modlitbu za nekatolíkov, rovnako možno postupovať aj v prípade penitenta pri sv. spovedi.

2.) Náboženské poučenie čítaním: tu je potrebné prejaviť svoju aktivitu, pozvať aj nekatolíkov do farskej knižnice, alebo prostredníctvom detí snažiť sa dostať do rodiny nekatolíka nejakú kvalitnú katolícku literatúru.

---

¹²² Porov. Pastorec nekatolíků, in: Dobrý Pastýř 1 (1946) 10–12.

3.) Poučovanie: v tomto bode autor pripomína vhodné využitie času a priestoru, ktorý ponúkajú príprava na manželstvo, ale najmä pohreb. Ten je vďačnou pôdou na oslovenie nekatolíkov. Zo strany kňaza si vyžaduje dobrú a svedomitú prípravu svojho príhovoru, aby bol tento pôsobivý a dobre prijatý. Osobitnou formou je práca s konvertitmi. Pri získavaní nekatolíkov môžu byť nápomocní aj samotní veriaci laici. Treba využívať ich potenciál.

4.) Kňaz má navštíviť aspoň umierajúceho: tu si autor uvedomuje obtiažnosť, ktorá pramení z toho, že k umierajúceho ho nemusí pustiť rodina. Keď je ale možnosť, treba ju zakaždým využiť.

Okrem týchto štyroch sú aj ďalšie prostriedky, ako osloviť nekatolíkov. Výborným je Charita. Stará sa v rámci možností o všetkých ľuďoch, katolíkov i nekatolíkov. Na charitné polievky majú možnosť prísť všetci. Tým sa postupne získavajú pre cirkev, píše autor. Netreba podceňovať ani to, aby sme sa aj nekatolíkov nebáli pozývať na naše akcie, procesie, či zapájať ich do našich zbierok. Nekatolíci často a radi prispievajú, napr. pri zbierkach na „Boží hrob.“ To ich vedie k tomu, že sa naň prídu aj pozrieť. Môže ich tešiť, že aj oni sa o dobrú vec svojím kúskom pričínili, uzatvára autor článku.¹²³

V dnešnej dobe si našu pozornosť okrem nekatolíkov, ktorí sú členmi kresťanských denominácií, prípadne nekresťanských cirkví a náboženských spoločností, vyžadujú predovšetkým členovia a prívrženci siekt. Tendencia, že dnešný človek opúšťa cirkev a stáva sa členom sekty, je vysoká. Podľa doc. Aleša Opatrného je dôvodov hneď niekoľko. Človek nachádza v sekte bezpečie pred „zlým“ svetom. Nachádza tu istotu, častokrát za cenu naviazania sa na vodcu (guru skupiny), nachádza niekoho, kto rieši jeho osobné problémy. Vidí pozitívum v malej prehľadnej komunite, do ktorej prichádza. Sekta znamená pre jedinca nie raz „útek“ z praktického života. Sekty podľa súčasného pastorálneho teológa znamenajú pre dnešnú cirkev výzvu. Štúdium ich náuk a praxe môže prispieť k správnej diagnóze života kresťanských cirkví.¹²⁴

Česko má v oblasti fungovania siekt dve špecifiká. Prvým je vo všeobecnosti malé percento tých, čo sa hlásia k niektorému z tradičných náboženstiev, v našich podmienkach ku kresťanstvu a judaizmu. O náboženstve vedia ľudia veľmi málo. Preto keď začnú pátrať po zmysle života, sú úplne nepripravení rozoznať pravé duchovno od falošného. Nie sú schopní správne sa orientovať, a tak sa ľahko môžu dostať do osídla siekt. Svoju úlohu

¹²³ Porov. Pastorage nekatolíků, in: Dobrý Pastýř 1 (1946) 10–12. Porov. Pastorage nekatolíků, in: Dobrý Pastýř 2 (1946) 28–31.

¹²⁴ Porov. OPATRŇNÝ Aleš: Pastorační situace u nás, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 46–48.

zohralo aj totálne obmedzovanie náboženskej slobody od konca 40.-tych rokov do konca rokov 80.-tych minulého storočia. Sektami sa v Českej republike zaoberá hneď niekoľko subjektov. Medzi nimi Spoločnosť pro studium sekt a náboženských směrů so sídlom v Prahe a pobočkou v Brne. Vydáva aj špecializovaný časopis o cirkvách, sektách a nových náboženských smeroch, štvrťročník *Dingir*. Pod garanciou Husitskej teologickej fakulty funguje v jej priestoroch v Prahe poradňa o náboženských sektách. Spoľahlivým zdrojom informácií o sektách môžu byť aj katedry religionistiky na Filozofickej fakulte, Evanjelickej teologickej fakulte a Husitskej teologickej fakulte Univerzity Karlovej. Dobré informácie majú aj pedagogicko-psychologické poradne, krízové centrá, linky dôvery a pod. Základnú orientáciu poskytuje internetová stránka www.sekty.cz.¹²⁵

Veľa dnešných ľudí opúšťa katolícku cirkev a posilujú tak rady nekatolíkov. Dôvod podľa Waltera Kaspera nespočíva ani tak vo viere, ako skôr v samotnej cirkvi. „Sotva jiná výpověď se dnes setkává s takovým odporem a s takovou podrážděností jako vyznávání jedné, svaté, katolické a apoštolské církve. Opravdu se zdá, že skutečnost usvědčuje každý z těchto vysokých predikátů ze lži. Církev, jak ji známe, není ani jedna, ani ve všeobecnosti svatá, není, díváme-li se na ni empiricky, všeobecně katolická a zdá se, že se v mnoha věcech vzdálila od svého apoštolského původu. I jinak je možno církvi v dějinách i v současnosti vytknout dlouhou řadu hříchů. Kdo si činí tak vysoký nárok jako církev, ten je právem podle něho poměřován, ale ten mu také nemůže nikdy dostát; staví se před soud vlastních nároků. Všechny výtky tedy nakonec směřují k tomu, že církev sama nežije a neuskutečňuje to, co hlásá, ba že evangelium o Boží lásce dokonce zrazovala. Když se tedy mluví o církvi jako o spoločenství věřících, pak se předem doporučuje tlumený a sebekritický tón.“¹²⁶ Kasper pripomína, že nakoľko sa cirkev skladá z hriechnych ľudí, nemôže jej človek dôverovať s radikálnou oddanosťou, ako to robíme vo vzťahu k Bohu. Neveríme v cirkev, ale veríme v cirkvi a s cirkvou, veríme cirkev ako miesto viery a spoločenstvo veriacich, vysvetlil.¹²⁷

Podľa kardinála Ratzingera vychádza hnev človeka voči cirkvi z toho, že od nej očakáva viac ako od ostatných svetských inštitúcií. V nej by sa mal podľa človeka naplniť sen o lepšom svete. „Jelikož však podle zkušeností je církev tolik vzdálená od těchto snů, jelikož i ona je podobná instituci a všemu lidskému, vystupuje vůči ní zvláště urputný hněv – hněv, který nemůže přestat, protože nelze smazat sen, který na ní odkázal. Protože není taková, jakou ji ukazují sny, činí se zoufalé pokusy přetvořit ji podle přání v místo veškeré

¹²⁵ Porov. BÜCHNEROVÁ Barbara: Co máme vědet o sektách?, Praha: Amulet, 1999, 117–121.

¹²⁶ KASPER Walter: O víře, Brno: Cesta, 1990, 50–51.

¹²⁷ Porov. tamže 51.

svobody, prostor uvoľnení našich omezení, experiment utopie, která přece někde musí existovat (...).“¹²⁸

Vnútorná sebareflexia cirkvi sa javí podľa uvedeného ako dôležité východisko nielen jej samotného fungovania, ale aj prípadnej spolupráce s nekatolíkmí, ich oslovenia alebo prípadného získania. Aj tu treba klásť veľký dôraz na výchovu mladých adeptov kňazstva. Kánon 256 §1 Kódexu kanonického práva hovorí, že seminaristi sa majú dôkladne vzdelávať v oboroch ako teoretických, tak praktických, hlavne v praktickej katechetike a homiletike, v bohoslužbách, najmä v udeľovaní sviatostí, majú sa naučiť jednať s ľuďmi, aj nekatolíkmí a neveriacimi, poučiť sa o správe farnosti a plnení ostatných úloh.

Svoju osobitnú pozornosť spolupráci s nekatolíkmí a nekresťanmi venoval vo svojich dokumentoch aj Druhý vatikánsky koncil. Predovšetkým ide o vieroučnú konštitúciu o cirkvi *Lumen gentium*, pastorálnu konštitúciu o cirkvi v dnešnom svete *Gaudium et spes*, dekrét o ekumenizme *Unitatis redintegratio*, dekrét o misijnej činnosti cirkvi *Ad gentes* a deklaráciu o pomere cirkvi k nekresťanským náboženstvám *Nostra aetate* a iné.

4.5 České pohraničie v rokoch 1945–1948 očami časopisu Dobrý Pastýř

Pastoračná situácia v pohraničí bola viac ako kritická. Dobrý Pastýř sa jej venoval pomerne pravidelne v rámci svojich štyroch ročníkov. Neváhal pritom reagovať ani na konkrétne požiadavky pomoci.

Administrátor dekanského úradu v Litoměřiciach a národný správca cirkevného majetku pohraničia litoměřickej diecézy, Alois Frajt, informoval, že v meste je jediným Čechom v duchovnej správe. To pre predstavu obnášalo starostlivosť o desať tisíc Nemcov a asi šesť tisíc Čechov. Počet sa každým dňom zvyšoval. Väčšina pracovných povinností bola na ňom aj keď ako priznáva, sponedať mu chodili pomáhať dvaja otcovia dominikáni a jeden kapucín. Ľudia boli voči veciam Božím ľahostajní, alebo ich tieto vôbec nezaujímali. V dôsledku odchodu mnohých nemeckých kňazov zostali prázdne fary a celé vikariáty. Kostoly boli zatvorené. Dobrý Pastýř reagoval okamžitou výzvou na modlitby a obety za pastoráciu v pohraničí. Do pohraničia bol pripravený poslať desaťtisíce brožúr obsahujúcich základné modlitby pre dospelých a deti. Tak chcel svojím dielom pomôcť k tomu, aby českí veriaci v pohraničí nezahynuli.¹²⁹

¹²⁸ RATZINGER Joseph: *Církev jako společenství*, Praha: Zvon, 1995, 91.

¹²⁹ Porov. S.O.S. (Naše bolest: Pastorce v pohraničí), in: Dobrý Pastýř 9 (1945) 101–102.

Odsunutí nemeckí kňazi si mohli podľa uznesenia vlády z 19. júna 1946 zobrať so sebou sto kilogramov osobnej batožiny (aj viac), osobné predmety, ktoré potrebujú k výkonu povolania, t.j. kňazský odev, ornát, kostolné prádlo, breviár, misál a odbornú teologickú literatúru, pokiaľ sú tieto veci ich majetkom a nejde o veci z cenných kovov. Predsedníctvo vlády uložilo ministrovi vnútra, aby fary, z ktorých budú nemeckí kňazi odsunutí, boli zabezpečené tak, aby zariadenie mohlo slúžiť pre potreby českého duchovenstva.¹³⁰ Zmobilizovalo sa aj Arcidiecézne pastoračné ústredie pražskej arcidiecézy. Organizovalo pravidelné pastoračné zájazdy kňazov do pohraničia. Mali trojakú podobu:

- **na dva dni** (sobota a nedeľa): v sobotu celý deň katechéza v škole, v nedeľu bohoslužby a kázanie
- **na nedeľu**: kresťanské cvičenia a bohoslužby s kázaním
- **na nedeľné popoludnie**: kresťanské cvičenia a večerné bohoslužby s kázaniami.

Prvé dve boli plánované do miest, v ktorých bolo vlakové spojenie, tretia forma pomoci bola organizovaná autami.¹³¹

Arcidiecézne pastoračné ústredie hlásilo, že pražská arcidiecéza má celkovo štrnásť pohraničných vikariátov a 230 farností. Snažila sa zistiť aktuálny stav prostredníctvom otázok pre ne. Svoje odpovede zaslalo 119 fár. V týchto oblastiach pôsobilo iba približne dvadsať českých kňazov. Väčšina, sedemdesiat šesť farností, mala len nemeckého kňaza. Nemeckých duchovných čakal ale do konca roka 1946 odsun. Takže situácia sa ešte zhoršila. V týchto farnostiach žilo asi 86 440 Čechov, z ktorých boli dve tretiny katolíci. Obecných škôl bolo 230, meštianskych 20. Náboženstvo sa v nich prakticky nevyučovalo. Pastoračné centrum zverejnilo, že doterajšie nárazové akcie kňazov-misionárov v nedele a vo sviatky sa ukázali ako nepostačujúce. Problémom bol nedostatok kňazov a vhodných spolupracovníkov. Zápasilo sa aj s nedostatkom financií. Aj preto zaviedlo Arcidiecézne pastoračné ústredie v Prahe tzv. „Mariánsku daň.“¹³² O zavedení Mariánskej dane informuje v čísle 29, ktoré vyšlo 28. júla 1946. O necelé tri mesiace hlási, že sa podarilo vyzbierať 160 000 korún, z ktorých bolo už 100 000 vydaných pre účely pastorácie v pohraničí.¹³³ Dr. Urban navrhoval, aby sa do pastorácie v pohraničí nezapájali len

¹³⁰ Porov. Odsun německých kněží a zabezpečení far po nich, in: Dobrý Pastýř 32 (1946) 518–519.

¹³¹ Porov. N. 9768, Pastorační v pohraničí, in: Dobrý Pastýř 30 (1946) 475.

¹³² Porov. Situace v pohraničí, in: Dobrý Pastýř 29 (1946) 450–451.

¹³³ Porov. Šebek Václav: Co je to APÚ?, in: Dobrý Pastýř 42 (1946) 659.

diecézy, ale aj rády. Uviedol, že pravidelne chodia do pohraničia sestry Apoštolátu III. rádu sv. Františka, ktoré sú pre tento typ práce pripravené špeciálnym kurzom.¹³⁴

Vo väčšine škôl pohraničia sa vôbec nevyučovalo náboženstvo. Pražská arcidiecéza hlásila 2000 tried bez vyučovania. Chýbalo asi 500 kňazov. Do redakcie Dobrého Pastýře chodili listy s podobným obsahom: „Som sám na 30 000 duší,“ „Spravujem 5 farností,“ a pod. Dobrý Pastýř neposielal len tlačové materiály, ale zriadil pre postihnuté oblasti aj osobitné konto finančnej pomoci.¹³⁵

Iné správy hovorili, že v mnohých farnostiach nepočuli celý rok ani jedno české kázanie. Niektorí nemeckí kňazi sa bránili návšteve českých duchovných s odôvodnením, že nie sú potrební.

Ako dôležité sa pre pastoračiu v pohraničí ukázalo z praktického hľadiska, vlastnenie auta. Každá zriadená „misijná“ stanica ho mala mať. Mať auto bolo nevyhnutnou podmienkou pre minimálny úspech. Ďalšou podmienkou, ktorú si uvedomovali ľudia z praxe bolo, aby mala každá stanica schopného laika, ktorý by spravoval farnosť hlavne po ekonomickej stránke, počas absencie kňaza.¹³⁶

Od kňazov z pohraničia prichádzali pravidelné listy, v ktorých sa ozývala najmä potreba vydávať samostatné periodikum pre pohraničie, z ktorého by sa dali vyčítať aktuálne správy a do určitej miery by koordinoval celú pastoračiu.

Častou témou bol nedostatok financií. Jeden kňaz z pohraničia sa zveril, že už druhý mesiac nedostal plat. Podarilo sa mu kúpiť motorku, ale ako písal, „ide do peňazí.“ Desať litrov zmesi benzínu s olejom stojí 140 korún. Za mesiac pritom najazdí asi 1560 km, čo je skoro 80 litrov zmesi. Nezanedbateľné nie sú ani výdaje na opravy. Len za posledný mesiac činili takto vynaložené peniaze 1000 korún, post'ažoval sa časopisu kňaz z pohraničia volajúci po finančnej pomoci.¹³⁷

Články o situácii v pohraničí prinášal Dobrý Pastýř aj v roku 1948. Informácie, ktoré prichádzali boli alarmujúce. Zriedkavosťou neboli kňazi, ktorí „binovali a trinovali.“ Jeden kňaz dlho spravoval územie o rozlohe 96 kilometrov štvorcových v 29 osadách.

Premonštrátsky kňaz P. Ludvík Bláha, O. Praem otvorene hovoril, že sa treba obávať o budúcnosť pohraničia, pretože ľudia, ktorí sem boli presídľovaní po odsune nemeckého obyvateľstva, boli ľudia nižších spoločenských vrstiev, nezriedka ľudia trestaní, ľudia malej inteligencie a chabej morálnej viazanosti. Časté sú sexuálne výstrelky, cudzoložstvo, hádky a bitky. Bláha upozorňuje, že nemravnému životu prepadajú aj deti,

¹³⁴ Porov. Návrh a vzor pastorage v pohraničí, in: Dobrý Pastýř 7 (1946) 109.

¹³⁵ Porov. Necháme zahynouti tisíce a tisíce duší?, in: Dobrý Pastýř 4 (1946) 50–53.

¹³⁶ Porov. Úvaha pohraniční, in: Dobrý Pastýř 26 (1946) 401–405.

¹³⁷ Porov. Z pohraničí, in: Dobrý Pastýř 17 (1947) 275.

vrátane tých školopovinných. Preplnené sú zábavy a kiná. Správy zo severného pohraničia hovorili až o 80-tich percentách mladých dievčat venujúcich sa prostitúcii. To by znamenalo každé druhé dievča. Veľmi rozšírené boli konkubináty, a to nielen v mestách, ale i na dedinách. Väčšina snúbencov bývala spolu v dome pred sobášom a veľké percento neviest bolo tehotných už pred tým, ako pristúpili k oltáru.

Na dennom poriadku boli krádeže. Nevyhýbali sa ani kostolom a svätostánkom. Rozšírený bol alkoholizmus, ktorý zasahoval aj mládež a školopovinné deti.

Väčšinu, asi 75% všetkých obyvateľov pohraničia tvorili rímski a grécki katolíci. Bláha konštatoval, že v prípade presídlencov zo Sedlečanska, Milevska, Vodňanska a Českomoravskej Vysočiny vládla zo strany kňazov spokojnosť. Boli horlivými návštevníkmi bohoslužieb, pristupovali k sviatostiam a viedli zbožný kresťanský život. O presťahovalcoch z iných krajov sa to povedať nedalo.¹³⁸

Bláha ale na stránkach Dobrého Pastýře nepísal len o negatívach pastorácie v pohraničí. Uvádza aj príklady jednotlivcov a celých rodín, ktoré svojím kresťanským prístupom boli kňazom nápomocní. Dobrým pomocníkom bola aj Katolícka akcia a najmä Charita. Bláha ju nazval najúčinnjším pastoračným prostriedkom pohraničia. Pravidelne sa aj tu organizovali detské besiedky, divadielka, fungovali mariánske družiny, Junák a pod. Veľkú vd'ačnosť vyjadroval P. Bláha pražskému Arcidiecéznemu pastoračnému ústrediu za jeho činnosť a aktívny prístup k problémom pohraničia. Do tlače bolo pripravené prvé číslo farských novín pre pohraničie. Prihlásených bolo 25 300 odberateľov a ďalší sa stále hlásili. V tomto smere podporoval pohraničie okrem iných aj vydavateľ Dobrého Pastýře, exercičný dom vo Frýdku na čele s P. Schikorom. Pomoc mala predovšetkým finančnú podobu.¹³⁹ Kvôli nastupujúcemu komunistickému režimu ale k vydávaniu jednotného periodika pre pohraničie už nestihlo prísť.

Pastorácia v pohraničí nemala len podobu sv. omší. Podľa Bláhu by to bolo veľmi málo, pretože do kostola a na faru nechodilo veľa ľudí. Preto bolo vhodné, aby mal kňaz laických spolupracovníkov a podľa potreby on prichádzal za ľuďmi, vrátane nekatolíkov. Ľud si všíma kňazov, ich svätosť, lásku a nasadenie, ktoré vie odmeniť svojou až detskou prítlusnosťou a prejavmi lásky, napísal Bláha.¹⁴⁰ Nadovšetko zdôrazňoval kňazskú ľudskosť, ktorá dokáže otvárať srdcia a potom obeť svätých omší a pre zasvätené osoby a laikov obeť svätého prijímania za pastoráciu v pohraničí.¹⁴¹

¹³⁸ Porov. BLÁHA Ludvík: My v pohraničí, in: Dobrý Pastýř 4 (1948) 49–52.

¹³⁹ Porov. BLÁHA Ludvík: My v pohraničí, in: Dobrý Pastýř 5 (1948) 68–71.

¹⁴⁰ Porov. BLÁHA Ludvík: My v pohraničí, in: Dobrý Pastýř 6 (1948) 89–92.

¹⁴¹ Porov. BLÁHA Ludvík: My v pohraničí, in: Dobrý Pastýř 7 (1948) 102–103.

Podľa správy ministra zahraničných vecí prednesenej na pôde zahraničného výboru Národného zhromaždenia bolo z Československa odsunutých celkovo 2 256 000 Nemcov (z toho 1 464 000 do americkej a 792 000 do sovietskej zóny). Zo Slovenska bolo odsunutých asi 156 000 Nemcov. V období od mája 1945 do mája 1947 tak v celej republike došlo k úbytku obyvateľstva o 32,9%.¹⁴²

4.6 Charita vo farnosti

Charita vo farnosti je predstavená ako výrazný pomocník v pastorácii. Vždy keď sa kňaz skláňa k núdznemu, získava si tichý obdiv a lásku ostatných a zároveň aj ich prípadné nadšenie, ktoré môže premeniť v konkrétne činy pre dobrú vec. Že má byť v každej farnosti zriadená Charita, vychádzalo z nariadenia biskupov. Charitná činnosť vo farnosti nemá byť len záležitosťou farára alebo kňazov, ktorí sú s ním na fare. Má byť záležitosťou celej farnosti a teda predovšetkým laikov. Oni majú podliehať vo svojej práci kňazovi. Sú to ale laici, na ktorých má ťažisko farskej Charity stáť.

Každá Charita má poznať pomery vo svojom okolí. Ľudí trpiacich a núdznych, ktorým má slúžiť. K zisťovaniu stavu majú napomáhať tzv. charitní dôverníci, v malej farnosti stačí jeden, vo veľkej je ich viac. Oni potom predkladajú svoje zistenia a návrhy na farskej porade. Čo si má farská Charita všímať a v čom má byť nápomocná? Predovšetkým sú to chorí vo farnosti, siroty, matky s deťmi v ťaživej životnej situácii. Podpora a pomoc sa má sústrediť aj na chudobné študujúce deti, rodiny v ťažkom sociálnom postavení a pod. Pohotovo má Charita reagovať aj na aktuálne vzniknuté situácie (požiar, povodeň) v zmysle hesla: Kto rýchlo dáva, dvakrát dáva. Pri svojej práci nemôžu členovia Charity zabúdať na Božie požehnanie, ktoré si majú vyprosovať pri pravidelných štvrtročných pobožnostiach. Finančné prostriedky získava Charita z členských príspevkov, darov, ale aj z pravidelných zbierok, ktoré by mali byť pri už spomínaných štvrtročných pobožnostiach. Netreba zabudnúť ani na sochu sv. Antonína, pri ktorej má byť v kostole umiestnená pokladnička (tzv. chlieb sv. Antonína). Predstavitelia Charity sa nemajú báť žiadať príspevky ani od štátu, prípadne tých, čo sú k tomu situovaní. Pri svojej práci prichádzajú pracovníci farských Charít často do styku s pracovníkmi iných spolkov a dobročinných organizácií. Spolupráce s nimi sa nemajú vyhýbať. Na iné dobročinné spolky nemá Charita žiarliť, nemá sa ale nimi nechať ani zatlačiť do kúta, ak je to potrebné, má sa energicky

---

¹⁴² Porov. MIKŠÍČEK PETR a kol.: Zmizelé sudety, Domažlice: Antikomplex, 2007, 47.

brániť. Zriadenie Charity vo farnosti si vyžaduje značnú dávku obety a námah. Výsledok je ale vždy mnohonásobne väčší.¹⁴³

Dnes pracuje katolícka Charita ako najväčší neštátny poskytovateľ sociálne-zdravotníckych služieb v Českej republike. Pomáha blížnym bez rozdielu príslušnosti k rase, národnosti, alebo náboženstvu. Hlavná činnosť sa sústreďuje na územie Českej republiky. Ide najmä o pomoc matkám s deťmi, sociálne slabším rodinám, ľuďom bez domova, osobám so zdravotným a mentálnym postihnutím, opusteným starým ľuďom, migrantom, uprchlíkom, väzňom a ľuďom vracajúcim sa z výkonu trestu. Charita má svoje poradne, stacionárne zariadenia, prechodné ubytovacie kapacity, domovy na trvalý pobyt, hospice a pod. Pravidelne sa Charita zapája aj do pomoci pri rôznych prírodných katastrofách. Pomáhala pri povodniach v rokoch 1997, 1998 a 2002. Dôležitou súčasťou jej práce je humanitárna pomoc adresovaná do zahraničia a už niekoľko rokov úspešne fungujúci projekt podpory školopovinných detí v Indii - Adopce na dĺžku. Práve tento projekt si získal sympatie aj ľudí neveriacich, ktorí sa cezeň rozhodli podať svoju pomocnú ruku.

Pracovníci Charity spolupracujú na úrovni odborných komisií s ministerstvom zdravotníctva a práce, sociálnych vecí a rodiny. Vzdelávajú študentov, svojich pracovníkov ako aj pracovníkov iných neziskových organizácií. Charita je v Českej republike právnickou osobou podľa *Kódexu kanonického práva* (can. 312, 313). Je súčasťou rímskokatolíckej cirkvi registrovanej v ČR podľa zákona č. 3/2002 zb., od ktorej odvodzuje aj svoju právnu subjektivitu podľa toho istého zákona.

Nielen tieto informácie nájdeme spolu s podrobnosťami o činnosti Charity na jej internetovej adrese: www.charita.cz.

4.7 Dôležitosť tlačového apoštolátu

Tejto téme je na stránkach Dobrého Pastýře v jednotlivých ročníkoch venovaný značný priestor. Horliteľom a priekopníkom za tlačový apoštolát bol farár Václav Šebek. On pripravoval aj praktické články, ako vydávať farský časopis. V čísle 6/1945 sa snažil vysvetliť čitateľovi akútnu potrebu tlačového apoštolátu a to prostredníctvom slov pápeža Pia X.: „Pořád ještě se nechápe důležitost tisku. Ani věřící, ani duchovenstvo nevěnují mu tolik pozornosti, kolik je třeba. Starší lidé říkají, že jindy časopisů nebylo a přece se bez nich pracovalo dobře na spáse duší. Ovšem jindy, jindy! Ale tehdy nebyl ještě špatný tisk tak rozšířen. Tehdy nebylo třeba tolik proti němu pracovat dobrým tiskem jako nyní.

---

¹⁴³ Porov. Charita ve farnosti, in: Dobrý Pastýř 13 (1945) 161–165.

Žijeme v jiných časech.¹⁴⁴ Šebek vysvetľuje, že aj tolerantná tlač je ku katolíkom chladná. Píšu sa polopravdy a nepravdy, a to aj v súvislosti s kresťanskou alebo svätováclavskou tradíciou. Šebek si myslí, že práve tlačový apoštolát je popri modlitbe tou poslednou nádejou, ako sa dostať k niektorým dušiam. Musíme preto vedieť, ako ho čo najlepšie využiť. Pápež Lev XIII. bol presvedčený, že dobrá katolícka tlač pôsobí ako stála misia. Vďaka nej môžeme dokonca oživiť farnosť, povzbudiť alebo prebudiť k činnosti rôzne spolky, či Charitu. Prostredníctvom farského časopisu máme možnosť osloviť aj tých, na ktorých inak nemáme dosah. Potvrďuje to aj rada, ktorú dal pápež Lev XIII. jednému kňazovi, aby písal články do novín, pretože prinesú viac ovocia ako kázanie, nakoľko, kam nedosiahne kázanie, tam dosiahne práve tlač.¹⁴⁵ Veľký význam tlačovému apoštolátu pripisoval aj pápež Pius XI. Podľa neho je tlač nositeľom a tvorcom verejnej mienky. Katolícka tlač je rozhlasom katolíckej cirkvi. V prejave k francúzskym novinárom v roku 1936 povedal aj nasledujúce: „Všemohoucnost tisku! Veliké to slovo, a přece není menší než věc sama. Řekli bychom, že ani nestačí vyjádřit skutečnost (...). A což teprve říci o slově, jenž samo o sobě je tak mocné, vládne-li organismem a dynamismem tisku! Toť velmoc, která se rozrůstá nad veškeré meze. Jak strašlivá je však také její odpovědnost!“¹⁴⁶ Pápež Pius X. zase vo vzťahu k tlačovému apoštolátu neváhal vyhlásiť, že keby už vyčerpal všetky prostriedky, predal by aj svoj náprsný kríž, aby podporil katolícku tlač. Podobné slová predniesol onoho času aj belgický kardinál Mercier. Václav Šebek ponúka tiež slová neznámeho apoštola tlače: Načo stavať nádherné chrámy, keď ich bezbožná tlač zničí? Načo vychovávať deti nábožensky, keď ich tlač zakrátko „poučí“ inak? Nadarmo by sme vystavali tisíc sôch Božskému srdcu, keby sme nečinne prihliadali, ako tlač zo srdca ľudu vytrháva vieru v Ježiša Krista a lásku k nemu.

V českých reáliách si potrebu dobrého tlačového apoštolátu uvedomovali aj biskupi. Biskup Brynych bol jedným z tých, ktorý vyzýval kňazov k šíreniu dobrej tlače. Kardinál Kašpar na Kvetnú nedeľu roku 1938 doslova napísal, že sa mu bude ľahšie umierať s vedomím, keď sa v rodinách čo najviac rošíri katolícka tlač. Václav Šebek v závere svojho článku dáva do pozornosti slová Albana Stolzeho, podľa ktorých nebo a peklo bojujú dnes proti sebe na papieri. Aj preto je Šebek presvedčený, že na tlačový apoštolát by mali byť vynakladané naše najväčšie obety, aj finančné. K tlačovému apoštolátu si treba vyberať a vychovávať spolupracovníkov. Najst' ich možno v rámci

---

¹⁴⁴ ŠEBEK Václav: Důležitost tisku. Konfrátrům pesimistům o významu tiskového apoštolátu, in: Dobrý Pastýř 6 (1945) 57–59, 57.

¹⁴⁵ Porov. tamže 57.

¹⁴⁶ Tamže 58.

Katolíckej akcie, prostredníctvom exercícií, dodáva Šebek.¹⁴⁷ V čísle 3/1945 a 19/1945 sú čitateľovi predstavené nové dôležité prostriedky tlačového apoštolátu, reklama a používanie diapozitívov a krátkych filmov. V čísle 3/1945 sme si mohli prečítať aj poznámku od R. Muckermanna, ktorá potvrdzuje predchádzajúce. Vyplýva z nej, že denne navštevuje asi desať miliónov ľudí filmové predstavenia. Keď má Kristus vládnuť vo veľkomestách musí mať svoj trón aj tu, v kine.

P. Jan Evangelista Urban, OFM hovorí o dvojakom význame tlačového apoštolátu. Možno ho využiť ako v pastorácii, tak v apoštoláte, kde sa dá prostredníctvom neho osloviť väčšie množstvo ľudí, vrátane tých neveriacich.¹⁴⁸

Spisovateľ Rosegger vystihol význam tlače, keď napísal, že tlač je hlásateľom našej doby. Slová, ktoré píše sa vzápätí ozývajú po celej zemi. Káže v hostincoch, kaviarňach, súkromných domoch, ale aj tržniciach. Všade, kde sú ľudia, je dnes tlač prítomná. Je charakterizovaná zo strany kňazov ako veľmoc. Jej veľký význam a účinky pochopili podľa autora už protestanti za Lutherových čias. Katolíci išli váhavo a pomaly za nimi. „Neopakujú sa dejiny?“ pýta sa. „Ubránime sa pred tlačou holými rukami? Dá sa s jej úspechom vôbec súperiť? Keď idú nepriatelia na nás s tisíckami ťažkých kalibrov a mínometov, stačí nám k obrane staromódny dáždňik? Zaspal by sto rokov, kto by tomu uveril,“ odpovedal si na otázky Dobrý Pastýř.¹⁴⁹

V súvislosti s tlačovým apoštolátom privítala cirkev s radosťou aj nový vynález, ktorým sa dá šíriť Božie slovo. Rádio. Jeho propagátori ale čelili dvom veľkým problémom, ktorými boli vysoké finančné nároky a skutočnosť, že predovšetkým v Európe je rádiové vysielanie len relatívne slobodné, pretože je v rukách štátu. Všetci katolícki odborníci spolupracujúci na štátnych programoch sa majú snažiť, aby zvýšili kvalitu rozhlasových programov a vylúčiť, ak je to možné, všetko, čo uráža vieru a mravnosť. Majú sa tiež snažiť vtlačiť rozhlasovým programom kresťanského ducha. Prostredníctvom rádia môžu mať milióny poslucháčov podiel na intímnom živote cirkvi, a to vďaka počúvaniu svätých omší a náboženských obradov. Ako príklad sú uvedení pápeži Pius XI. a Pius XII., ktorí neváhali využiť rádio pre hlásanie kresťanských myšlienok. Z Ríma bol od 22. decembra 1947 pravidelne trikrát za týždeň, v pondelok, stredu a v piatok, vysielaný program pre poslucháčov v českom a slovenskom jazyku.¹⁵⁰

Je pozoruhodné, že už v roku 1947 existovalo katolícke vysielanie aj v Číne. „Málokterý kresťanský národ se může pochlubit katolíckým programem, podobným tomu,

¹⁴⁷ Porov. ŠEBEK Václav: Důležitost tisku. Konfrátrům pesimistům o významu tiskového apoštolátu, in: Dobrý Pastýř 6 (1945) 57–59.

¹⁴⁸ Porov. tamže, 58.

¹⁴⁹ Porov. Význam katolíckého tisku a jeho propagace, in: Dobrý Pastýř 10 (1947) 150–151.

¹⁵⁰ Porov. Radiové vysílání ve službách Pravdy, in: Dobrý Pastýř 3 (1948) 43–44.

jaký vysílalo pekinské radio minulého roku ve svatém týdnu: zpěvy, kázání, konferenční řeči, obřady atd. Kromě toho pekinské radio vysílá pravidelně týdně tři hodiny katolický program v šesti řečích, nepočítaje v to čínštinu.¹⁵¹

Spolupracovníci Dobrého Pastýře si uvedomovali naliehavú potrebu tlačového apoštolátu. Pravidelne sa na jeho stránkach objavovali praktické rady a konkrétne spôsoby orientovania sa v tejto oblasti. Nastupujúci komunistický režim na dlhé roky rozvoj cirkvi v tomto smere zastavil. *Katolícké noviny* a iná kresťanská tlač boli kontrolované a cenzúrované štátom. Medzi katolíckymi sa napriek tomu informácie i náboženská literatúra šírili a to prevažne prostredníctvom „prepisov“ ručne robených na písacích strojoch, tzv. „klepanice“. Takto boli ilegálne vydávané celé knihy, skriptá a pod.

Dôležitosť médií si uvedomuje aj cirkev v dnešnej dobe. Druhý vatikánsky koncil venoval tejto problematike osobitný dokument, dekrét o hromadných masovo-komunikačných prostriedkoch, *Inter mirifica*. Téma sa na viacerých miestach venuje aj *Katechizmus katolíckej cirkvi* a *Kódex kanonického práva*. Kánon 822 §1 CIC napr. ukladá pastierom cirkvi využívať pri svojej práci hromadné masovokomunikačné prostriedky.

Spolupracuje s nimi aj Svätý Stolec, ktorý má svoju vlastnú mediálnu politiku. Na Slovensku okrem konferencie biskupov majú svojich hovorcov aj jednotlivé biskupské úrady a rády. Predstavitelia cirkvi sa vyjadrujú v médiách k cirkevno-spoločenským témam. Po celom svete existujú stovky katolíckych televízií, rádií, novín a časopisov. Mediálna politika sa vyučuje na katolíckych univerzitách a teologických fakultách. Tlačovému apoštolátu sa ako svojej charizme venujú v cirkvi aj niektoré rády. Schopnosť využívať médiá pre kresťanské ciele prejavili dokonca aj niektorí svätí, napr. Matka Tereza a Páter Pio. Vzorom, ako využívať médiá pre dobro cirkvi, spoločnosti a človeka vôbec, bol nesporne pápež Ján Pavol II. Jeho pochopenie dôležitosti médií a jeho schopnosť využívať ich na dobré ciele bolo obdivuhodné.

4.8 Katolícky pozdrav

Téma katolíckeho pozdravu sa dostala na stránky Dobrého Pastýře vo februári a v marci roku 1946. Dáva nám tušiť, že časopis sa nevyhýbal ani prinášaniu názorov a tém, ktoré mohli naraziť na odpor predovšetkým cirkevnej hierarchie. Okrem Dobrého Pastýře prišla téma katolíckeho pozdravu na „pretras“ aj v týždenníku *Katolík*. O čo išlo?

Františkánsky kňaz a teológ P. Jan Evagelista Urban bol spolu s niekoľkými ďalšími, rovnako zmýšľajúcimi, presvedčený o nevhodnosti a nesprávnosti používania

---

¹⁵¹ Pohanská Čína, in: Dobrý Pastýř 8 (1948) 126.

katolíckeho pozdravu: „Pochválen buď Ježíš Kristus! Na věky. Amen.“ Vyčítal mu, že má formu vety, že je príliš dlhý a ťažko sa vyslovuje. Urban ho nazval ťažkopádnym výrazom barokovej doby, a to je dôvod, prečo musí dôjsť k zmene. Ďalej mu vadilo, že je až príliš detský, čo je pocit ľudí v Čechách. Myslí si, že sa ním len ťažko pozdraví dospelý muž, a to zvlášť na verejnosti. A tak Urban varuje, že ak nedôjde k zmene, doterajší pozdrav bude obmedzený na čoraz menší počet ľudí a nový nebude. Autor prináša aj konštruktívny návrh pozdravu, ktorý sa už ujal na mnohých miestach: „Chvála Kristu! Na věky!“ Čo do obsahu je totožný s predchádzajúcim, preto je možné očakávať, že nebude nesympatický zástancom tradície. Je krátky, jadrný, schopný častého používania. Je rázny a teda i mužný a svojou váhou pristane aj mužom. Môžeme ho používať ako pri príchode a odchode, tak pri stretnutí, na začiatku alebo konci reči, na začiatku alebo konci listu a pod. Je dôstojný a obsahom bohatší ako pôvodný, argumentuje P. Urban. Pozitívum vidí aj v tom, že pozdravom sa vyjadruje chvála Kristovi, čím vyznávame v podstate jeho božstvo. Ide o vyznanie celej katolíckej cirkvi. A to je dôvod, pre ktorý by sa mal v cirkvi používať. Prvé námety prišli už na jeseň roku 1946 a odvtedy sa hojne rozšíril.¹⁵²

Nadšenie P. Urbana však nezdieľali všetci. Z radu kritikov vystúpil verejne napr. biskup Dr. Mořic Pícha, ktorý vyjadril svoje rozčarovanie nad tým, že nezodpovední propagátori presadzujú medzi veriacimi nový katolícky pozdrav. Zdôrazňuje, že meno Ježíš je veľmi silné a netreba sa ho vzdávať, pretože je to meno, pred ktorým sa trasie aj diabol. Biskup uvádza na podporu svojho stanoviska slová sv. Justína, ktoré napísal v dialógu s Tryfónom medzi rokmi 150–155. Keď bojujeme s diablom v Ježišovom mene, bojuje Ježíš pre nás, s nami a v nás. Nepriateľ sa dáva na útek vždy, keď počuje meno Ježíš. Biskup pripomína, že podobných krásnych výrokov by sa našlo viac. Nechápe, ako nemôže byť táto tradícia, bytostne spätá s cirkvou, nmoderná a nepokroková. To by sme museli zavrhnúť aj Desatoro, pretože nie je pokrokové, napísal Pícha. Jedným z jeho argumentov bolo aj 300 dní odpustkov viazaných rozhodnutím Svätého Stolca na doteraz používaný pozdrav.¹⁵³ V odpustkoch ale P. Urban problém nevidel. „Autentická sbírka odpustků (Preces et pia opera č. 647) praví, že se uděluje 300 dní odpustků za pozdrav: „Pochválen buď Ježíš Kristus!“ pokaždé, nebo za jiný pozdrav podobnými slovy. Bylo by tedy snad jen zapotřebí, aby i za tento pozdrav odpustky byly získány, schválením diecésního biskupa, je-li vůbec podmínkou v tomto případě, neboť podmínkou pro získání odpustků jest schválení překladu do lidové řeči.“¹⁵⁴

¹⁵² Porov. URBAN: O katolícký pozdrav, in: Dobrý pastýř 7 (1946) 97–99.

¹⁵³ Porov. J.E. biskup Dr. Mořic Pícha o křesťanském pozdravu, in: Dobrý Pastýř 11 (1946) 161–162.

¹⁵⁴ URBAN, O katolícký pozdrav, in: Dobrý pastýř 7 (1946) 97–99, 98–99.

Môže byť i pre nás dnes inšpirujúce, že aj v ťažkých povojnových časoch, v období nastupujúcej novej diktatúry, dokázali kňazi nielen pracovať na spásu nesmrteľných duší, neupadali do skepsy a beznádeje, ale prichádzajú aj s teologickými témami, ktoré riešia. Pre svoje myšlienky dostávali priestor na pôde katolíckej tlače. Výmena názorov medzi P. Janom Evangelistom Urbanom a biskupom Dr. Mořicom Píchom sú dôstojným príkladom, kedy dvaja názoroví „protivníci“ so ct'ou, bez vzájomného urážania sa a osočovania, predložili a v rámci možností aj obhájili svoje argumenty, a to bez presadzovania moci vychádzajúcej z úradu im prideleného. S odstupom rokov možno za „vít'aza“ v tomto názorovom spore o katolícky pozdrav označiť P. Urbana, nakoľko pozdrav „Chvála Kristu!“ sa s veľkou prevahou rozšíril medzi veriaci ľud. Na druhej strane ale treba chápať aj vtedajšie obavy biskupa Píchu, pretože namiesto jedného pozdravu, ktorý bol zaužívaný, sa odrazu v jednotlivých krajoch a oblastiach používali najrôznejšie pozdravy, čo mohlo vyvolávať a vyvolávalo zmätky. Dôkazom je aj táto krátka správa uverejnená v Dobrom Pastýři: „(...) v Pardubicích zavedli katecheti: Ježíš kraluje! A kdesi jsem četl, že jinde zavedli: Kristus kraluje! atd. Tak se mi zdá, že nakonec to dopadne tak, že nebudeme vědet, jak zní oficielní křesťanský pozdrav (...). Nebylo by tedy dobré ty snahy po novém oficielním křesťanském pozdravu sjednotit a zavést jednotný pozdrav, který svého času doporučoval Dr. Urban: „Chvála Kristu!“¹⁵⁵

Dnes sa v Českej republike používajú medzi veriacimi obidva druhy pozdravu. Obidvoma pozdravuje vo svojom programe svojich poslucháčov aj české vysielanie Vatikánskeho rozhlasu. Svätý otec Benedikt XVI. pri svojich príhovoroch českým pútnikom na generálnych audienciách využíva pozdrav: „Chvála Kristu!“

Nielen pre P. Urbana, ale aj pre ostatných kňazov, prispievateľov Dobrého Pastýře, bola typickou črtou otvorenosť. Štýl písania a pravdivé pomenovávanie reality a stavu vecí, často aj smerom do vlastných radov boli, zdá sa, veľkou prednosťou týchto ľudí. P. Jan Evangelista Urban tento postoj vysvetlil neskôr takto: „Je třeba, aby kněz byl takovým služebním, že je ochoten také měnit dokonce někdy obsah nauky. To už je hodně bolestné a je to někdy velmi hluboký zářez do našeho srdce tak učit dogmata. Pravdy se ovšem nemění, ale může se měnit pojetí. Když jsme dřív učili, že církev je uzavřená, dnes ji otevíráme s velkou blažeností, že přece jen nemusí být tolik lidí zavrženo, že také mohou být dobře spaseni a že jsou aj v církvi v tom velikém smyslu svou touhou, kterou třeba ani neznají.“¹⁵⁶ Církev budúcnosti videl P. Urban jasne. Žiadna sociálna inštitúcia, žiadny politický vplyv ani politické ambície. Zostane len náboženský charakter. Bude miznúť

¹⁵⁵ Chvála Kristu, in: Dobrý Pastýř 7 (1945) 82–83, 83.

¹⁵⁶ VENTURA Václav, op.cit., 138–139.

„veľká a riedka“ cirkev a cirkev budúcnosti sa bude, ako napísal, sústreďovať do malých skupín, v ktorých bude žiť. V budúcnosti sa už podľa neho nebudú stavať veľké katedrály a kostoly. Budú skôr malé bohoslužobné, viacúčelové miestnosti, ktoré by podporovali „zvnútornenie“ človeka. Budú slúžiť hlavne na eucharistiu. Urban videl, že všetko bude zjednodušené, vrátane omšových rúch, ktoré miestami vôbec nebudú. To všetko v konečnom dôsledku ukazuje na tak dôležité zjednodušenie, ktoré sa premietne aj do nových foriem rádového života. Veľké kláštory budú ustupovať a nastupovať budú malé komunity. Rehoľníci budú bývať v obyčajných bytoch a tam budú tvoriť svoju fraternitu, žiť svoje bratstvo. Tam budú žiť evanjeliový život, hľadať vnútorný zmysel a podstatu svojho života. Kontemplatívne kláštory zostanú, ale aj tie budú modlitbou a prácou tajomne pretvorené, myslí si Jan Evangelista Urban.¹⁵⁷

Podobné názory prezentoval aj kardinál Joseph Ratzinger. Cirkev už nebude pôsobiť vo veľkých priestoroch a zariadeniach, ktoré má, ale bude sa musieť prispôbiť skromnejším pomerom. Cirkev sa musí pomaly pripravovať na situáciu menšiny, čo jej prinesie v spoločnosti aj nové postavenie, povedal v rozhovore v roku 1996.¹⁵⁸

V otázke „zápasu“ o katolícky pozdrav sa P. Jan Evangelista Urban vo svojich úvahách a názoroch nezmýlil. Či sa mu podarilo pravdivo vidieť aj budúcnosť cirkvi, odpovie opäť čas. A nebude to možno trvať ani tak dlho, ako to bolo v prípade katolíckeho pozdravu.

4.9 Celibát

Problematika celibátu bola uvedená ako generačný stret mladých a starších kňazov. Celú sériu článkov „odštartoval“ kritický list katechéty, ktorý uverejnili aj ostravské noviny *Práce*. Volá v ňom naliehavo po odstránení celibátu. „Celibát je príčinou bezpočetných sakrilegií. Dovedete si predstaviť život takových spolubratrů? Ta denní sakrilegia, ta štvaná svědomí! Vyváží stará církevní praxe všechny tyto hříchy? Proč potom voláte: Perditio ex te, Israel!? Přičiňte se, ať kňeží mohou žítí jako řádní lidé se svými zákonnými manželkami ve svátostném manželství, a vzejde z toho daleko více požehnání pro Církev než z těch sakrilegií. Jak stoupne pak vážnost kňeže, že nebude stále podezříván a když se přestanou omílat ty staré farské historky o kuchařkách a kňežských děčkách.“¹⁵⁹ Pripojili sa aj mladí kňazi, pre ktorých bola zvlášť obtiažna samota. „(...) neodsuzujte nás mladé kňeže, kteří jsme proti celibátu, a nemyslete si o nás, že jsme proto

¹⁵⁷ Porov. VENTURA Václav, op.cit., 136–137.

¹⁵⁸ Porov. SEEWALD Peter: Joseph kardinál Ratzinger, Benedikt XVI., Praha: Portál, 2005, 178.

¹⁵⁹ Celibát, in: Dobrý Pastýř 10 (1946) 145–147, 145.

již špatnými kněžími! Mnozí z nás se proti celibátu vůbec neprovinili.¹⁶⁰ Čo ale v skutočnosti znamená volanie po zdobrovoľnení celibátu? „Nutí Církev někoho, aby se stal knězem? Nemá každý maturant dosti možností, i když je nemajetný, aby se věnoval kterémukoliv jinému stavu? – Ale mnohý neví, k čemu se zavazuje! – Je to možné, avšak to není námitka proti celibátu, nýbrž námitka proti výchově a sebevýchově onoho bohoslovce, který neví, k čemu se zavazuje,¹⁶¹ vysvětľuje autor článku a na inom mieste cituje z listu špirituála, ktorý je presvedčený, že začať treba u bohoslovcov, a to ich dôkladným výberom. Tých, ktorí sú zaťažení chorobnými sklonmi, treba ihneď prepustiť. Za nutné tiež treba považovať rozlišovanie, prečo mladík do seminára vôbec vstupuje. Veľakrát sa tak deje kvôli osobnému prospechu. Prísny výber podľa Dobrého Pastýře znamená vylúčiť nielen „sexuálne“ zaťažených, ale aj tých, ktorí nejdú do seminára kvôli Ježišovi, ale kvôli osobnému prospechu. Nejednen takýto to dokáže dobre skrývať pred predstavenými, dodáva autor. Pripomína veľkú zodpovednosť, ktorú majú spovedníci bohoslovcov. Ťažko hrešia najmä tí, ktorí neprinútia k odchodu bohoslovca, ktorí je „*in habitu peccati gravis contra sextum*.“

Dobry Pastyr nabada denne sa modlit' za predstavenych seminara. Nielen ich kritizovat' a vsietky chyby mladych knazov pripisovat' len im. Lahko sa to podľa časopisu povie, že kedysi to bolo iné a lepšie. Ale je nutné sa pozriet', aký „materiál“ dnes do seminárov chodí. Aká výchova je na gymnáziu, v rodine a ako na mladého človeka pôsobí dnešný verejný život. Seminár je v listoch pisateľov označovaný za základ, od ktorého sa potom odvíja ďalší vývoj kňaza a jeho celkový život.¹⁶²

Jeden z čitateľov videl veľký hriech v tom, keď sa v seminároch nastávajúcimi kňazom poriadne neobjasní, čo je to vlastne celibát a aká je jeho podstata. „Nemluvit jen o ideálech, mysticky, nýbrž také o skutečnostech. Mnohé věci nás v seminári učili, ale neučili o životě, jaký ve světě čeká. V budově seminární mezi spolubohoslovci zdá se celibát lehkým, ale venku potom nadejde rozčarování.“¹⁶³ Ako príspevok k tejto téme sa objavil aj podnetný názor, že predstavení v seminári by mali byť pre svoju funkciu vyberaní už päť rokov pred nástupom do funkcie, aby sa mohli dôkladne pripraviť po každej stránke, štúdiom psychológie mládeže, zahraničnými pobytmi, hospitáciami

¹⁶⁰ Dopis spolubratru, in: Dobry Pastyr 14 (1946) 217–220, 218.

¹⁶¹ Celibát, in: Dobry Pastyr 10 (1946) 146–147.

¹⁶² Porov. Celibát, in: Dobry Pastyr 12 (1946) 183–185.

¹⁶³ Tamže 185.

u skúsených špirituálov a pod. Špirituál a prefekt by mali byť ako otec a matka bohoslovcov, nie ako úradníci, alebo dokonca ich špehovia. V seminári sa majú cítiť bohoslovci ako doma.¹⁶⁴

Odporcovia celibátu uvádzajú ako argument „proti,“ názor, že ak by celibát nebol, bolo by viac kňazov. Nedostatok kňazov rýchlejšie odstránime, keď zrušíme štúdium, zakontroval s nadsázkou Dobrý Pastýr. Poukázal na krajiny, kde sa celibát prísne zachováva (Holandsko, Belgicko) a predsa tam dostatok kňazov nemajú. Na druhej strane je uvedený príklad sekty, ktorá celibát zrušila a teologické štúdium obmedzila na niekoľkomesačný kurz, a predsa nie je u nej vidieť príliv povolání. Téma celibátu spustila v Dobrom Pastýri doslova lavínu reakcií a dopisov. Proti hovoril aj nasledujúci, ktorý vyjadroval názor, že mnohí kňazi sú tyranmi práve preto, lebo musia byť celibátikmi. Musia v sebe popierať, čo je blízke každému človeku: túžbu po šťastí, vnútorný klud. To pravé ľudské šťastie mať nemôžu, a preto sa ukludňujú sebaláskou, z ktorej sa rodí pýcha, lakomstvo a pod. Aj tu zaujíma Dobrý Pastýr svoj postoj. Tvrdí, že kto nesľúbil celibát z lásky k Bohu, u toho môže dôjsť k následkom, ktoré opisuje pisateľ. To ale nie je dôsledok celibátu, ale následok jeho nepochopenia.¹⁶⁵

Na stránkach časopisu sme mohli čítať aj argumenty za celibát, ktoré na odbornej báze vysvetľujú, že celibát nie je z hľadiska zdravotného škodlivý, ale naopak prospešný. Že neznamená pohrdanie sexuálnym životom. To môže povedať len ten, kto nepozná učenie ani dejiny cirkvi. Ved' cirkev odsúdila v manicheizme pohrdanie pohlavným životom a proti protestantizmu zase bránila posvätnosť manželstva. Práve preto, že si cirkev toľko váži manželstvo, je obeť celibátu tým väčšia a cennejšia, konštatuje Dobrý Pastýr.

Celibátu sa v jednotlivých historických obdobiach vytýkala okrem iných aj neplodnosť. Starý argument, ktorý sa oživil aj proti kňazom a rehoľniciam za nacistického Nemecka znel: Koľko by vyrástlo dobrých ľudí, keby nebolo celibátu! Dobrý Pastýr pripomenul, že s podobným nepochopením zápasili aj Bohu zasvätené panny za sv. Ambróza. A ako argumentoval svätec? Kto sa domnieva, že ľudské pokolenie zoslabne, ak sa mnohé dievčatá zasvätia panenstvu, nech si všimne, že kde je málo panien, je aj málo ľudí, ale kde je záujem o panenstvo, tam je aj viac ľudí. Stačí sa podľa sv. Ambróza pozrieť na cirkev v Alexandrii, na celom východe a v Afrike. Koľko dievčat tam ročne zasväť svoje panenstvo. A predsa je ich menej, ako sa u nás rodí ľudí.

---

¹⁶⁴ Porov. Celibát, in: Dobrý Pastýr 12 (1946) 183–185.

¹⁶⁵ Porov. Dopis spolubratru, in: Dobrý Pastýr 14 (1946) 218–219.

Sociológ Chalupný odpovedal na otázku, či je celibát niečo nadprirodzené. Dobrovoľný celibát predstavuje ako prostriedok k pokroku civilizácie, ako zjav účelný, závažný, úplne prirodzený a normálny. Nie je typický len pre kňazstvo. Mnohé z najväčších výtvorov civilizácie si vyžadujú úplné pohrúženie človeka do jedinej činnosti, čím mu neostáva čas ani záujem pre uspokojovanie iného biologického pudu.

A ako sa na celibát pozerá medicína? Na stránkach Dobrého Pastýře odpovedala Mudr. Mírka Klímová-Fügnerová: Lekársky bolo dokázané, že pohlavná zdržanlivosť neškodí zdravotne ani mužom, ani ženám. Naopak, sebazápor posiluje vôľu a zabraňuje najrôznejším ťažkostiam. Zvlášť v období puberty je podľa lekárky sebaovládanie zdravotne prospešné.¹⁶⁶

K téme prišiel do redakcie aj list Dr. Felixu H. Pripájam jeho obsah na záver pojednání o celibáte. List svojím spôsobom zhŕňa celú problematiku cez pútavo rozprávaný príbeh. Jeho hlavnými predstaviteľmi boli: autor - katolícky kňaz, jeho pravoslávny kolega a mladý vojak, ktorý vedel pramálo o náboženstve. Keď ale prišla reč na cirkev a na kňazstvo, jedna z prvých otázok, ktorá mu zišla na um bol práve celibát. „Chtěl vědet, z jaké myšlenky vlastně celibát vznikl. Řekl jsem mu, že z myšlenky obětavosti pro snadnější apoštolát evangelia po celém světě. I vmísil se do rozhovoru pravoslávny kolega a s úsměvem, ale i s klidem a bez tónu urážky tvrdil, že podle jeho názoru je celibát útekem před břemenem a před povinností k rodině a v tom že je jakási zbabělost (...). Bylo vidět, že nechce svou řečí nijak urazit, ale že přece jen chce vysloviti to, co v nitru cítí. Žertem jsem mu poradil, aby tento svůj výrok o břemenu nikdy neříkal doma před ženou, neboť by se urazila, že je pro něho – aspoň občas – břemenem. A pak, aby nikdy doma svému biskupovi v Rumunsku neříkal takových názorů na celibát, jako by důvodem pro celibát byla zbabělost, když přece je známo, že před odštěpením východní církve od západní mohl býti biskupem u pravoslavných jen svobodný anebo ovdovělý kněz a tento stav že zůstal v disciplíně východního kněžstva dosud... A přece že není možné, aby kdysi za prvních dob a pak též dnes byli za biskupy voleni u pravoslavných jen ti zbabělí... Nadporučík poslouchal se zájmem. O tom ničeho nevěděl. A pravoslavný kolega se nijak neurazil. Smál se. Tak jsme končili debatu smíchem. Smích se ovšem hodil více k náladě vánoční, v níž má dobrá vůle a láska k pravdě jistě svůj největší podíl.“¹⁶⁷

Podnetným môže byť aj postreh kňaza, ktorý pracoval v pastorácii viac ako tridsať rokov. Podľa jeho názoru, nič tak nepribližuje kňaza k ľudu ako práve celibát. Keďže nemá vlastnú rodinu, jeho rodinou môže byť celá farnosť. Farníci pritom za ním môžu chodiť

¹⁶⁶ Porov. Celibát, in: Dobrý Pastýř 10 (1946) 145–147.

¹⁶⁷ K tématu o celibátu, in: Dobrý Pastýř 11 (1946) 170–171.

ako za otcom, ktorý poradí, pomôže, zmieri, alebo poteší. Kňaz vyjadril aj svoje presvedčenie, aby cirkev k požiadavke celibátu pripojila aj požiadavku apoštolskej chudoby. Nič podľa neho totiž tak nedelí kňaza od ľudí ako mamon, nesociálne zmýšľanie, požívачnosť a blahobyť.¹⁶⁸ Prekvapujúcu súvislosť medzi celibátom a blahobyťom si všimli aj kňazi a rehoľníci internovaní v 50. tých rokoch v želivskom premonštrátskom kláštore, mnohí z nich, niekdajší redaktori Dobrého Pastýře (Schikora, Dvořák, Šuránek, Tomášek). Vo svojej pobožnosti krížovej cesty upozornili okrem iného práve na veľký blahobyť kňazských fár. „Kolik drahých nápojů opájelo a otupovalo rozum i svědomí - při různých hostinách - s nepřáteli Círky u kňěžských stolů! Jakým neštěstím byl alkohol v našich řadách! Tolikrát doprovázen nečistotou! Církev oloupena o svůj oděv a vydána na pospas pro blahobytnický život kňěží. Tak těžce se nám to říká, pane Ježíši, ale musíme to říci! Pro blahobytnický život kňěží! Kéž by to patřilo jen minulosti (...).“¹⁶⁹

Joseph Ratzinger ako kardinál prezentoval krízu celibátu vo vzťahu k rodine. „Čím je doba chudší na víru, tím častější jsou pády. Celibát tak ztrácí svou hodnověrnost a neprojevuje se jeho vlastní výpověď. Musíme si ovšem ujasnit, že doba krize celibátu je také vždycky dobou krize manželství. Dnes totiž zažíváme nejen rozpad celibátu, ale i samo manželství je stále křehčím základem naší společnosti... Řečeno prakticky to znamená, že bychom po zrušení celibátu měli jen jiný druh problematiky, manželské rozvody kňěží. Evangelické církvi to není neznámé. Z toho je vidět, že vysoká forma lidské existence s sebou nese i své velké ohrožení.“¹⁷⁰ Ratzinger zostáva zástancom tej formy celibátu, aká sa žije v katolíckej cirkvi dnes. Nepredpokladá, že by v dohľadnej dobe došlo k zmenám. Ženatí kňazi zostanú aj v budúcnosti len výnimkami.¹⁷¹

Problematike celibátu sa venuje aj *Katechizmus katolíckej cirkvi*. V bode 1579 uvádza, že všetci posvätení služobníci latinskej cirkvi, s výnimkou trvalých diakonov, sú vyberaní z veriacich mužov, ktorí sú slobodní a majú úmysel zachovávať celibát „pre nebeské kráľovstvo.“ Sú povolani, aby sa zasvätili Pánovi a „jeho veciam“ s nerozdeleným srdcom, a tak sa úplne dávajú Bohu i ľuďom. Celibát je znamením tohto nového života, ku ktorej je služobník cirkvi posvätený, keď ho prijíma s radostným srdcom, hlása príkladným spôsobom Božie kráľovstvo.¹⁷²

O dodržiavaní celibátu pojednáva aj platný *Kódex kanonického práva*. Konkrétne Kánon 277 § 1. hovorí, že duchovní sú povinní zachovávať dokonalú a trvalú zdržanlivosť pre Božie kráľovstvo, a preto sú viazaní celibátom, ktorý je charakterizovaný ako zvláštny

¹⁶⁸ Porov. Dopis spolubratru, in: Dobrý Pastýř 14 (1946) 217–220.

¹⁶⁹ CHAROUZ Jindřich Zdeněk: op. cit., 14.

¹⁷⁰ SEEWALD Peter: Joseph kardinál Ratzinger. Benedikt XVI., Praha: Portál, 2005, 137–138.

¹⁷¹ Porov. tamže 140.

¹⁷² Porov. Katechizmus katolíckej cirkvi, Praha: Zvon, 1995, čl. 400.

Boží dar, s kterým sa môžu duchovní ľahšie, s nerozdeleným srdcom a slobodnejšie oddať Kristovi, službe Bohu a ľuďom.

Ešte Tridentský koncil odmietol rozhodnúť, či je celibát pôvodu apoštolského alebo cirkevného.¹⁷³ Katolícka cirkev zostáva stále v otázke celibátu na svojich pozíciách. Odmieta jeho zrušenie, resp. dobrovoľnenie. Podľa prof. Hansa Rottera nie je správne hovoriť, že kňazstvo a manželstvo nie sú principiálne zlučiteľné. Ako príklad uvádza východnú cirkev, ale aj cirkev katolícku v ktorej sa vyskytujú prípady evanjelických kňazov, ktorí konvertovali. Celibát možno podľa Rottera vnímať ako prorocké znamenie, ako prejav odpovede na Božiu lásku, ktorá sama obdarováva, bez toho, že by čakala opätovanie. Život bez manželstva je možné chápať aj ako znamenie eschatologického očakávania viery. Človek nenachádza svoje konečné naplnenie v tomto svete, ale očakáva život iný. Celibát môže byť aj prejavom solidarity s ľuďmi, ktorí sú životom znevýhodnení, a musia, niekedy proti svojej vôli, zostať slobodní. Predpokladom správne prežívaného celibátu je realizácia vlastnej viery. Všetky účelové úvahy by boli nedostatočné.¹⁷⁴ „Celibát je újma, resp. bolesť, a zvládnout jej klade na dotyčného vysoké nároky. Ale v zásadě je to jako s jinými formami utrpení: člověk tu může zahořknout, ztroskotat nebo se dokonce rozbít, ale může také dosáhnout vyzrálosti. Při tom je rozhodující, jak se s celibátem zachází. Potlačuje-li člověk svá přání, tj. vnitřně si je nepřizná, ale přitom je dále uvnitř uchovává, pak ho neustálý konflikt mezi přáním a skutečností zraňuje a spotřebovává jeho pozitivní síly nutné pro jiné životní úkoly. Probojuje-li se člověk k jasnému a jednoznačnému postoji a odříkání přijme, může to přispět k lidské zralosti a schopnosti milovat. Nelze jistě očekávat, že se kněžský celibát v katolické církvi v nejbližší době zruší, už vůbec ne u těch, kteří jej na sebe vzali podle dosavadních podmínek. Iluze v tomto směru jen znesnadňují též jasné vnitřní zvládnutí problémů (...). Můžeme proto říci, že kněžský celibát nemusí být neblahým osudem, nýbrž úkolem, který sice klade nemalé nároky, ale který lze i zvládnout.“¹⁷⁵

4.10 Potraty

Tému spracoval na stránkach časopisu Oto Mádr. „Potratárstvom“ sa podľa neho ako o závod vyvražďuje národ. Dôvody proti potratovej politike spočívajú nielen v populačnom hľadisku, ale aj v starostlivosti o zdravie ženy. V roku 1947 platil

¹⁷³ Porov. STICKLER Alfons: O církevním celibátu, Praha: ČBK, 2008, 29.

¹⁷⁴ Porov. ROTTER Hans: Sexualita a křesťanská morálka, Praha: Vyšehrad, 2003, 91.

¹⁷⁵ Tamže 92–94.

v Československu v otázke potratov zákon z roku 1852. Podľa názoru odborníkov už ale nevyhovoval. Prof. Trapl napr. podotkol, že väčšina ľudí nevidí v potrate žiadny problém. Nepovažuje ho ani len za prečin. Žien, ktoré sa ho v živote aspoň raz dopustili je podľa profesora veľa. Paragrafy z roku 1852 charakterizoval ako neúčinné, pretože nikoho nedokážu odradiť od úmyslu spáchať potrat. Ženy, ktoré si ho môžu zaplatiť, sú bezpečné pred zákonom a majú istotu, že neutrpia ujmu ani po zdravotnej stránke. Horšie je to ale so ženami, ktoré vyhľadávajú nelegálne spôsoby prevedenia potratu, čo vedie k veľkým stratám na životoch, strate zdravia a neskôr aj plodnosti. Prof. Trapl bol proti úplnému uvoľneniu potratovej praxe zo zdravotných dôvodov.

Oto Mádr si dal námahu a porovnal zákon o potratoch v Československu a Sovietskom zväze. Sovietsky zákon pochádzal z roku 1936. V oboch prípadoch bolo prevedenie potratu zakázané. V Československu bolo zločinom už samotné vyhánanie plodu z tela matky. Aj keď svoj čin nedokonala, len sa o potrat pokúsila, mohla byť odsúdená na šesť mesiacov až jeden rok väzenia. Ak potrat previedla, trest sa pohyboval v rozmedzí jeden až päť rokov. Zostrený trest v rovnakom rozsahu mal byť vymeraný aj otcovi dieťaťa „zo života vyhnaného,“ ak sa na zločine podieľal. Za zločin bolo považované aj to, keď sa niekto bez vedomia matky pokúsil potrat vykonať, alebo ho vykonal. Takýto mohol byť odsúdený na jeden až päť rokov väzenia. Ak sa pritom matka ocitla v nebezpečenstve života alebo jej bolo ublížené na zdraví, trest bol vyšší, päť až desať rokov väzenia.

Sovietsky zákon zakazoval, vzhľadom na škodlivosť potratov, ich celkové vykonávanie a to ako v nemocniciach, špeciálnych liečebných ústavoch, doma u lekárov alebo v súkromných bytoch tehotných žien. Previesť potrat bolo možné len vtedy, keby pokračujúce tehotenstvo ohrozovalo život, alebo mohlo poškodiť zdravie matky, alebo ak by mali rodičia nejakú dedičnú prenosnú chorobu. Takýto zákrok sa mohol vykonať len v nemocniciach alebo pôrodniciach.

V sovietskom modeli potratovej politiky bola žena viac-menej beztrestná. V prípade porušenia zákona jej hrozilo len verejné pokarhanie, a keď zákrok previedla, pokuta 300 rubľov. Postihovaní boli ale lekári, ktorí potrat previedli. Hrozil im trest odňatia slobody na jeden až dva roky. Ak bol zákrok vykonaný v nevyhovujúcich podmienkach a to osobami bez lekárskeho vzdelania, bol trest minimálne trojročný. Trestané bolo v Sovietskom zväze aj navádzanie na potrat. Kto by na potrat navádzal, hrozil mu trest väzenia do dvoch rokov.

V Československu bolo podľa odhadov v roku 1921 ročne až 80 000 potratov, z toho 20 000 potratom zmrzačených. Prof. Trapl odhadoval jeden potrat na päť pôrodov,

čo bolo všeobecne považované za mierny odhad. V Prahe počas okupácie pripadalo totiž na troch význačných lekárov-„potratárov“ desať až pätnásť tisíc potratov ročne.¹⁷⁶

Od roku 1957, kedy bolo v Československu legalizované umelé prerušenie tehotenstva došlo asi k trom miliónom nechcených otehotnení, ktoré sa skončili potratom. Keby sa tieto deti narodili, malo by to značný vplyv aj na počet obyvateľov v Českej republike. Medzi rokmi 1989–2000 poklesol počet interrupcií na sto narodených detí z 87 na 38. Ešte stále je však o tretinu vyšší oproti roku 1975, kedy bolo na sto narodených detí 28 prevedených potratov. V roku 2000 bolo v Česku prevedených 26 umelých prerušení tehotenstva ženám mladším ako 15 rokov. Z hľadiska potratovej politiky je dnes kritická situácia predovšetkým v Rusku. Prerúšením tehotenstva tu končí dvakrát toľko počatí, koľko sa z nich skutočne narodí detí. V roku 1990 pripadalo na 100 narodených detí až 197 potratov! V nasledujúcich desiatich rokoch sa toho príliš nezmenilo, na sto pôrodov pripadalo v roku 1999 170 potratov. Vysoká miera potratovosti zostala charakteristická aj pre ostatné postkomunistické štáty.¹⁷⁷

Otázku potratov rieši aj Kódex kanonického práva (can. 871, 1041-4, 1046, 1049 §2, 1398) a Katechizmus katolíckej cirkvi (2270-2275). Ľudský život cirkev podľa katechizmu absolútne rešpektuje a chráni od okamžiku počatia. Priamy potrat, či už chcený, alebo nechcený, odporuje mravnému zákonu, ktorý pozná už kniha Didaché, List Barnabášov, List Diogenetovi, ale napr. aj Tertulián: „Nezabiješ zárodok potratom a nenecháš zahynúť novorodenca.“ Formálna spolupráca na potrate je považovaná za ťažký hriech. Cirkev trestá tento zločin autoexkomunikáciou (vyobcovaním).

4.11 Kremácie

Táto téma bola na stránkach časopisu živá v súvislosti s kremačným hnutím. Jeho členovia mali nárok na bezplatný pohreb v krematóriu. Proti vystupovala rózna cirkev, ktorá videla v hnutí prepojenie na slobodomurárske kruhy. Kremačné hnutie bolo medzi ľuďmi pomerne známe a obľúbené. Rozširovalo sa aj prostredníctvom vlastného časopisu *Žeh*. Napriek tomu, že neexistuje v katolíckom náboženstve žiadna dogma viažuca sa na spaľovanie mŕtvol a ani vzkriesenie ľudského tela nie je viazané na to, či bol človek pochovaný alebo spálený, cirkev sa obávala, že by zo strany ľudí mohlo ísť o prejav nevery v posmrtný život a vzkriesenie mŕtvych. Ba čo viac, mnohí stúpenci hnutia prehlasovali, že ide z ich strany práve o protest proti viere v život večný a vzkriesenie tiel.

¹⁷⁶ Porov. MÁDR Oto: Lékaři o potratech, in: Dobrý Pastýř 20 (1947) 315–318.

¹⁷⁷ Porov. MOŽNÝ Ivo: op. cit., 30–32.

Posvätné officium videlo v kremácii odvracanie pozornosti od myšlienok na smrť a nádeje v zmŕtvychvstanie. Odmieta sa vzdať tisícročnej tradície pochovávania do hrobu. Ak by sme sa totiž vzdali cintorínov, ľahko by mohlo dôjsť aj k strate pochopenia pre chrám a vôbec náboženstvo, čo môže viesť k celkovému odkresťančeniu verejného života.¹⁷⁸

Cirkev bola voči zástancom kremácie veľmi prísna. Na základe vtedy platného Kódexu kanonického práva zakazovala pohreb spálením (can. 1203 §1). Kto si ho zvolil, bol mu odoprený cirkevný pohreb a nemohla byť za zomrelého slúžená ani sv. omša.

Posvätná kongregácia inkvizície zakazovala veriacim, aby boli členmi spolkov, ktoré podporujú spaľovanie tiel. Ak sú to spolky slobodomurárske a im podobné, platia tu osobitné tresty. Keď bol niekto spálený po smrti rozhodnutím príbuzných, ale nie z vlastnej vôle, mohli byť cirkevné obrady vykonané, vrátane slúženia sv. omše, nikdy však nie na samotnom mieste spaľovania, kvôli možnému pohoršeniu. Posvätná kongregácia zamietla tiež udeľovať sviatosti umierajúcich tým veriacim, ktorí síce nepatrili k slobodomurárom, ale rovnako ako oni sa chceli nechať po smrti spáliť.

Dobry Pastýř upozorňoval, že dôvodmi pre spálenie po smrti nemusia spočívať len v manifestácii odporu proti cirkvi. Sú ľudia, ktorí tak robia z hygienických dôvodov, iní sa boja možného prebudenia v hrobe a iní zase majú úplne praktický dôvod, akým je ekonomická otázka. Kremácia ich totiž stojí mnohonásobne lacnejšie. Pre porovnanie, kremácia II. triedy (vyššia trieda), stála v Prahe necelých 2 500 Kčs a pohreb do zeme (poslednej triedy) minimálne 4 000 Kčs. Len pre zaujímavosť, zo spomínaných 4 000 korún pripadalo na cirkevné úkony iba 138 korún (kňaz, kostolník, organista a miništrant). V Prahe sa rozoznávali tri kategórie cintorínov: I., II. a III. trieda. Na cintoríne III. triedy (posledná) stál prenájom hrobu na 10 rokov 1320 Kčs. Uloženie do urny na 10 rokov „len“ 200 korún.

Katolícki duchovní videli problém aj vtom, že keď bol odmietnutý cirkevný pohreb, radi ho prichádzali urobiť duchovní československej cirkvi. Existovali aj výnimky, kedy bolo možné dotyčného pochovať, ak by odmietnutie spôsobilo verejné pohoršenie. Kremácia ale obvykle do tejto kategórie nepatrila. A tak zostávalo v jednotlivých konkrétnych prípadoch obrátiť sa na ordinára, ktorý mohol rozhodnúť v prospech obradov pre zomrelého. Najmä ak on sám nebral svoju neskoršiu kremáciu ako prejav vzdoru proti cirkvi a bol ochotný ešte za života vzbudiť si pred kňazom vyznanie katolíckej viery. Naozaj podstatnú úlohu v celej otázke kremácie a skutočnosti že ju často využívali aj praktizujúci katolíci, zohrávala už spomínaná finančná stránka vecí.¹⁷⁹

¹⁷⁸ Porov. ŠEBEK Václav: Kremační hnutí, in: Dobry Pastýř 12 (1947) 185–187.

¹⁷⁹ Porov. ŠEBEK Václav: Kremační hnutí II., in: Dobry Pastýř 14 (1947) 218–220.

Dnes platný Kódex kanonického práva vo svojom can. 1176 §3 doporučuje zachovávať zbožný zvyk pochovávať telá zomrelých do hrobu, nezakazuje ale kremáciu, pokiaľ nebola zvolená ako odpor voči kresťanskej náuke.

4.12 Náboženská typológia podľa Braita

Silvester Braito sa jej venoval hneď v niekoľkých vydaniach. Nejde o žiadnu vedeckú typológiu, ako sám hovorí, je to triedenie podľa toho, ako poznával jednotlivé typy ľudí duchovných.

1. „Typ křčovitého snažení neboli dušičky přepjaté“: Ide o ľudí, ktorí sa snažia naplniť svoj náboženský život. Majú strach zo svojich chýb, z Boha. Zmysel všetkého vidia v pocite duchovnej veľkosti, ušľachtlosti a dokonalosti. Viac ako na Boha a jeho milosrdenstvo sa spoliehajú sami na seba. Sú ale frustrovaní doterajšími výsledkami. Za svoje nedostatky sa skôr hanbia, akoby ich ľutovali. Stále a za každých okolností sa zaoberajú sebou, svojim zdokonaľovaním sa, približovaním sa k Bohu. Skôr ako o duchovný život ide v ich prípade o duchovný křč, ktorý ich sústavne sprevádza. Hlavnú príčinu vnútorného nepokoja vidí Braito v tom, že títo ľudia rozdeľujú svoj život na duchovný a svetský. Nedokážu prijímať vďačne prirodzené Božie dary, boja sa lásky, aj tej najčistejšej. A potom, vidia veľkú prekážku v práci, ktorá im bráni neustále myslieť na Boha. Stredom takéhoto človeka nie je Boh, ale vlastné ego. Boha sa skôr bojí, akoby ho miloval. Bojí sa smrti, zatratenia. Preto toľko duchovnej činnosti. Křčovitý typ nemiluje Boha, ale seba. V skutočnosti ho ani nepozná, krivdí mu. Liekom je zjednodušenie duchovného života. Treba postaviť do jeho stredu Boha, ktorý ale nie je chudák, čo by sa bez našej aktivity a apoštolátu snád' neobišiel. Liekom je teda sebvýchova a prevýchova k duchovnej veľkomysel'nosti, šľachetnosti a hlavne duchovnej nevypočítavosti.¹⁸⁰

2. „Duše horlitélské, s dodatkem o duších agitujících a manifestujících“: Ide o typy, ktoré radi prehánajú význam určitých cirkevných záležitostí: zjavenia, videnia, pútne miesta. Tu sa začína ich horlitélský „kankán“ pre svoju vec. Agitujú, manifestujú, presviedčajú, píšú, vydávajú najrôznejšie brožúry, rozmnožujú ich a šíria. Takýto človek ostáva pri svojej činnosti nerád sám. A preto sa obklopuje sebe podobnými a vytvárajú tak celú kohortu duší horlitélských, manifestujúcich a agitujúcich. Ako píše Braito, jeden blázon narobí ďalších tisíc. Utvoria si v podstate sektu, malú uzavretú skupinu, kde sú

¹⁸⁰ Porov. BRAITO Silvester: Nezdravé náboženské typy, in: Dobrý Pastýř 16 (1946) 244–247.

zahrbení do svojej činnosti, klaňajú sa vyvolenej osobe a beda tomu, kto by ich činnosť, kto by ich spolok spochybnil, alebo nejako urazil. Bývajú to zvyčajne ľudia veľmi prostoduchí, ktorým stačí pre nadchnutie málo. A potom sa už rozbieha spomínaný kolotoč. Braito podotýka, že kráľovstvo Božie nepotrebuje takéto hysterické zanietenie, „kramárske“ ponúkanie sa, horlenie a agitovanie.

Aký je rozdiel medzi dušou agitujúcou a manifestujúcou? Pokým prvá rada predkladá na obdiv svoje veľké počiny, v prospech ktorých agituje, druhá jazdí rada po púťach, zapája sa do sprievodov, akcií, rada prednáša verejné prejavy. Prejavy duše horliteľskej sú zase sprevádzané neláskou, žiarlivosťou, závisťou, tvrdosťou a nespravodlivosťou voči všetkým, ktorí sa snažia oponovať, alebo protestovať. Právě horlenie musí byť vždy spojené s láskou a múdrosťou. Nikdy nesmie viesť len k osobnej prezentácii, ale k premyslenému a múdreému prezentovaniu Krista a jeho cirkvi.¹⁸¹

3. „Typ pobožnústkársky a sentimentálny“: Nie je, akoby sa mohlo zdať len výsadou žien. Aj keď zbožné ženy ho vo veľkej miere prezentujú. Vo všeobecnosti ide o typy nábožensky nepoučených ľudí. Tí hľadajú v náboženstve a jeho prejavoch iba svoje osobné a veľakrát veľmi jednoduché a lacné uspokojenie, vrátane uspokojenia svojej citovosti a náladovosti. Braito hovorí o náboženskej „mlsnosti.“ Človek si vyberá z náboženstva len to, čo lahodí jeho citom a zmyslom. Ide o zmyslové náboženstvo, ktoré sa celé odvíja len na rovine zmyslovosti a živočíšnosti. Náboženský sentimentalista chce stále okúšať sladkosť a Božiu útechu. Hľadá len seba a čo je horšie, to najnižšie vo svojej duchovnej štruktúre. Snaží sa stále opájať svojimi náboženskými citmi, útechami, sladkosťami, zbožnosťami a Boha berie len ako predmet svojich citov. Keď sa modlí, hľadá útechu, vo sv. prijímaní hľadá sladkosť, v Božom slove pohladenie svojich citov. Miluje kázania a kazateľov, ktorí ho dokážu priviesť k slzám. Nemá záujem o osobné vzdelávanie sa vo viere. Jednoducho, netuží poznať. Stačia mu stovky rožiarených sviečok v kostole, farebné závesy a hlavne čo najsladšia Matka Božia. Na vrchole je duša sentimentálna, keď sa z chóru ozývajú „škreky“ rôznych primadón a keď môže šíriť ďalej najrôznejšie pobožnosti, ktoré ani nie sú schválené. A čo sa takýto človek nakláči pred soškami svojich obľúbených svätých, a Krista na oltári si ani nevšimne. Je dokonca schopný Krista „prosiť“, aby sa zaňho prihovril u jeho obľúbencov, napr. u sv. Antonička. Takýto ľudia bývajú tiež horlivými šíriteľmi pobožností a bratstiev. Sú členmi aspoň v troch tretích rádoch a popri mariánskej družine stíhajú ešte päť ďalších zbožných bratstiev. Liekom na takéto typy je prítomnosť rozumu a pravej viery. Citu treba dať priestor, ktorý mu patrí.

---

¹⁸¹ Porov. BRAITO Silvester, Duše horliteľské..., in: Dobrý Pastýř 19 (1946) 297–300.

Netreba ho preceňovať na úkor rozumu. Dušiam sentimentálnym nemožno dovoliť, aby nám „organizovali“ kostol, pretože všetci rozumní, múdri a mužní z neho odídu.¹⁸²

4. „Typ dušičky ulekané“: Je to človek, ktorý spôsobuje trýzeň nielen sebe, ale aj svojmu duchovnému vodcovi, kňazovi. Takémuto typu človeka hovoríme aj škrupulant. Braitu ho opisuje ako človeka, ktorý nech robí čokoľvek, stále si myslí, že hreší. Existujú tri príčiny takéhoto stavu:

- zámena rádu morálneho s rádom fyzickým
- absencia istoty a jasnosti vlastného svedomia
- snaha mať istotu ohľadom vlastného spasenia a to prostredníctvom svojich dobrých skutkov (sebaláska, pýcha).

Najväčším potrestaním škrupulanta je jeho nedôvera a to nielen k Bohu, kňazovi, ľuďom, ale aj k samému sebe. Dôvodom škrupulanstva môže byť aj strach z nejakého konkrétneho hriechu, napr. v oblasti čistoty, ktorú kňaz neprimerane preceňuje, až si z nej penitent urobí duchovného strašiaka. Škrupulant nemá problém hrešiť proti láske a dôvere v Boha. Urážať Boha nedôverou a poukazovať pritom len na vlastnú sebestačnosť nie je preňho nič výnimočné. Jedinou cestou pre škrupulanta je na začiatku jeho zmeny podľa Braitu úplná dôvera v spovedníka, ktorému sa musí celý zveriť, pretože sám nevie spraviť ani krok. Prostredníctvom kňaza sa môže pustiť k výchove zameranej na dôveru k Bohu, k ľuďom, a nie iba k sebe.¹⁸³

5. „Duše rozumárská“: Ide o typy, ktoré ani tak nemajú radi jasnosť a presnosť vo svojom živote, ako skôr vyznávajú len svoj rozum bez kúska tepla a lásky. Veria výhradne svojmu rozumu, na cudzí sa príliš nespoliehajú. Typ človeka rozumárskeho pohľadá každým vonkajším podnetom, vzruchom a citom, každým nadšením. Duša rozumárska býva nadmieru hyperkritická. Všade vidí chyby, dobré ale nevidí nič. Vždy ho teší, keď aj druhí nájdu nejakú tú chybu. On jediný sa nikdy nemýli. Jeho šťastie spočíva v jasných formuláciách. Okráda sa tým o radosť zo svojej viery. Liekom je snaha objaviť vo svojom živote aj citovú oblasť a podriadiť ju svojmu rozumu. Uvedomiť si dôležitosť citov, vôle a kontemplácie.¹⁸⁴

---

¹⁸² Porov. BRAITO Silvester: Náboženská typologie, in: Dobrý Pastýř 20 (1946) 305–308.

¹⁸³ Porov. BRAITO Silvester: Náboženská typologie, in: Dobrý Pastýř 21 (1946) 325–328.

¹⁸⁴ Porov. BRAITO Silvester: Náboženská typologie, in: Dobrý Pastýř 22 (1946) 344–346.

6. „Typ poverčivý“: Ľudia poverčiví si zamieňajú náboženstvo s mágiou. O Boha sa vlastne nestarajú, z náboženstva majú iba určité cvičenia, úkony, sošky, pútne miesta, kaplnky, pamiatky, obrázky. Boha úplne zanedbávajú. Najdôležitejšie hlavné sviatosti týchto ľudí sú: Trojkráľová voda, popolec, svätoblažské požehnanie, prútky z briezok o Božom Tele. Majú radi Božie Telo, Silvestra a „Popolec.“ Ich bohmi je sv. Antoníček a sv. Tadeáš. Chrámom je pre nich nejaká mariánska kaplnka a potom pútne miesta. Títo ľudia si zvykli na vybrané pobožnosti. Boja sa ich vynechať. Príčinou tohto typu ľudí je neznalosť duchovných hodnôt. Liekom je výchova k veľkodušnosti a vyznávaniu hierarchie hodnôt: najprv láska k Bohu, prejavy tejto lásky, láska k blížnemu, láska k sebe samému a svojmu povolaniu, poslaniu.¹⁸⁵

Braitove typy ľudí duchovných majú v podstate dvojaký problém. Žijú medzi dvoma extrémami – citovou a rozumovou oblasťou svojho života. K zdravému človeku patria oboje vo vyváženej forme, čo je predpokladom pre zdravý vzťah k Bohu, k človeku a v neposlednom rade aj k sebe samému. Celá Braitova teológia je založená na Božom vtelení a z neho vyplývajúcom synovstve nás ľudí. „Nezapomínejme na to, že jsme se stali dětmi Božími na kříži. Mnoho stálo naše vykoupení a naše synovství Ježíše Krista. Potřebujeme, abychom mohli žítí jako jeho děti, abychom mohli dospět k němu až do jeho náručí. Nestůj ovšem před ním stále jako před majestátem. Uč se tomu: důvěrně, synovsky obcovati s Otcem. Tedy nejprve prožij tuto skutečnost Božího synovství jako nejvzácnější a nejživotnější, co vůbec máš. Proto přijímej všechno své denní zaměstnání z jeho rukou jako možnost prokázat mu synovskou oddanost poslušnosti a láskyplné spolupráce na Božím díle. Nevyhýbej se ani radostem, které ti Pán sešle. Jsou to úsměvy Otcovy. I bolest přijímej z rukou Otce, který si musí prožezávat svou révu. Bůh nás spojil s našimi bližními, abychom jim byli bratřími, abychom jim pomáhali v jejich životě Božích dětí...“¹⁸⁶

4.13 Sentire cum ecclesia (spolucítiť s cirkvou)

V článkoch pod týmto názvom sa snažil Dobrý Pastýř ponúknuť odpoveď na otázku, prečo český človek odmieta cirkev a čo sa dá proti tomu robiť.

Silvester Braitov videl jeden zo základných problémov v donatistickom chápaní cirkvi, čo sa prejavilo mnohokrát v histórii. Už valdenských, dávno pred Husom nazývali niektorí „*sekta bohémica*.“ Ich starozákonný zápal a krutosti božích bojovníkov si

¹⁸⁵ Porov. BRAITO Silvester: Typ poverčivý, in: Dobrý Pastýř 26 (1946) 408–411.

¹⁸⁶ KAŠIČKA Zdeněk: Otec Braitov, Praha: Krystal OP, 1993, 41.

následne osvojili husiti. Neskôr v histórii, podľa Braitu, zbožštil český človek svoj národ. Pre väčšinu ľudí je národ najvyššou skutočnosťou a božstvom. Odtiaľ pramení aj nedôvera voči náboženstvu a cirkvi, ktoré neuznávajú toto zvrchované božstvo v podobe štátu. Za povšimnutie Braitu odporúča, ako zaberajú vlastenecké kázne, ako sa na ne ľudia masovo hrnú ako na zápasy Sparty a Slávie a sú snáď ochotní aj uznať katolicizmus, samozrejme ten český, ak ale pestuje vlastenectvo.¹⁸⁷

Historicizmus považuje Braitu za veľkú chorobu. „Naši spisovatelé žili z tohto romantizmu a hegelianství, podnέcovali stále lásku k vlasti odvracením od internacionálné, nebo jak se tehdy v Německu říkalo ultramontánní Církvě. Málokdo si uvědomí, že tento nacionalismus, který v Německu dorostl v obludný nacismus, je dnes už v kořenech většiny národů, že místo království Božího stojí tu dnes království tohoto světa, sobecky či kolektivně sobecky, neboli nacisticky zabarvené.“¹⁸⁸ Braitovi je ľúto, že sa nepodarilo využiť myšlienku kolektivizácie v náväznosti na mystické telo cirkvi v zmysle odpútania pozornosti od sebeckva. Málo sa o cirkvi kázalo a upozorňovalo na túto jednotiacu myšlienku o jednej rodine, jednom tele, jednom tajomnom tele spoločnosti, ktorá je plná svätého spoločenstva.

Ako druhý moment odmietania cirkvi českým človekom vidí Silvester Braitu jeho praktické založenie. Ľudia chcú vidieť príklady tých, čo mu hlásajú Krista a chce ich vidieť ako svätých. Protikatolícky zameraná tlač a opozícia, ale predstavuje cirkevnú hierarchiu, ale predovšetkým kňazov ako pupkáčov, hlupákov, lenivcov a bezbožníkov. A to je priestor pre už spomenuté, v tomto kontexte veľmi vdáčné, donatistické vnímanie cirkvi. Má byť reprezentovaná svätými ľuďmi, ak nie sú, nie je tam ani Kristus, a preto nie je potrebné jej veriť, dokonca, nemožno takej cirkvi veriť.

Braitu upozorňuje, že český človek si zamieňa cirkev s kňazstvom. Propagandisticky pozná a vyľahuje prípady niektorých renesančných pápežov, kardinálov a biskupov na čele s pápežom Alexandrom VI. K tomu ak sa pridajú ešte skutočné pohoršenia súčasných kňazov, človek nepotrebuje viac na to, aby vyniesol svoj súd.

Pokiaľ sa nepodarí odstrániť tento nesprávny pohľad, toto nesprávne chápanie cirkvi, dovtedy sa nepodarí o cirkvi rozmýšľať správne. Podľa Braitu sa treba snažiť o zvnútornenie pojmu cirkev. Treba ju predstavovať ako spoločnosť, spoločenstvo tých, čo patria Kristovi. Teda nielen kňazi a hierarchia. Ľuďom je nutné predstaviť cirkev ako niečo potrebné a životodarné, z čoho sa dá čerpať a žiť.¹⁸⁹ Ľudí treba vychovávať, aby sa nebáli ísť s cirkvou, aby si uvedomili, že sú jej údmi, aby cítili s jej bolesťami a hlavne s jej

¹⁸⁷ Porov. BRAITO Silvester: Sentire cum ecclesia, in: Dobrý Pastýř 31 (1947) 485–488.

¹⁸⁸ Tamže 485–486.

¹⁸⁹ Porov. tamže 486–487.

úlohami. Braitovi si všima doterajšiu „klerokráciu,“ ktorá v cirkvi vládla. Kňazi mali všetko v rukách. Tak sa to vyvinulo v histórii, ale nebolo to správne, uvádza Braitovi. Laikom treba dať ich miesto v cirkvi.

A nemožno zabúdať na neustále zdôrazňovanie skutočnosti, že cirkev je síce mystické telo Kristovo, ale tvoria ho ľudia, nie všetci dokonalí. Dokonalá cirkev je ideálom a cieľom, ale dnes tu máme cirkev putujúcu, ktorá musí ísť za hriešnikmi, ktorá ani ich nemôže vylúčiť zo svojho stredu.¹⁹⁰ „Katolíci se u nás pomalu stydí za to, že jsou katolíky, protože český historicismus lacině vlastenčíci, pomluvy a klepy šířené americkými a ruskými prameny proti katolictví, proti Církvi, proti katolické hierarchii, nebo jak se dnes vtipně říká Vatikánu, stále neustávají. Připadají si jako společnost, která má ničemnou hlavu, líné, vypasené, hloupé a vypočítavé kňezy, zrádce národa, a proto jsou tak zkroušení, tak malodušní, tak bojácni a nepodnikaví. Musíme vrátit lidem hrdost a radost z toho, že jsou katolíky. To ale předpokládá i velkou a duchovně nákladnou podrobnou práci, a zase říkám historickou. Potřebujeme dále hodně vhodných časopisů a novin, čistě katolické a schopné žurnalisty. Musíme působit na lid tam, kde je přístupný, kde je citlivý, a žel, kde je otráven. Ruku v ruce s tím musí jít důkladné theologické a apologetické poučování o podstatě Církvi a o povinnostech žítí a cítiti s Církvi, pracovati v ní a pro ni podle jejich pokynů.“¹⁹¹

Čítajúc Braitove slová má človek pocit, že predbehol svoju dobu. Výrazy o cirkvi ako mystickom tele, ale predovšetkým jeho názory o význame laikov, ich dôležitosti v cirkvi a pre cirkev, boli v Čechách akousi predzvesťou, predvojom toho, čo pochopili o dvadsaťjeden rokov neskôr na Druhom vatikánskom koncile aj konciloví otcovia. Význam laikov v dnešnej cirkvi podčiarkuje i kardinál Walter Kasper. Odvolávajúc sa na kardinála Newmana vo svojej knihe *O víre* upozorňuje, že v zmätenom štvrtom storočí, kedy prebiehal spor o pravé božstvo Ježiša Krista, neuchovávali pravú vieru často biskupi a biskupské synody, ale prostí veriaci. Aj Kasper je podobne, ako bol v Čechách Braitovi, presvedčený, že súčasná doba v cirkvi patrí laikom. Cez nich môže kresťanská viera zasiahnuť svet.¹⁹²

Ako sa zmenila situácia v cirkvi po roku 1989? Podľa Jaroslava Šebeka problém katolíckeho spoločenstva v Česku spočíva v neschopnosti vyrovnat' sa s faktom opätovného slobodného pôsobenia a prechodu do pluralitnej spoločnosti, ktorá nie je cirkvi práve naklonená. Na jednej strane môžeme vidieť snahu zblíženia s moderným svetom až

---

¹⁹⁰ Porov. BRAITOVĚ Silvester: Sentire cum ecclesia, in: Dobrý Pastýř 32 (1947) 505–507.

¹⁹¹ Tamže 506.

¹⁹² Porov. KASPER Walter, op. cit., 54.

po popretie vlastnej identity. Na druhej strane badať neúmernú obavu z dialógu so svetom, ktorá môže vyústiť až do uzavrenosti sa pred ním.¹⁹³

Skutočná reforma cirkvi netkvie podľa názoru Josepha Ratzingera v našej aktivite a snažení. Podľa neho, čím viac je v cirkvi toho, čo je vybudované z vlastného popudu, tým sa stáva tesnejšou. Nutné reformy nespočívajú v tom, že „svoju“ cirkev vždy znovu modelujeme do chcených tvarov a pozícií, ale v tom, že sami odstraňujeme naše pomocné konštrukcie, ktoré majú urobiť, pripraviť cestu pre svetlo, prichádzajúce zhora. Reforma musí byť vždy *ablatio*-odnímanie, aby sa zviditeľnila *nobilis forma* - podoba nevesty a s ňou i jej ženích, Ježiš Kristus. Slobodu, ktorú právom očakávame v cirkvi a od cirkvi nemôžeme podľa Ratzingera dosiahnuť zvedením zásady väčšiny. Nespočíva v tom, že sa presadí čo najväčší počet jedných proti druhým. Ale spočíva v tom, že nikto nemôže vnútiť tomu druhému svoju vlastnú vôľu, ale všetci si ctia slovo a vôľu toho, ktorý je naším Pánom a našu slobodu.¹⁹⁴ „V cirkvi nastáva tésno a dusno, kedyž nositelé úradů zapomínajú, že svátost neznamená přidelení moci, ale osvobozuje od seba sama pro toho, za jehož „osobu“ mám mluvit a jednat. Kde naopak větší odpovědnosti odpovídá větší osvobození od sebe sama, tam nikdo není otrokem druhého; tam vládne Pán a tam platí: „Duch je tím Pánem, kde je Duch Páně, tam je svoboda“ (2 Kor 3,17). Čím více aparátu vytvoříme, i kdyby byl sebemodernější, tím méně je místa pro Ducha, tím méně je místa pro Pána a tím méně pro svobodu. Myslím, že z tohoto hlediska bychom měli v cirkvi započít na všech úrovních nemilosrdné zpytování svědomí. Na všech úrovních by to muselo mít velmi reálné důsledky a přinést „ablatio“, jež by umožnilo opět odhalit vlastní formu a mohlo nám všem vrátit pocit svobody a přebývání v domově.“¹⁹⁵

V podobnom duchu uvažuje aj český pastorálny teológ. Situáciu cirkvi v postmodernej spoločnosti nevidí ideálne, ani katastrofálne. Vysvetľuje, že katastrofálnou by bola situácia určite vtedy, keby sa cirkev snažila žiť tak, akoby nebola súčasťou dnešného sveta, ale mala by snahu žiť buď v minulosti alebo v nejakej vytvorenej fikcii, ktorá ale nemá nič spoločné s potrebami dnešného človeka a spoločnosti. Doc. Aleš Opatrný odporúča položiť si v cirkvi (nie mimo nej), dve základné otázky, ktoré svojho času vyslovila konštitúcia Druhého Vatikánskeho koncilu *Gaudium et spes*: Sú radosti a nádeje, smútok a úzkosť ľudí našej doby, najmä chudobných a tých, ktorí nejako trpia,

---

¹⁹³ Porov. ŠEBEK Jaroslav: Historicko-kulturní kořeny polarizace v katolické cirkvi (se zřetelem k moderním dějinám Československa), in: AMBROS Pavel a kol.: Polarizace české katolické cirkve, Olomouc: Centrum Aletti, 2000, 36–45, 45.

¹⁹⁴ Porov. RATZINGER Joseph: Církev jako společenství, 94–99.

¹⁹⁵ Tamže 98–99.

radosťou a nádejou, smútkom a úzkosťou učeníkov Kristových? Skúma cirkev vytrvalo znamenia doby a vykladá ich vo svetle evanjelia? ¹⁹⁶

Odpovede na tieto otázky môžu byť nesporne dôležité pre naštartovanie skutočnej reformy, pre vlastnú sebareflexiu a vykročenie vpred smerom k človeku a jeho ozajstným potrebám. Podľa Opatrného netreba podľahnúť nesprávnym útechám. Tie vidí vo viacerých aspektoch, od toho, že sa uspokojíme s falošnou predstavou, že cirkev tvorí v spoločnosti väčšinu, cez to, že budeme prezentovať len svoje úspechy, aby sme nimi zakryli všetko ostatné, až po tendenciu, že sa uzavrieme vo vlastnej ulite s pocitom exkluzivity a dokonalosti, alebo svoju neschopnosť komunikovať s dnešným svetom uzavrieme jeho odsúdením a neopodstatnenou kritikou všetkého „západného.“ Kresťan sa nesmie pred svetom uzatvárať, nesmie oddeliť život cirkvi od ostatného sveta, nesmie rezignovať. Opatrný vidí zmysel a silu predovšetkým v dialógu, ktorý musí nahradiť jednotlivé monológy, na jednej strane hierarchov, na druhej strane laikov. Pre cirkev je budúcnosťou cesta dialógu v jej vnútri. Od nadávania a prípadnej skepsy je nutné prejsť k budovaniu a rastu. Tie nazýva Opatrný cestou viery, po ktorej treba kráčať. Ako prostriedky v konkrétnej praxi volí na základe koncilových dokumentov:

- *Sväté Písmo* ako základ dialógu s Bohom
- modlitbu ako miesto tohto dialógu
- spoločenstvo ako miesto dialógu s Bohom v cirkvi
- samotný dialóg ako metódu prístupu k rôznosti v cirkvi a vo svete
- zdieľanie darov ako ovocie existujúceho dialógu

A tak teológ predstavuje aj prvky svojej pastoračnej práce. Medzi tie najdôležitejšie môžeme zaradiť predovšetkým osobné nasadenie, budovanie duchovných ohnísk (farností), podporovanie vzorov, duchovné sprevádzanie, trvalé vzdelávanie, tolerancia, dávka empatie pre najrôznejšie typy, s ktorými prichádzame do styku, veľká dávka trepezlivosti pre samotný rast a pod. ¹⁹⁷

Vráťme sa ešte ku kardinálovi Ratzingerovi. Vo svojej knihe *Nádej pre Európu?* konštatuje, že Európa by viac nemala opakovať najmä dva zo svojich veľkých hriechov: nacionalizmus a výlučnosť technického rozumu, čo viedlo k rozpadu étosu. ¹⁹⁸ Akú úlohu môže a má zohrať v dnešnej Európe cirkev? Ratzinger je presvedčený, že nesmie v prvom

---

¹⁹⁶ Porov. OPATRNÝ Aleš: *Pastorace v postmoderní společnosti*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 37–38.

¹⁹⁷ Porov. tamže 26–37.

¹⁹⁸ Porov. RATZINGER Joseph: *Naděje pro Evropu?*, Praha: Scriptum, 1993, 79–85.

rade pripustiť svoju degradáciu len na nástroj k moralizovaniu spoločnosti. Musí ale zostať verná svojmu poslaniu hlásať Boha a ohlasovať jeho kráľovstvo. Cirkev musí byť zrozumiteľná, aby bola schopná osloviť dnešného človeka. Musí trpieť, lebo len tak pomôže spoločnosti nájsť stratenú morálnu identitu a schopnosť milovať. Absencia lásky by totiž v konečnom dôsledku nielen k zničeniu človeka, ale aj celého sveta.¹⁹⁹

---

¹⁹⁹ Porov. RATZINGER Joseph: Naděje pro Evropu?, 115.

Záver

Téma, ktorú som si zvolil a snažil sa spracovať vo svojej diplomovej práci mi poskytla širší pohľad na obdobie rokov 1945–1948, kedy vychádzal časopis Dobrý Pastýř. Toto povojnové obdobie bolo skúškou pre celú krajinu, celú vtedajšiu spoločnosť, súčasťou ktorej bola aj cirkev, vrátane jej hierarchických predstaviteľov a kňazov. Bolo zaujímavé sledovať ich postoje a kroky smerom k formujúcej sa komunistickej diktatúre. Z obsahu najmä prvej časti, historického exkurzu, možno usúdiť, že cirkevní predstavitelia boli ochotní do poslednej možnej chvíle spolupracovať a veriť novému zriadeniu. Ako veľká bola na jednej strane ich zhovievavosť, tak veľká bola na strane druhej nekompromisnosť, keď bolo naozaj potrebné vyjadriť svoj jasný postoj a stanovisko. Tu nefungovala zo strany predstaviteľov cirkvi „žiadna hra na schovávačku, či slepú babu.“ Od začiatku mali vo vzťahu k režimu v rukách odkryté karty, v ktorých sa dal čítať záujem o vlastné poslanie, spočívajúce v ohlasovaní Boha a jeho nebeského kráľovstva, nepodceňujúc ani veci spoločenské a štátne. Záujem o človeka a jeho potreby bol na jednom z prvých miest hodnotového rebríčka vtedajšieho kléru. Kvôli a v mene človeka neváhal vstúpiť aj do neskorších konfliktov vyprovokovaných komunistami a hájiť svoje postoje a pozície nevzdaním sa vlastnej tváre, vlastnej autenticity. Prvá kapitola je jasným potvrdením, že cirkev pri nástupe komunistickej moci v bývalom Československu svoju úlohu zvládla. Nestala sa kolaborantom a to aj napriek oficiálnym ponukám na zabezpečenie si svojho postavenia a prípadných osobných výhod. Zostala verná Bohu v službách človeka. O to silnejšie boli tlaky komunistického režimu, ktoré vyvrcholili neskôr v 50.-tych rokoch. Prvá kapitola sa končí krátkym pohľadom na životy tých, ktorí mašinériu likvidačného ťaženia voči cirkvi po 2. svetovej vojne viedli. Načrtnuté osudy Klementa Gottwalda, Alexeja Čepičku a Rudolfa Slánskeho sú bezpochyby potvrdením toho, že žiadne zlo nemôže byť dlhodobo konzistentné, a že každá revolúcia v konečnom dôsledku vždy požíra svoje deti. Až sarkasticky vyznieva z dnešného pohľadu Čepičkov výrok o tom, že socializmus bude bez cirkvi, ale cirkev bez socializmu nie. Kto to nevie pochopiť, tomu niet pomoci, nechal sa počuť minister Alexej Čepička. Bol to práve on, ktorého o necelých dvadsať rokov, v roku 1963, vylúčili ako „nežiadúceho“ z komunistickej strany. Zaznamenaný dialóg medzi ním a biskupom Trochtom na jednom z rokovaní cirkevnej komisie je autentickým dokladom myslenia cirkvi a komunikačnej moci v povojnovom období nástupu červenej diktatúry. Dobrý Pastýř nebol jediný z vtedy vychádzajúcich teologických časopisov. Svojím obsahom a poslaním sa stal ale nebezpečným pre rodiace sa komunistické zriadenie, a tak bol na začiatku štvrtého roku

svojho vychádzania zrušený. Je len príznačné, že posledné číslo vyšlo 29. februára 1948. Vydavateľ spolu s jednotlivými prispievateľmi pravdivo pomenovali a formulovali celý rad nastolených otázok a tém. Snažili sa pritom „neplávať“ len na povrchu. Ich kritika, často namierená do vlastných radov nebola prvoplánová, ale vždy konštruktívna, prinášajúca návrhy konkrétnych riešení. Ich jazyk a štýl vyjadrovania bol jasný a presne vystihoval situáciu. Nezahmlievali, ale odvážne informovali, vyučovali a formovali vtedajšieho kňaza, všetko v intenciách svojho predsavzatia: Posvätením kňazstva posvätiť národ, posvätením národa posvätiť svet! Dobrému Pastýři nechýbala autenticnosť, ktorú tak často postrádať u dnešných kňazov. Autenticnosť a úprimnosť v pravde nazerať na situáciu a človeka, sú dve vlastnosti hodné nasledovania aj v súčasnosti. Mať iný názor neznamenalo byť automaticky nepriateľom, tak ako to nie raz existuje v dnešnej dobe. Naopak, mohlo to byť prejavom veľkej lásky k Bohu, cirkvi a k človeku. Dôkazom toho sú príspěvky Silvestra Braitu, Jana Evangelistu Urbana, ale aj iných stálych spolupracovníkov časopisu.

V druhej kapitole je časopis Dobrý Pastýř bližšie predstavený. Išlo o týždenník s cirkevným schválením. Vydával ho Exercičný dom redemptoristov vo Frýdku. Jeho zmysel a úlohu vystihol vo svojom úvodníku arcibiskup Leopold Prečan, keď napísal, že je chvályhodné vydávať askeicko-praktický týždenník pre katolícke kňazstvo. Potešilo ho, že časopis má predovšetkým slúžiť na posvätenie kňazov. A dôvod? Platný aj dnes. Ak by kňaz sebe viac pracoval, bez pomoci a milosti Božej by pracoval nadarmo. Na druhej strane, ak by mu bola znemožnená vonkajšia činnosť, jedno mu nikto nemôže zobrať: snahu sa posvätiť. A svätý kňaz môže vyžarovať Božiu milosť a posväcovať ľud. Viac duší sa podľa Prečana zachráni jedným slovom vychádzajúcim zo srdca svätého, ako najkrásnejšími kázaniami bez vnútorného posvätenia. Mená autorov, medzi ktorých patrili okrem už spomínaného Braitu a Urbana aj ďalšie osobnosti ako Šuránek, Pecka, Merell, Hlouch, Tomášek, Mádr, Zveřina a iní, sú dôkazom obsahovej kvality Dobrého Pastýře. Dva roky po jeho zrušení prišli komunisti s vydávaním *Duchovného Pastýře*. Mal byť nástrojom na „prevýchovu“ československého kléru. Druhá kapitola stručne mapuje aj osudy iných katolíckych, resp. cirkevných časopisov vydávaných v tomto období.

Tretia kapitola predstavuje základné témy a obsahovú stránku časopisu. Články môžeme rozdeliť na krátke (štatistické údaje, správy z domova a zo sveta) a články dlhšie (články na osobné posvätenie, články s biblickým obsahom, články s pastorálnym obsahom). V tretej kapitole sa v rámci štatistických údajov napr. dozvedáme o počtoch bohoslovcov študujúcich v jednotlivých seminároch, o počtoch veriacich, o ich prežívaní viery, o číslach, ktoré svedčia o životaschopnosti vtedajšej cirkvi. Kresťanské spolky

olomouckej arcidiecézy vyzbierali napr. v roku 1944 vo svojich zbierkach až 2 milióny 415 tisíc korún! Boli použité na zahraničné misie a tlačový apoštolát. O dobe vypovedajú aj štatistické údaje z trestnej činnosti a čísla o počte rozvodov. Porovnanie so súčasnosťou dáva tušiť negatívny vývoj v tomto smere. Jedným z dôvodov môže byť skutočnosť, že človek sa v období komunizmu čoraz viac uzatváral do seba, do vlastného ja. Po novembrových udalostiach roku 1989 nebol človek pripravený na „náhly“ príchod demokracie a všetkého, čo so sebou priniesla. Táto nepripravenosť na nové pomery zasiahla aj cirkev, ktorá sa ešte stále spamätáva zo „šoku“ ponovembrových zmien. Pri neustálom zaoberaní sa sebou, svojimi problémami, potrebami a záujmami sa vytrácal z jej dohľadu konkrétny človek a jeho problémy, potreby a záujmy. Cirkev sa stala pre človeka cudzou a nepotrebnou. Znovuobjavenie vlastnej identity v tomto smere môže pomôcť znovuobjaviť tiež stratenú identitu človeka, jeho dôstojnosť a zmysel života. Cesta vlastnej autenticity je pre cirkev cestou, ako sa dostať späť do blízkosti človeka, stať sa preňho známou, čitateľnou a predovšetkým potrebnou. Svoje miesto našli v tretej kapitole aj správy z domova a zo sveta. Najväčší priestor v rámci zahraničných informácií zaujímalo Slovensko, Rusko, Čína a Maďarsko, ale aj správy z misií alebo správy o vtedy hroziacej islamizácii Európy. Súčasťou tretej kapitoly bol aj prehľad dlhších článkov: články na osobné posvätenie, články odborného charakteru z oblasti biblických vied, články odborného charakteru z oblasti pastorálnej teológie.

Ťažiskovým centrom práce je štvrtá kapitola. Sú v nej podrobne predstavené vybrané i dnes aktuálne témy, na pozadí ktorých môžeme sledovať, ako sa pasovali v rokoch 1945–1948 kňazi s pastoráciou mládeže, pastoráciou chorých, pastoráciou väzňov, pastoráciou nekatolíkov, pastoráciou v pohraničí, témou celibátu, akú dôležitosť pripisovali charite, témam ako potraty a kremácie, nebáli sa otvárať vlastné témy (Katolícky pozdrav, Náboženská typológia, *Sentire cum ecclesia*). Zvlášť pre dnešného pastorálneho a morálneho teológa môže byť podnetné Mádrovo spracovanie témy potratov a jeho porovnanie vtedajšieho „potratového“ zákona v Československu so zákonom, ktorý existoval v Sovietskom zväze. Je dobré že už len cirkevnej histórii patrí otázka kremácií v zmysle prístupu, ktorý razila cirkev v povojnovom období. Tá na základe kanonického práva nielenže odopierala tomu, kto si zvolil pohreb spálením cirkevný obrad, ale nemohla byť za zomrelého slúžená ani sv. omša a dotyčný nemohol prijať sviatosti! Kladný vývoj práva a morálky v danej oblasti je neprehliadnuteľný. Z hľadiska spirituality môže byť pre súčasného teológa prínosná Braitova náboženská typológia, v ktorej predstavuje jednotlivé typy duchovných ľudí. Východiskom zo súčasnej situácie českej cirkvi môže byť stať nazvaná *Sentire cum ecclesia*, v ktorej hľadá Silvester Braitto odpovede na otázku, prečo

český člověk odmítá církev a čo sa dá proti tomu robiť. Je až prekvapujúce, akú nesmiernu dôležitosť venoval Dobrý Pastýř otázke tlačového apoštolátu. Ako výzvu pre cirkev ju vnímali nielen pápeži, biskupi, ale aj „obyčajní“ kňazi v pastorácii. Pochopili, že bez tejto formujúcej sa veľmoci môže sa len ťažko presadiť cirkev a jej poslanie vo svete. Za všetko hovorí výrok Pia X., ktorý sa nechal počuť, že by predal aj svoj náprsný kríž, ak by mal podporiť tlačový apoštolát. Nebol jediný. Aj predstavitelia českej hierarchie ako Brynch alebo Kašpar, boli vo svojej dobe nositeľmi pokroku v otázke tlačového apoštolátu.

Názory, návrhy riešení, ako aj trefné pomenovanie stavu vecí možno v nejednom prípade aktualizovať aj dnes. Mnohými článkami a témami predbehli autori v myslení svoju dobu, a tak zostávajú inšpiratívne a podnetné aj pre nás.

Súčasťou každej zo spomínaných tém bola aj jej aktualizácia a to prostredníctvom teológov, ktorí svojou autoritou nejednakrát len potvrdzujú načrtnuté kroky a smerovanie. Bolo by zaujímavé domyslieť, ako by sa bez nástupu komunizmu vyvíjali teologické talenty a už etablovaní teológovia (Braitó, Urban, Šuránek a iní), či by so svojimi názormi a postojmi prerazili aj za hranice Československa. Ešte stále počuť v spoločnosti názory o tom, že komunizmus zničil sľubnú kariéru stovkám a tisícom talentovaných ľudí, ktorí, keby nebol a neboli by zatvorené hranice, mohli dosiahnuť veľké úspechy aj vo svete. Na českých kňazov a českú teológiu sa pritom zabúda. Ich reálny potenciál dokazuje práve časopis Dobrý Pastýř. Zoznámiť sa s jeho obsahom môže pomôcť dnešnému teológovi pochopiť vlastný vývoj a smerovanie, ktoré má svoje korene práve v minulosti. Jej poznanie môže byť impulzom pre stanovenie diagnózy a východísk súčasnej českej katolíckej cirkvi.

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

a pod.	a podobne
atď.	a tak ďalej
can.	kánon
CDK	Centrum pro studium demokracie
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČSL	Československá strana lidová
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
even.	eventuálne
Kčs	Koruna československá
KSČ	Komunistická strana Československa
napr.	napríklad
resp.	respektíve
r.	roku
Sov.	Sovětský
tzv.	takzvané
ÚVKSC	Ústředný výbor Komunistické strany Československa
zb.	zbierky

ZOZNAM POUŽITÉJ LITERATURY

Pramene:

Dobry Pastyr I. (1945)

Dobry Pastyr II. (1946)

Dobry Pastyr III. (1947)

Dobry Pastyr IV. (1948)

Dalsia pouzita literatura:

BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: Katolická církev v Československu 1945–1948, Praha: CDK, 2007.

BARTOŠEK Karel: Stredná a juhovýchodná Európa. Čierna kniha komunizmu, zločiny, teror, represálie, Bratislava: Agora, 1999.

BAUER Franz (a kol.): Tisíc let česko-německých vztahů, Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991

BENEŠ Edvard: Paměti, Praha: Orbis, 1948.

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

HERTLING Ludwig: Dejiny katolíckej cirkvi, Ontario: Dobrá kniha, 1983, 428.

CHAROUZ Jindřich Zdeněk: Šest hrdinských let. Internační tábor Želiv 1950–1956, Želiv: Opatství Želiv, 2008.

ILUSTROVANÝ ENCYKLOPEDICKÝ SLOVNÍK (a-i), Praha: Academia, 1980.

HANUŠ Jiří: Malý slovník osobností Českého katolicismu 20. století, CDK, Brno, 2005.

HRDINA Ignác Antonín: Texty ke studiu konfesního práva III. Československo, Praha: Nakladatelství Karolínium, 2006.

KAPLAN KAREL, KOSATÍK PAVEL: Gottwaldovi muži, Praha-Litomyšl: Paseka, 2004.

KASPER Walter: O víře, Brno: Cesta, 1990.

KAŠIČKA Zdeněk: Otec Braitto, Praha: Krystal OP, 1993.

Katechizmus katolické církvi, Praha: Zvon, 1995.

MIKŠIČEK PETR a kol.: Zmizelé sudety, Domažlice: Antikomplex, 2007.

MOŽNÝ Ivo: Česká společnost, Praha: Portál, 2002, 175.

NOVOTNÝ Vojtěch: Teologie ve stínu, Praha: Karolínium, 2007.

- OPATRŇY Aleř: Pastorační situace u nás, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.
- OPATRŇY Aleř: Pastorage v postmoderní společnosti, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- PEHR Michal: Volby 1946, Na pozvání Masyrykova ústavu, Praha: Masyrykův ústav, 2007.
- PEHR Michal, VELEK Luboš, KYSELA Jan: Osmičkové roky v českých dejinách, Praha: Senát Parlamentu České republiky, 2008.
- POLC Jaroslav: Česká Církev v dějinách, Praha: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy, 1999.
- RATZINGER Joseph: Církev jako společenství, Praha: Zvon, 1995.
- RATZINGER Joseph: Naděje pro Evropu?, Praha: Scriptum, 1993.
- ROTTER Hans: Sexualita a křesťanská morálka, Praha: Vyšehrad, 2003
- SEEWALD Peter: Joseph kardinál Ratzinger, Benedikt XVI., Praha: Portál, 2005.
- STICKLER Alfons: O církevním celibátu, Praha: ČBK, 2008.
- VAŠKO Václav: Dům na skále/1, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.
- VAŠKO Václav: Neumlčená II., Praha: Zvon, 1990.
- VENTURA Václav: Jan Evangelista Urban-život a dílo, Brno: CDK, 2001.

Internetové zdroje:

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Rozvody podle místa pobytu, [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/EA00270E38/\\$File/401908rc01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/EA00270E38/$File/401908rc01.pdf), (2.4. 2009).
- HNONLINE: Islam nabera na sile, priznava Vatikán, <http://hn.hnonline.sk/c1-23676170-islam-nabera-na-sile-priznava-vatikan>, (13.3. 2009).
- Náboženské vyznání obyvatelstva podle výsledků sčítání v letech 1921, 1930, 1950, 1991 (v %), [http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/F86DA18D33F397A4C1256E6800471FB3/\\$File/tabulka6.pdf](http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/F86DA18D33F397A4C1256E6800471FB3/$File/tabulka6.pdf), (1. 3. 2009).
- REDEMPTORISTÉ: Rudolf Schikora, <http://cssr.cz/cz/page/151>, (29. 10. 2008).
- Skladba obyvatelstva podle náboženského vyznání v roce 1950 a v letech 1991 a 2001, http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/o/4110-03--obyvatelstvo_hlasic_i_se_k_jednotlivym_cirkvim_a_nabozenskym_spolecnostem, (1.3. 2009).

RESUMÉ

Karol Lovaš

OTÁZKY KŇAZSKÉHO ŽIVOTA A PASTORÁCIE V ROKOCH 1945–1948 VO SVETLE ČASOPISU DOBRÝ PASTÝŘ.

Diplomová práca

Cieľom diplomovej práce je predstaviť časopis Dobrý Pastýř, ktorý vychádzal v rokoch 1945–1948 a jeho obsahovú stránku. Diplomová práca je rozdelená do štyroch kapitol. Prvá predstavuje stručný historický kontext doby, v ktorej Dobrý Pastýř vychádzal a pohľad na postavenie cirkvi v nej. Druhá kapitola predstavuje samotný časopis, jeho vydavateľa a autorov. Tretia kapitola charakterizuje obsahovú stránku časopisu. Štvrtá bližšie predstavuje vybrané témy, je ťažiskom celej diplomovej práce.

Časopis Dobrý Pastýř vychádzal necelé štyri roky. Bol jedným z prvých, ktorý nastupujúca komunistická moc vo februári 1948 zrušila. Medzi autorov jednotlivých článkov patrili osobnosti: Silvester Brait, Jan Evangelista Urban, Antonín Šuránek, Jan Merell, František Tomášek, Josef Hlouch, Josef Zvěřina, Oto Mádr a iní. Mnohí z nich boli po zrušení časopisu perzekuovaní a väznení. Zmienené mená naznačujú vysokú obsahovú úroveň Dobrého Pastýře. Svojich čitateľov časopis nielen informoval o aktuálnom dianí doma a vo svete, ale tiež formoval a prinášal články odborného charakteru. Pohľad na otázky, ako Pastorácia detí a mládeže, Pastorácia chorých, Pastorácia väzňov, Pastorácia nekatolíkov, Charita vo farnosti, Tlačový apoštolát, Celibát, Potraty, Katolícky pozdrav, Kremácie, Pastorácia v pohraničí, ponúka pohľad na vtedy dominujúce témy, spôsoby myslenia a riešenia jednotlivých aktuálnych otázok.

Dobrý Pastýř vychádzal s cirkevným schválením. Jeho heslom bolo: „Posväcením kněžstva posvätiť národ, posväcením národa posvätiť svet.“ Časopis mal za cieľ byť vodcom a pomocníkom kňazovi v jeho živote a pastoračnej činnosti.

AN ENGLISH ANNOTATION

Karol Lovaš

QUESTIONS OF THE PRIEST LIFE AND PASTORATION DURING 1945–1948 IN THE LIGHT OF DOBRÝ PASTÝŘ MAGAZINE

The thesis

The aim of this thesis is to introduce a magazine titled DOBRÝ PASTÝŘ (A Good Priest) which had been published since 1945 to 1948. Its table of contents becomes the most important. My thesis is divided into four chapters. Preface presents a brief historic context of the era when the magazine was published and offers the view to the church situation in those times. The second chapter introduces the magazine at all, together with its editors. The third one expresses the meaning and contents of the magazine. Last of them brings the following problems: Children pastoration, Patient pastoration, Prisoners pastoration, Non – catholic pastoration, Help at the parish, Borderland pastoration, Press pastoration, Celibate, Abortions, Cremations, Catholic greetings. Dobrý Pastýř had been publishing for not whole 4 years. It belonged to those of magazines which were forbidden by communists in February 1948. The magazine was published with an ecclesiastic approval and got the following motto: „Sacred priests consecrate the nations. Sacred nations consecrate the world.“

Dobrý Pastýř had to be the leader that helped the priest in his life and work.

Five key words:

Dobrý Pastýř (A good priest)

catholic magazine

February 1948

priest

Silvester Braitó

Karol Lovaš

OTÁZKY KŇAZSKÉHO ŽIVOTA A PASTORÁCIE V ROKOCH 1945–1948 VO
SVETLE ČASOPISU DOBRÝ PASTÝŘ.

Diplomová práca

Počet znakov: 211 066